

Informe DESiRES - IVAJ 2021

EL POBLE COM A ESPAI DE FESTA

**Pràctiques i representacions
de vells i nous riscos**

**GENERALITAT
VALENCIANA**

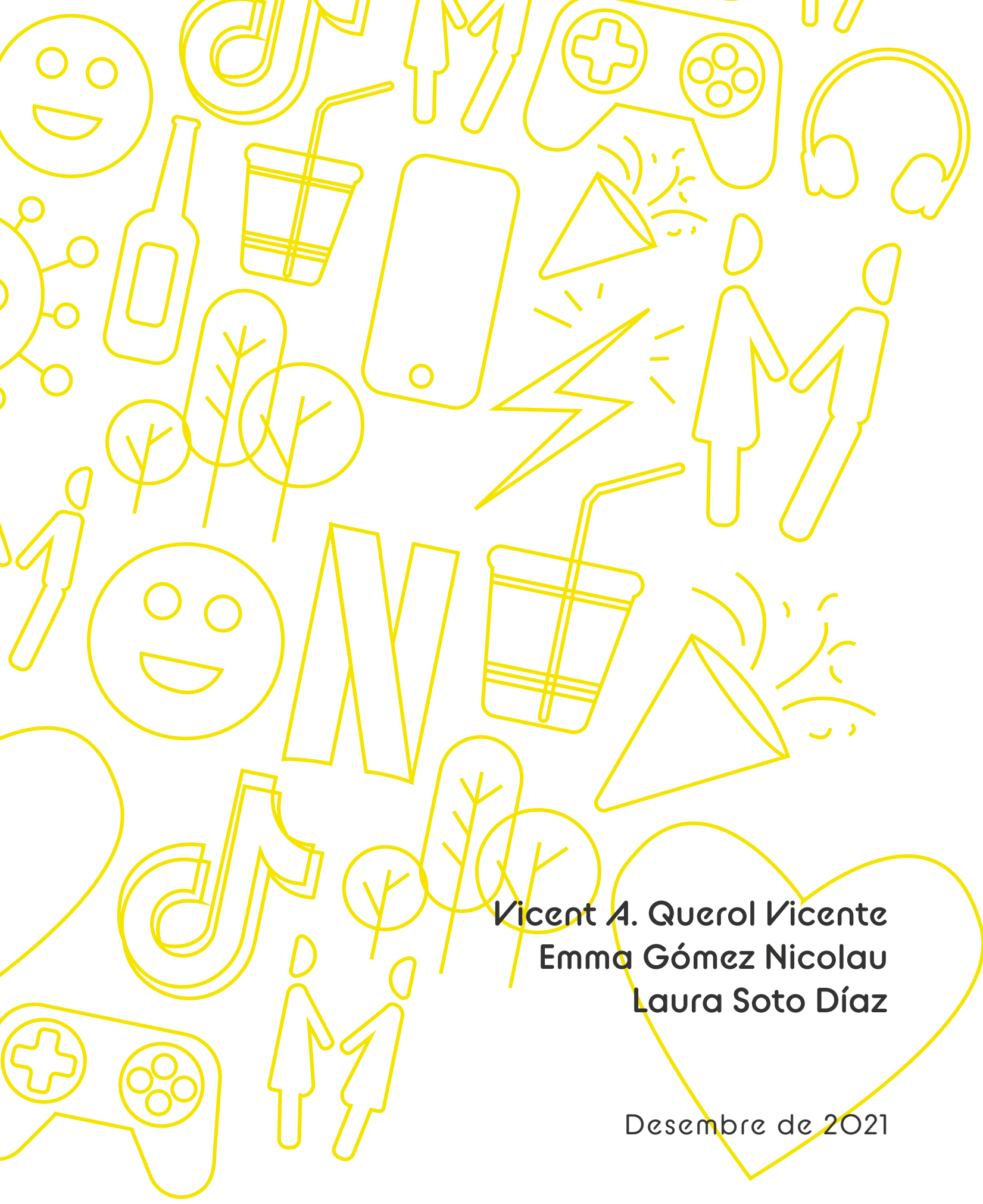
IVAJ

Institut Valencià
de la Joventut

UJI

**UNIVERSITAT
JAUME I**

Grup de Recerca Desigualtats
i Resistències • DESiRES

Vicent A. Querol Vicente
Emma Gómez Nicolau
Laura Soto Díaz

Desembre de 2021

índex

O. Introducció	6
1. La festa al poble en temps de pandèmia	8
1.1. COVID 19: Canvis en els usos dels temps i digitalització	10
1.2. Oci, tecnologia i ruralitat	14
1.3. Globalització, construcció identitària i festes de poble	17
1.4. Els espais festius com a escenari de les coreografies de gènere	20
1.5. Cap a una revisió crítica del concepte de festes populars	23
1.6. La proposta de l'estudi	26
2. La metodologia de l'estudi	29
3. Els discursos dels joves sobre l'oci i la festa a la ruralitat	35
3.1. Percepció i usos de l'espai rural	36
3.1.1. Hipermobilitat de la joventut rural	40
3.1.2. La natura com a valor	43
3.1.3. Divisió socio-espacial del poble	48
3.1.4. La paradoxa: entre l'oferta festiva de la ciutat i la llibertat al poble	50
3.1.5. Cerca d'espais propis per al benestar juvenil	55
3.2. Anar de festa al poble	58
3.2.1. Festes majors/ patronals/ populars/públiques	58

3.2.2. Les festes com a organitzadores del temps de vida	62
3.2.3. Autogestió de la festa	64
3.2.4. Espais propis, festes privades	67
3.2.5. Consum de substàncies i festa	68
3.2.6. La festa i la no-festa, el temps perdut	76
3.2.7. Festa, por i violència	78
3.2.8. Reptes i possibilitats de les festes a la ruralitat	82
3. 3. Mediacions digitals	83
3.3.1. Les xarxes en què es mouen els i les joves: gènere i usos	85
3.3.2. El joc online	90
3.3.3. Coreografies digitals	91
3.3.4. Connexió, desconexió i avorriment	92
3.3.5. Estar a xarxes per estar present	98
3.3.6. Reptes i ambivalències de la vida en les xarxes socials	100
3. 4. Identitat juvenil	103
3.4.1. La música	103
3.4.2. Plataformes d'entreteniment audiovisual	107
3.4.3. Etiquetatge, classificació i diferenciacions estètiques	110
3.4.4. Moltes més possibilitats i les mateixes limitacions	112

3.5. Famílies, normes i control	114
3.5.1. Sense mòbil com amenaça major	117
3.5.2. Què significa confiança?	117
3.5.3. La joventut que recorden els pares i la que viuen les noves generacions	120
3.6. Sexualitat	122
3.6.1. Lligar i no lligar: de la plaça del poble a Instagram	125
3.6.1. Pressió social per tindre relacions sexuals	127
3.6.2. La norma, el que és normal i la normalització de la diversitat sexual	128
3.7. Els canvis que ha portat la pandèmia	134
3.7.1. Confinament en pantalla	134
3.7.2. Reflexions post-confinament	136
4. Conclusions	140
5. Bibliografia	145
6. Annexe	152

O. Introducció

La incertesa com a model d'estar-en-el-món s'ha vingut instal·lant des de fa ja un temps a les societats occidentals i de manera més punyent a les vides de la joventut. El panorama de desigualtats es pot mirar com un seguit de capes que es superposen. Acompanyant l'edat com a variable tenim l'espai, doncs allà on viu el/la jove constitueix un escenari de contradiccions, amb un bon grapat d'entrebancs i amb certes oportunitats.

Els desequilibris en l'espai han anat generant un territori desigual a la Comunitat Valenciana. Els efectes demogràfics i socials han estat ben estudiats a l'estat espanyol (Camarero, 2009) amb una dinàmica històrica de despoblament i un èxode que afecta especialment la joventut qualificada a la conjuntura del segle XXI on s'afegeix la situació actual de pandèmia. La capacitat de transformar els territoris cap a espais més justos on les persones joves puguin decidir si viure en un espai rural o urbà ha d'estar al centre de les polítiques públiques. Amb aquesta intenció transformadora d'una comunitat autònoma vertebrada, en igualtat d'accés als drets, serveis i oportunitats també necessitem d'informació acurada sobre els processos socials. La sostenibilitat social de les àrees rurals valencianes depèn, de forma central, de la lluita contra el despoblament i de la comprensió de les formes de vida de la joventut per a establir escenaris atractius per als seus projectes vitals.

Posar llum sobre aquestes dinàmiques que afecten la joventut rural valenciana i el territori valencià en el seu conjunt motiva aquest conveni entre l'IVAJ i la Universitat Jaume I. La recerca duta a terme

durant l'any 2021 està destinada a analitzar com els i les joves, així com les seues famílies, perceben l'espai rural com a espai d'oci i festa. Entenem que les maneres en què les persones perceben la realitat rural afecta a les seues decisions i, especialment important, és el mode en què els persones joves connecten amb l'espai, generen vincles i constitueixen possibles escenaris on desenvolupar les seues activitats. La festa i l'oci és, si més no, un punt d'ancoratge i de referència essencial per a la joventut. Un espai de sociabilitat i de construcció de la identitat que resulta clau no sols per a l'estudi de la sostenibilitat rural sinó, sobretot, per poder detectar les mancances i poder oferir a les persones joves les eines i els recursos per al seu desenvolupament independentment del lloc on es troben.

1. La festa al poble en temps de pandèmia

Els temps extraordinaris de la pandèmia de la COVID-19 estan condicionant el futur de la joventut de forma transversal. La joventut és un temps d'exploració i experimentació, de construcció de la identitat a través de la família, els estudis, els col·legues i les pràctiques d'oci. El tall abrupte en allò que esdevenia normal, cada cap de setmana, en festes marcades, en vacances... ha quedat radicalment restringit en molts moments des del 13 de març de 2020. Hem assistit a l'anul·lació completa d'activitats des de les quals es construeix (construïa) un espai de relacions, una generació al voltant del ocis, músiques, inicis i pràctiques sexuals, amoroses, de transformacions socials i individuals, etc. durant el primer any de pandèmia, i de manera parcial durant el segon.

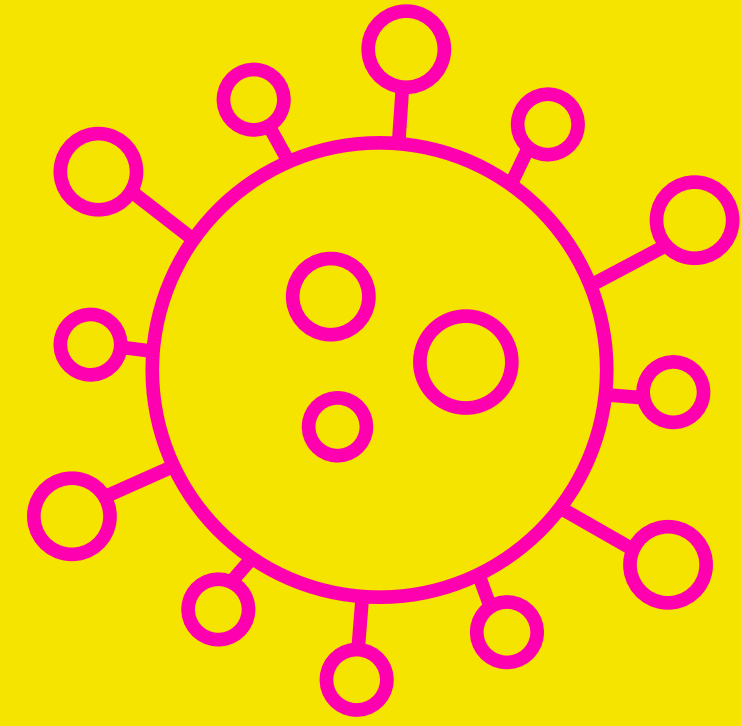
En tot aquest temps, els espais rurals s'han resignificat: la baixa densitat és un valor en temps de pandèmia. Però tal volta no siga prou quan parlem d'un oci juvenil observat amb lupa els darrers mesos.

Si bé fa temps que anar de festa ja no suposava un 'anar' a l'oferta més incardinada en l'àmbit de la mateixa localitat on la joventut hi viu, la situació de pandèmia ens situa davant un nou escenari. Als espais rurals, les relacions al territori a les darreres dècades estan significativament travessades per la intensa mobilitat entre uns i altres espais: entre pobles, comarcals, ciutat-poble o poble-ciutat. I és que el paradigma de les mobilitats (Urry, 2007) condiona les societats a una escala global, amb les xarxes, l'aviació i el comerç planetari. Aquesta mobilitat de l'oci en temps de pandèmia s'ha vist alterada substancialment, fet que pot afectar a com es projecta la joventut en el futur més immediat, tot atenent a les transformacions en la mobilitat a l'escala territorial quan hi ha escales etiquetades com a regions urbanes (Borja i Castells, 2004) que inclouen formes de mobilitat més o menys intensa en territoris urbans i rurals, on el calendari festiu genera fluxes significatius de joves cap als pobles i entre els pobles (Querol, 2018). En general, i més enllà dels residents i habitants empadronats/des, als espais rurals transita tota una població flotant (Aparici, 2019) amb motivacions diverses. Entre d'altres, l'oferta d'oci nocturn i el calendari de tradicions festives s'han anat constituint com a fites de trobada d'aquesta població flotant. Algunes fites són potencialment generals i de crida a famílies; mentre tindríem d'altres més específiques per a la joventut. Les festes de poble, les festes al poble... contenen dinàmiques pròpies que aquest projecte de recerca tractarà d'explorar a través de les representacions de joves i mares i pares. Amb la intensa mobilitat —ara, però, greument condicionada— i

sota el marc d'una població flotant, aquesta construcció de la festa als pobles i els riscos adscrits es formula des de la conjunció dels qui viuen a ciutat i dels qui viuen a rural. També, però, atenent a les potencialitats dels esdeveniments festius com a espai per a la socialització en els fets col·lectius i en la capacitat organitzativa i política en sentit ample de la joventut (Ginés, 2018). De la mateixa forma que s'entén el desenvolupament rural com a un producte nexogen (Bock, 2016) i que inclou el nexa d'allò endogen amb allò exogen, les construccions simbòliques d'un fenomen no depenen exclusivament de les persones que resideixen amb major assiduitat. Tot açò dins un marc de reptes i desigualtats per a la joventut (Alcañiz i Querol, 2015) on es creua una complexitat de factors territorials, de gènere, polítics, familiars, formatius o d'expectatives vitals. Encara més amb una conjuntura històrica -la pandèmica- de la qual no hi ha memòria col·lectiva i on la joventut, de nou, ha esdevingut un sac on colpejar mediàticament les sortides de la norma, molt especialment amb l'oci nocturn.

1.1. COVID 19: Canvis en els usos dels temps i digitalització

Un dels canvis principals que destaca Nicolás Aliano és com un dels principals efectes significatius de l'aïllament ha estat un desordre general de les rutines quotidianes. Aquest desordre impacta de maneres diferencials tant en els adults de la casa com a joves, adolescents i infants. Aquests canvis substancials en la quotidianitat i els usos del temps a dintre de la llar han donat lloc al desenvolupament de diferents estratègies: des d'un esforç reflexiu permanent de les famílies per tipificar situacions, fins a

activitats i espais domèstics en un context de transformació de les rutines. Aquestes estratègies són reflexives, però no "lliures", sinó modelades en un entramat interactiu amb persones i coses: disposicions espacials (que permeten usos especialitzats/individualitzats dels ambients), dispositius que equipen la casa i formen part dels seus usos (ordinadors, telèfons mòbils, televisors), així com relacions d'interdependència familiar i hàbits domèstics previs. En aquest marc (que en última instància suposa determinats recursos econòmics que ho fan possible) és que sorgeixen aquests esforços actius i reflexius de les persones per repensar l'ordre quotidià (Aliano, 2021: 31).

La joventut es situava en un escenari social caracteritzat per una exponencial acceleració no sols dels seus temps, sinó també dels seus ritmes de vida, de les seves exigències formatives, de la seva incertesa (Cavall, 2017: 47). Davant una situació com el confinament, la percepció —element subjectiu— del temps cronològic —fet objectiu— sembla ser diferent respecte a temps previs, a causa del condicionament espacial. Sent també aquí de suma importància l'experiència interior del transcurs del temps per a entendre el comportament humà (Bayés citat en Aroca, 2021). Davant aquest impacte s'explica l'increment vertiginós dels usos

del temps del telèfon mòbil, especialment el dedicat a les xarxes socials entre la població jove. La manca de mobilitat física així, no eludeix els ritmes frenètics en les xarxes, de no desconnexió. L'espai digital, en confinament, va incrementar la seua presència com a finestra d'oportunitat a la sociabilitat, la relació amb els iguals, l'aprenentatge, l'entreteniment i l'experimentació en la construcció digital del self. Stribor Kuric Kardelis, Daniel Calderón-Gómez i Anna Sanmartín Ortí (2021: 64) així ho expliquen:

“D'altra banda, la digitalització de les pràctiques socials s'ha vist intensificada en una situació de confinament i distanciament físic entre les persones. Així, encara que és un procés que es remunta a les últimes dècades del segle XX, és evident que la pandèmia ens ha fet més dependents de la connectivitat proporcionada per les tecnologies digitals i Internet, afectant aspectes de la nostra vida com són el treball (teletreball), l'educació (en línia), la comunicació (a distància) o les pràctiques d'oci possibilitades a través de la miríada de dispositius TIC connectats a l'ingent repositori multimèdia que constitueix Internet. No obstant això, aquesta dependència tecnològica fa emergir nous perfils de risc i noves formes de vulnerabilitat, ja que la desigualtat digital es converteix cada vegada més en un factor central d'estratificació social en un context en què les TIC s'han tornat essencials per a mantenir la nostra activitat social.”

Ara bé, les dades existents sobre els joves en específic evidencien que la problemàtica no és tant l'accés a Internet, ja que les persones que no es poden connectar suposen una xifra bastant baixa, sinó “la «segona bretxa digital», que es vincula amb les competències digitals i les formes diferencials d'ús d'Internet. Així, l'aprofitament tecnològic diferencial pot constituir un nou factor de reproducció, i fins i tot de multiplicació, de les desigualtats socials de partida: aquesta és la denominada «tercera bretxa digital», vinculada amb els beneficis socials off line de l'ús de les TIC, i que afecta especialment la joventut, que ha d'emprendre els seus projectes de vida en un món cada vegada més hiperconnectat” (Calderon, 2020).

Pel que fa a la utilització indiscriminada de les tecnologies de la informació i les comunicacions i de la sobreinformació i abús de les xarxes socials, l'OMS ha advertit que contribueix a elevar l'ansietat i sentiments de malestar. Tillezet, Bell i Munro (2019) exploren els diferents impactes de les tecnologies digitals en el benestar de les persones joves, afegint als impactes sobre la salut (addicció, dificultat de desconnectar, ansietat i reducció de l'activitat física) d'altres com: els de pertinença i sociabilitat, on la manca d'acceptació a les xarxes pot generar expressions de ciberbulling; els d'equitat, tot referint-se a la difícil gestió de la diversitat i la desigualtat d'origen al ciberespai; els educatius i d'ocupació, que remarquen els diferents aprofitaments tecnològics i usos per a l'aprenentatge i la cerca d'ocupació; els compromisos juvenils

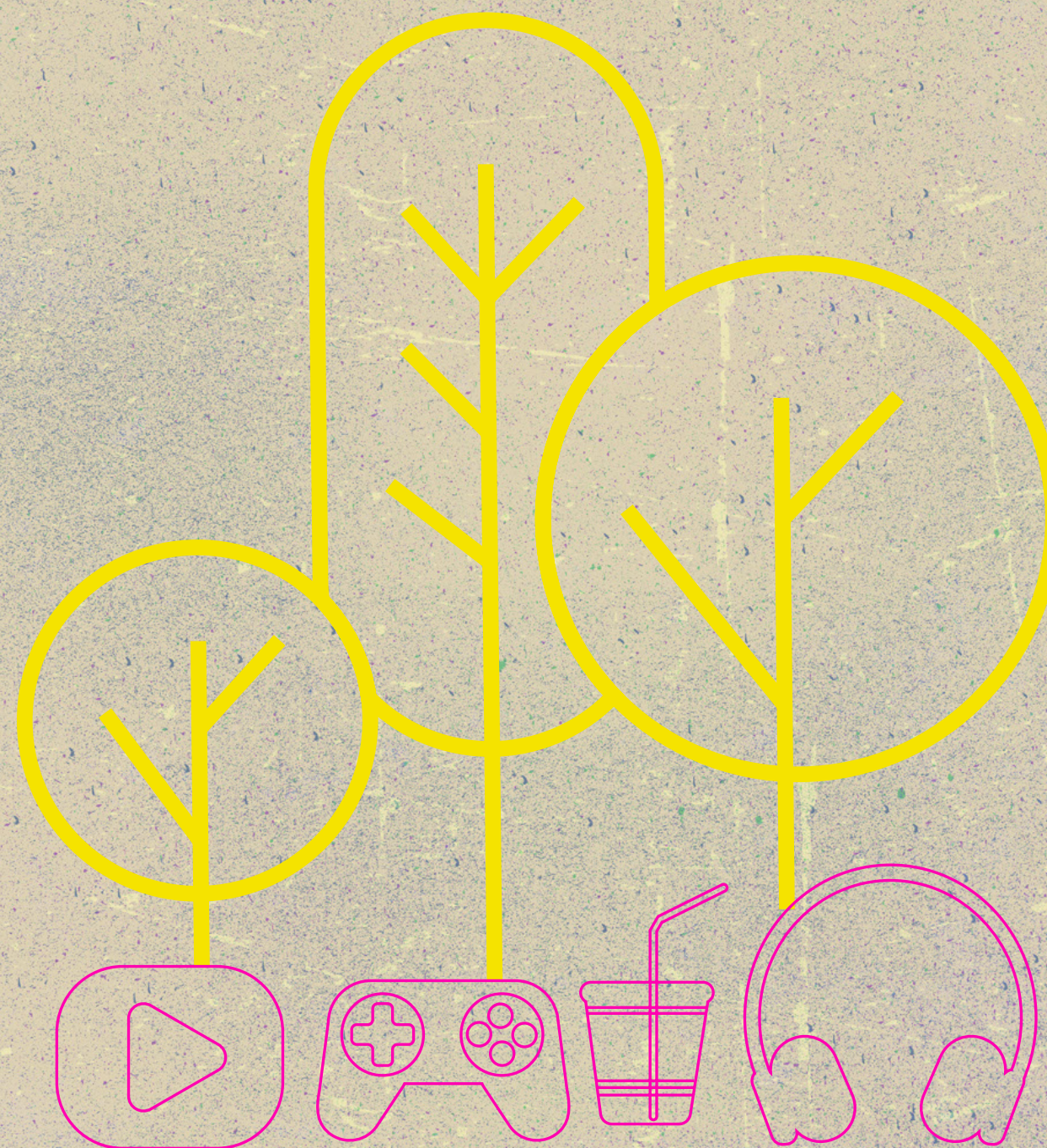
pel que fa a l'oci, la negociació de les identitats, la participació cultural i la política; la seguretat online i la vigilància; així com els reajustaments de les dimensions temporals i la constant exposició a la publicitat i societat de consum.

L'alerta social sobre el benestar de les persones joves durant la pandèmia ens impeleix a reflexionar i analitzar els compromisos en el benestar que travessen la digitalització doncs, les vides durant la pandèmia han estat, especialment, vides en pantalla.

1.2. Oci, tecnologia i ruralitat

Amb aquests canvis en els usos de les tecnologies, la pràctica de l'oci, la sociabilitat i la cultura també està —si no és que ho està preeminentment— als espais digitals. Trobar-se amb els iguals, compartir hobbies i interessos constitueix un temps propi de gran vàlua per al jovent. Els mitjans digitals proveeixen oportunitats d'aprenentatge i d'exploració de la pròpia identitat a través de les quals també poden fàcilment generar i distribuir produccions culturals online. És innegable que els mitjans digitals “juguen un paper important en oferir oportunitats de participació juvenil en els àmbits personal, social i polític” (Tilleczek, Bell i Munro, 2019:49).

No obstant això, sovint predomina una visió paternalista centrada en les pànics morals que veu en el les xarxes socials i la digitalització un espai d'exposició a nous riscos. Així, per exemple, pràctiques com el vídeo-trago d'alcohol amb les amistats i fer el famós sexe en línia, promovent el sexting com pràctica compulsiva tenen una presència destacada als programes informatius i constitueixen un dels eixos centrals en l'educació digitals dels joves a través,

per exemple, de les visites formatives de les unitats de policia als centres d'educació primària per informar de delictes informàtics.

Partim de la consideració que hi ha pràctiques afavorides per la hiperconnectivitat que poden constituir nous riscos, com ara el conegut com neknominationoneknominate. Aquest joc consisteix a ingerir una gran quantitat d'alcohol, gravar un vídeo, pujar-lo a les xarxes i reptar amics o altres persones a superar "la gesta". El repte és l'anàlisi d'aquestes pràctiques com a fenomen complex que, si bé pot tenir efectes greus per la salut dels que l'executen en propiciar l'ocurrència d'intoxicacions greus i comes etílics (Reinaldo, 2021: 9-10), s'incardinen en les lògiques pròpies del grup d'iguals i la construcció identitària a partir d'elements que puguin ser considerats autèntics (Banet-Weiser, 2021). Perquè cal remarcar que tot allò que té a veure amb el

consum de drogues, alcohol i també la sexualitat, entra en el terreny d'allò moral i, per tant, mobilitza molts malestars entre la població adulta, tant siga en la seua dimensió digital com presencial.

Per altra banda, l'oci en les últimes dècades s'ha convertit en una indústria de primernivell que crea ocupació, productes, béns i serveis, ocupant ja un lloc central en el desenvolupament de l'economia dels estats (Lazcano i Maradiaga, 2016: 21). Com la resta d'esferes de la vida dels joves, l'oci està travessat per la incorporació de les tecnologies i la digitalització. A més, les experiències d'oci es relacionen tant amb la mateixa vivència personal com amb l'entorn social en què es viu (Cuenca, 2011: 27). Així doncs, és necessari atendre el context social i territorial. Atesa la creixent digitalització i l'alta mobilitat territorial, existeixen cada vegada menys diferències en les formes de diversió dels joves rurals i

dels urbans. No obstant això, i d'acord amb Pavón-Benítez (2020), en una ciutat i en una zona rural les diferències entre les alternatives d'oci són molt notables. Les característiques sociològiques pròpies de contextos rurals continuen determinant l'existència d'asimetries. Per exemple, un dels trets característics de la joventut rural és l'estabilitat de les colles i la influència mútua que aquest tret comporta en la socialització, així com el major temps dedicat a sortir i estar amb amics comparat amb la població jove urbana fet que, al seu torn, impacta en el consum d'alcohol i drogues (Pavón-Benítez, 2020: 70).

Hi ha, doncs, certes lògiques comunitàries travessades amb la vinculació afectiva a les comunitats rurals que s'ancoren amb algunes dinàmiques com ara l'estabilitat dels vincles, la permanència, o el coneixement de l'espai que generen

sentiments de pertinença. Uns sentiments de vinculació amb l'espai que, si més no, són cada vegada menors en la societat individualitzada i que també afecta a zones rurals (caracteritzades pel fort suport social) que han vist com disminuïa la seva població alhora que s'empitjorava les seves expectatives socioeconòmiques (Bjarnason & Thorlindsson, 2006).

1.3. Globalització, construcció identitària i festes de poble

Aquestes dinàmiques i transformacions actuals s'emmarquen dins del fenomen de globalització, entès com un procés multidimensional que es caracteritza per l'augment en la integració i els intercanvis econòmics,

polítics, socioculturals i mediambientals. És el procés mundial d'homogeneïtzació del mode de producció capitalista, de globalització dels mercats i les transaccions financeres, de les xarxes de comunicació i del control mundial de les imatges i de les informacions. És una condició que ha redefinit la noció de territori, no sols de manera endògena respecte a les relacions de producció en determinats contextos, sinó sobretot, en un sentit exogen al voltant d'una lògica de fluxos i xarxes que articulen els diferents nivells del territori (De Mattos i Iracheta, 2008: 99). A més, la globalització és la raó del ressorgiment d'identitats culturals locals en diferents parts del món (Giddens, 2007: 9). La identitat és una reconstrucció del sentit de la vida de les persones en el moment en què el que tenien com a forma d'agregació, d'organització —que en l'Estat moderna era fonamentalment l'Estat— es perd. No n'hi ha prou amb el mercat per a donar sentit. L'Estat passa a ser en certa manera agent de la globalització i no d'una col·lectivitat particular, i la reacció és la construcció alternativa del sentit a partir de la identitat (Castells, 2004: 21). Malgrat això, les influències globals en la construcció de les identitats locals són una realitat. En el cas concret, ens interessem per la identitat rural i valenciana, vertebrada des de la cultura i el territori, mitjançant formes i pràctiques diverses, com ho són les festes de poble.

Abans d'entrar en les dinàmiques internes de les festes cal revisar el concepte de festa sense passar per alt l'enfocament teòric de Byung Chul Han, que argumenta que el concepte de la festa ha estat substituït pel d'esdeveniment. Ja no és un ritual on construir comunitats, sinó un espai on els individus han de consumir:

Les festes actuals o els festivals tenen poca veure amb aquell temps sublim. Són objecte d'una gestió d'esdeveniments.

L'esdeveniment com a versió consumista de la festa mostra una estructura temporal totalment diferent. La paraula «esdeveniment» ve del llatí eventus, que significa «sobvenir sobtadament». La seva temporalitat és l'eventualitat. És atzarosa, arbitrària i no vinculant. Però els rituals i les festes són qualsevol cosa menys eventuals i no vinculants. L'eventualitat és la temporalitat de l'actual societat dels esdeveniments. S'oposa al que és enllaçador i vinculant de la festa. A diferència de la festa, els esdeveniments tampoc generen cap comunitat. Els festivals són esdeveniments massius. Les masses no constitueixen cap comunitat. (Han, 2020: 33-34)

En aquests espais no es construeix comunitat, sinó identitat individual a través del consum. L'experiència hedonista buida de significat dissol els vincles comunitaris. De nou Byung-Chul Han és inspirador:

El narcisisme col·lectiu elimina l'eros i desencanta el món. Les reserves eròtiques en la cultura es van esgotant sense cap dissimulació. Són també aquelles forces que mantenen cohesionada una comunitat i la inspiren per a jocs i festes. Sense elles es produeix una atomització destructiva de la societat. Els rituals i les cerimònies són actes genuïnament humans que fan que la vida

resulte festiva i màgica. La seva desaparició degrada i profana la vida reduint-la a mera supervivència. Per això, d'un reencantament del món es podria esperar una força salutífera que contrarestés el narcisisme col·lectiu. (Han, 2020: 21-22)

A l'anàlisi que despleguem als capítols que segueixen s'analitza com les festes als pobles conserven de manera molt clara un objecte celebrat (Ariño, 2006) a més d'un subjecte celebrant. En la seua dimensió més ritual —vinculada a festes patronals o a festes on el jovent hi participa especialment i que representa un “ritus de pas”, com ara les festes que provenen dels ‘quintos’— o en la seua dimensió més festiva, les celebracions i festivitats a la ruralitat mantenen algunes singularitats comunitàries i de manteniment del vincle social on hi ha participació intergeneracional que deixa cabuda al protagonisme juvenil. Així, per exemple Querol i Ginés (2021) destaquen que el major pes de la societat civil en l'organització de festivals als pobles del rural i la presència menor de festivals amb ànim de lucre apunta cap a una major importància d'allò comunitari.

1.4. Els espais festius com a escenari de les coreografies de gènere

Els espais festius, com a espais públics són escenaris on es (re) produeix el gènere amb unes lògiques pròpies. Així, podem identificar els espais de festa com a camps (Bourdieu, 2007) en els que opera un règim de gènere concret (Connel, 2009).

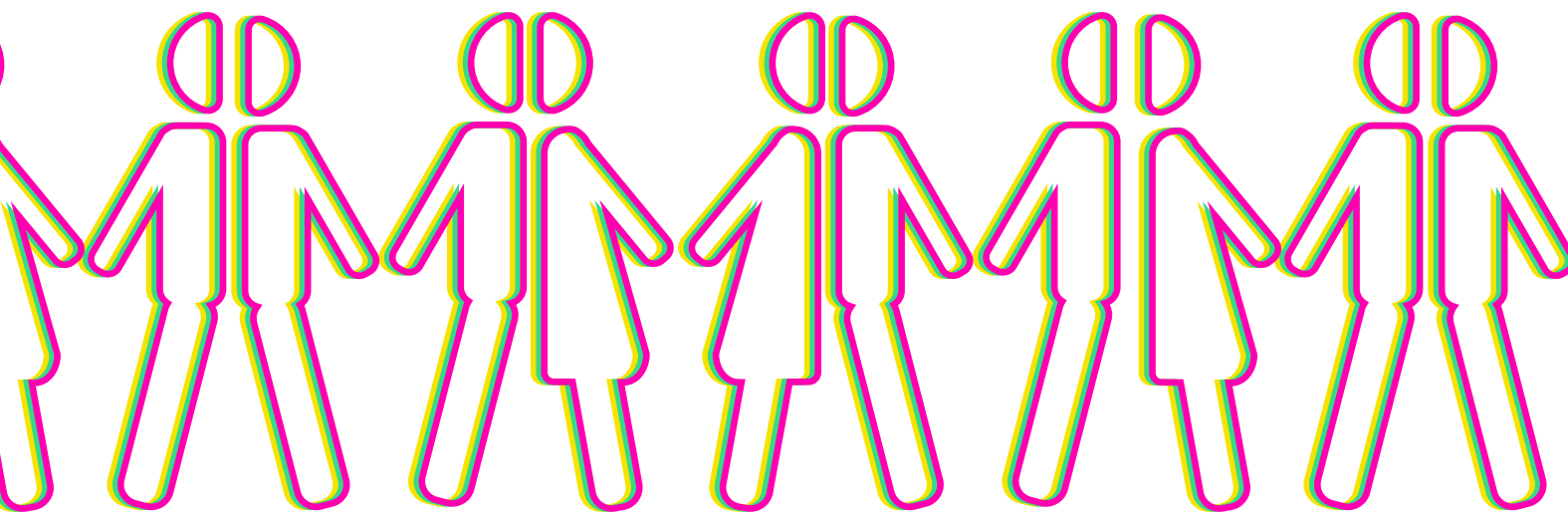
Especialment el model de l'oci nocturn a occident està íntimament relacionat amb un espai on projectar les identitats generitzades de manera legitimada, per tal d'esdevenir persones seductores en el joc de la pràctica del flirteig i l'emparellament. Les festes de poble són, per tant i en aquest sentit, escenaris de les coreografies de gènere.

Performar la masculinitat i la feminitat hegemònica als espais festius es situa en la cúspide de la piràmide del prestigi social, ja que la dimensió social que adquireix la masculinitat en la festa influeix també fora de l'àmbit festiu. Els homes que pertanyen a l'entramat festiu, a més del prestigi social que aquest fet suposa, tenen la possibilitat d'accedir a unes xarxes de relacions que els permeten una millora en la seva quotidianitat. En oposició a aquesta masculinitat, la feminitat als espais festius queda relegada al paper de “dona-mare” que s'implica en la participació d'aquestes festivitats en dos sentits: primer com a espectadores-animadores i segon com a suport logístic (Gisbert, 2011: 16-17).

Les associacions juvenils de quintos, les filades, els casals, colles i penyes són un espai d'interacció social i dinamització on s'escenifica la identitat sexual dels joves.

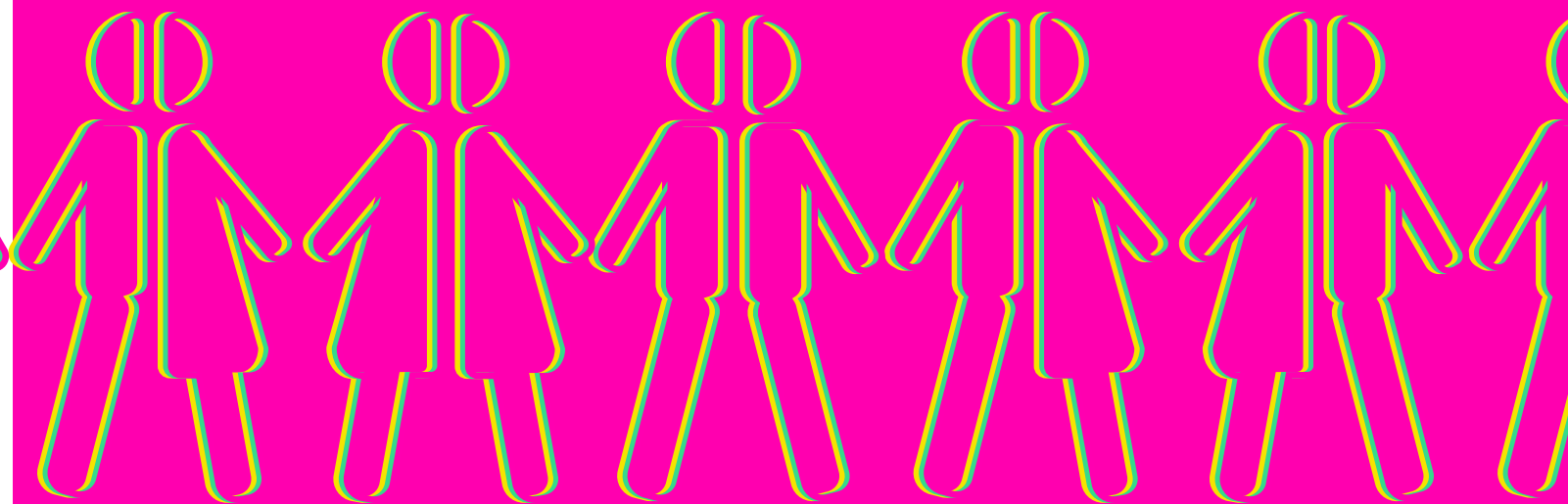
Aleshores cal prestar atenció a la violència sexual que es dona en l'espai públic festiu, ja que les agressions sexuals, de qualsevol mena, que tenen lloc en aquests espais no són producte de situacions aïllades allunyades de la lògica de la societat en general, sinó que es tracta de representacions i reproduccions de l'ordre social dominant (Morero i Camps, 2019: 7).

Les festes com a espai de compatibilitats sexuals es troben també mediades cada dia més per empreses digitals. Els joves cada dia més encenen el Tinder a la festa, amb una clara hibridació amb les

No-coses (Han, 2021). Les interaccions calculen instantàniament l'Elo-la puntuació-de cada individu: es determinen tots els capitals sexuals de les persones assistents. La presència de persones amb alt Elo magnifiquen la festa. De nou s'utilitzen les pulsions humanes en benefici del consum, travessat per la qüestió de gènere: El cos femení esdevé un reclam a la “festa”.

No s'ha de perdre de vista tampoc els canvis en la visibilitat LGTBIQ+ i reconeixement d'identitats genderqueer i no binàries (Risman, 2018). Així, assistim a un nou règim de visibilitat d'allò LGTBIQ+ que, si més no, continua enfrontant-se a expressions d'homofòbia, transfòbia i bifòbia. Maynara Costa De Oliveira ens assenjala els perills potencials als quals s'ha exposat aquest col·lectiu durant la pandèmia que ha comportat aïllament social fruit de les restriccions de la mobilitat, al que se sumen els prejudicis, la discriminació i l'homofòbia que ja existia. D'aquesta situació es dedueix que l'aïllament social i sanitari no afavoreix les persones LGTBIQ+ sinó tot el contrari, especialment per a les persones joves que no han sortit de l'armari a les seues famílies i les que viuen a llars amb prejudicis i tendències hostils, que esdevindran llocs propensos a atacs i violències de qualsevol forma: dels pares contra els fills, entre germans, parents diversos i fins i tot del veïnat. Per aquest motiu, molts joves que pateixen aquesta violència prefereixen passar el dia fora de casa, siga estudiant, treballant o simplement ocupat amb altres activitats, amb l'ansietat de viure contínuament fugint de l'enfrontament a casa. Amb les mesures de confinament de l'estat d'alarma, moltes d'aquestes persones s'han vist obligades a estudiar des de casa, a teletreballar i a no poder sortir de casa. Així doncs, aquestes

persones es veuen obligades a quedar-se a casa i exposar-se de nou als més diversos tipus de violència (De Oliveira i Saldanha, 2021: 10-11).

Amb tot, la pandèmia ha restringit els moments per a la festa, condicionant la vida d'uns i altres joves alhora de trobar-se físicament i construir identitats individuals i col·lectives a través d'aquesta, també trobant-se amb espais més o menys hostils a les seues expressions de gènere.

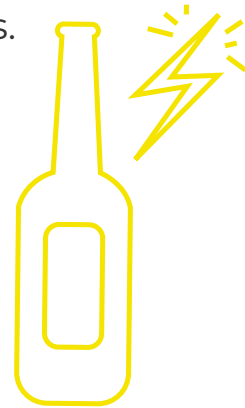
[...] Acceptant les limitacions en la intervenció social que comporten els orígens estructurals d'aquestes problemàtiques, es fa urgent repensar el model festiu valencià, i alhora mesurar quina pot ser la capacitat d'acció de les diferents institucions per a poder pensar fórmules i estratègies de millora del benestar social de la població jove de l'àrea rural valenciana.

1.5. Cap a una revisió crítica del concepte de festes populars

És improrrogable una reflexió a fons del concepte de “festa”. Des de les revetlles convencionals a la plaça del poble, fins a les anomenades raves als afores del poble. Les raves, suposades

aquestes com un model alternatiu a la festa convencional, formen part de la mateixa conjunció. S'instaura progressivament un model de lleure orientat al consum. Aquest temps anomenat festiu no celebra res, no gira entorn de cap nexa d'unió col·lectiu, més aviat s'entén a l'imaginari col·lectiu juvenil com un temps d'hedonisme extrem. L'ús d'aquest temps es torna autoreferencial, és un temps ja entès per al subjecte, i no amb la comunitat. Per això, cada dia més s'entén la festa com un espai sense normes ni límits.

A la festa la vida es refereix a si mateixa, en lloc de subordinar-se a una finalitat externa. Per això el temps que, com succeeix avui, està totalment dominat per la pressió per produir, és un temps sense festa. (Han, 2020: 32)

Bauman (2003: 27) ens explica que un dels efectes de règim neoliberal ha estat vincular els anhels pulsionals humans a la pràctica del consum. Els joves, a la cerca de satisfer els seus desitjos, es transformen en mega-consumidors. Desapareixen totes les relacions contemplatives en l'entorn i se substitueixen per "intercanvis de valor".

Al fil d'aquesta idea, Amparo Lasén argumenta que les pràctiques associades a l'oci juvenil determinen les configuracions de subjectivitats, identitats, temporalitats i cultures afectives de les i els joves (Lasén, 2019: 7). Aleshores apunta a una resignificació dels temps d'oci arran la progressiva digitalització de les mediacions entre joves. També per a ella les plataformes digitals sumen en la tendència mercantilitzadora dels temps d'oci de la població jove. A través d'aquestes plataformes es dona una

conversió en treball de la vida i sociabilitat quotidianes dels joves. Aquestes mediacions transformades en dades originen una capitalització d'aquestes mateixes dades en un context cada vegada més monopolístic (Lasén, 2019: 8).

L'únic manament sagrat que es conserva és el de "passa-t'ho bé". Els joves s'ho han de passar bé sí o sí com a part de les regles afectives neoliberals centrades en la cerca de la felicitat (Cabanas i Illouz, 2018). En les anomenades festes de l'actualitat, no passar-ho bé comporta el rebuig dels altres: significa ser el "tallarotllos". En aquest sentit, la recepta curativa per al tallarotllos sempre és la mateixa: "fes-te'n una i anima't", és a dir: consumeix. L'imperatiu de passa-t'ho bé implica una acceleració del consum, per això s'exclou al tallarotllos. Aquest, amb la

possibilitat de contagiar els altres del seu estat d'ànim, amenaça el dinamisme i fins i tot la continuïtat de la "festa". D'ací l'imperatiu del "passar-ho bé a la festa": és una herència directa de la hegemonització de la psicologia positiva. La festa hereta les fórmules pròpies de la publicitat comercial: be happy!, amplament difoses per la indústria audiovisual. Aquests audiovisuals socialitzen, és a dir, a través d'ells s'aprenen les formes de vida de la societat en què viuen els joves. I amb aquesta socialització s'aprèn què és ser una persona guai i què és ser una persona marginada. Es consolida la idea de persona divertida entesa com algú que està de festa i no deixa de somriure. Kelly, la protagonista de l'episodi San Junipero de la sèrie de televisió Black Mirror podria simbolitzar aquest "homo juerguís" perfecte: sempre alegre, sempre enèrgica,

sempre consumint i proliferant l'eufòria. Sense son, sense ratllades que amenacen la positivitat. Aquesta diversió sense límits es transforma paradoxalment en un consum sense límits. Aquesta lògica mercantil du a entendre que les dimensions de la festa són proporcionals a la seua inversió, d'aquest llibre d'estil neixen els macro-sopars amb macro-ressopons o les barres infinites de revetlla de poble.

1.6. La proposta de l'estudi

Des de la nostra perspectiva sociològica, hi ha un camp on captar i analitzar la construcció dels espais simbòlics de la festa de/al poble i les diverses línies de reproducció de pràctiques de més o menys risc en camps com els consums d'alcohol, drogues; d'iniciació a les relacions amoroses i/o sexuals; els riscos de contagi de la COVID-19; però també d'iniciació a l'ocupació dels espais públics i de les pràctiques d'organització d'esdeveniments col·lectius. Tot plegat, cal respondre a la pregunta de recerca sobre quina és la construcció social de la festa als pobles per a la joventut. I més en concret, quines conseqüències té aquesta construcció en les pràctiques de risc de les i els joves amb l'oci festiu: durant les celebracions festives als municipis rurals o a través d'altres vies que puguin haver sortit durant la pandèmia.

L'objectiu general del projecte és, en conseqüència, entendre la construcció social del poble com a espai de festa per a la joventut. La representació de la festa al poble per a les persones més joves conté múltiples dimensions. En aquest sentit, entenem que en aquesta construcció intervenen diversos actors i variables que ens poden acostar a una millor comprensió del fenomen.

Els objectius específics són:

01.

Captar les percepcions, opinions i pràctiques de la joventut rural envers l'oci nocturn i les festivitats del seu entorn.

02.

Captar les percepcions, opinions i pràctiques de la joventut flotant sobre l'oci nocturn i les festivitats als seus pobles de referència.

03.

Identificar noves formes d'oci des del període de pandèmia i les representacions que s'adscriuen.

04.

Captar les representacions presents i futures sobre l'oci.

En un plànol secundari es tractaran aquests dos objectius:

05.

Captar les percepcions, opinions i pràctiques dels pares/mares rurals sobre l'oci nocturn i les festivitats.

06.

Captar les percepcions, opinions i pràctiques

dels pares/mares de la població flotant sobre l'oci nocturn i les festivitats.

Festes i pobles i l'impacte de la pandèmia en les renegociacions juvenils de l'espai rural, el tema que ens ocupa, està travessat per múltiples dimensions que el fan especialment interessant. Ens trobem davant un fet social travessat, com hem recollit en aquesta introducció, per lògiques econòmiques i socials, i per les diverses desigualtats de gènere, d'hàbitat i d'altres que anirem desgranant a través de l'anàlisi que es presenta en aquest volum que esperem oferisca algunes línies de reflexió i anàlisi que siguin útils per a la promoció del benestar de la població jove que habita els espais rurals de maneres diverses.

2. La metodologia de l'estudi

L'espai rural està especialment etiquetat com a propi de la festa. Durant les diverses festes al llarg del calendari festiu, població jove flotant acudeix al poble a gaudir de les festes. Les festes dels pobles de l'interior del País Valencià generen rutes festives especialment durant els mesos d'estiu on els joves itineren pel territori. Les pràctiques socials dels joves i, més en concret, les pràctiques relacionades amb la festa les solem entendre més des de les normes socials establertes i menys des de les lògiques pròpies dels qui les practiquen. Així en parlar de festa sorgeixen sovint tòpics i preocupacions relacionades amb el consum d'alcohol i substàncies addictives, pràctiques incíviques —com ara deixar escombreries i brutícia o la conducció sota els efectes

de alcohol i psicotròpics—, pràctiques sexuals que poden ser considerades de risc i, en els darrers anys, ha pres especialment notorietat els casos d'assetjament sexual a l'espai festiu. Durant la pandèmia, a més a més, els joves i la festa van ser delimitats com un col·lectiu que, a través de les seues pràctiques festives i d'oci podia esdevenir un vector de contagi i posar en risc a la població adulta. Una mirada que sovint es fonamenta en el paternalisme quan no en perspectives adultocèntriques (Marco Arocas i Gómez Nicolau, 2020) que veurà a la joventut—i adolescència i infantesa— sempre en fase de maduració i com a població no-adulta, de mode que consolida la consideració de les persones joves com a ésser dependents, moldejables i controlables (Gaitán, 2006). La voluntat d'aquest estudi era posar el focus en l'aproximació a l'espai de la festa des de les pròpies lògiques de les persones joves per tractar d'entendre quin sentit li confereixen a les seues accions i quin paper juga la festa en les seues trajectòries vitals, especialment les festes que tenen lloc a l'espai rural.

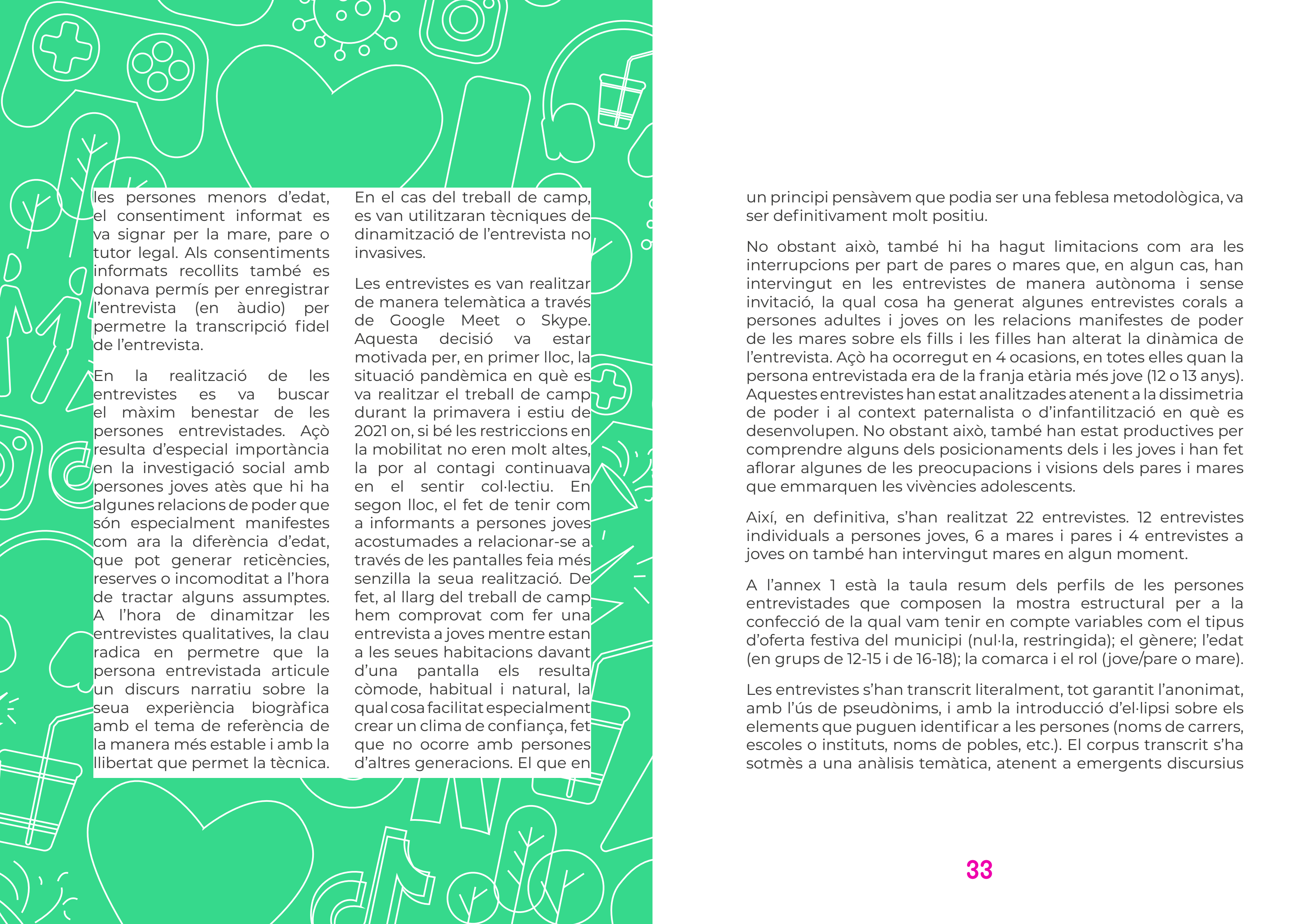
La voluntat d'aproximar-nos a les percepcions, opinions i accions de les persones joves ens condueix a plantejar un estudi qualitatiu basat en l'ús de l'entrevista en profunditat. Aquesta és la tècnica per excel·lència per a l'estudi de la ideologia, entesa com el conjunt organitzat de representacions i vinculada a les experiències dels individus. És a dir, les representacions, visió del món, opinions, actituds i valors, associats als fets viscuts per l'entrevistat (com ho veuen, pensen i interpreten, derivat de la seva experiència). L'entrevista oberta és particularment pertinent quan el que es vol és: 1) comprendre el sentit que els actors confereixen a les seues accions, i/o als esdeveniments en els quals han segut testimonis actius; 2) posar en evidència els sistemes de valors, creences, i normes, a partir dels quals s'orienten i determinen les persones i les seves actuacions. D'acord amb Alonso (1998), l'entrevista oberta

no se situa ni en el camp pur de la conducta (fer), ni en el de la llengua (dir), sinó en la relació dels dos: el dir del fer, el que diuen de la seua experiència.

És, per tant, la seva experiència personal, la seva biografia la que els capacita (els i les entrevistades) com a informants. Per estudiar el fenomen, però, vam delimitar dos grups diferenciats per rol: de manera principal, vam delimitar la població objecte d'estudi en les persones joves de 12 a 18 anys que viuen a la ruralitat de manera continuada o temporal. De manera subsidiària, vam incorporar una mostra dels pares i mares de la població jove que viu a la ruralitat per tractar d'aprofundir en les percepcions que aquests tenen sobre la festa en la ruralitat i que, d'alguna manera, marquen les normes i regles familiars amb les quals el jovent negocia.

Per tractar de trobar aquelles persones que pogueren, per la

seua experiència viscuda, ser bones informants per a l'estudi, es van reclutar a les persones entrevistades a través de diverses vies. En primer lloc, es va demanar al personal tècnic de l'IVAJ que hi convidaren a participar als joves amb qui prèviament tenien contacte i que consideraren que podien ser bons informants, especialment atenent a la seua presència en el territori i altres criteris com la predisposició a participar-hi. Aquesta estratègia ens assegurava cobrir la diversitat territorial i atendre a les particularitats de les diverses zones rurals i/o d'interior del País Valencià. En segon lloc, vam utilitzar xarxes personals de segon i tercer grau per localitzar possibles informants en el territori, sobretot a les comarques del Castelló i a les de València. Les persones participants adultes —pares i mares— signaren un consentiment informat on s'explicita el context de la recerca i el protocol de tractament de dades personals. En el cas de

les persones menors d'edat, el consentiment informat es va signar per la mare, pare o tutor legal. Als consentiments informats recollits també es donava permís per enregistrar l'entrevista (en àudio) per permetre la transcripció fidel de l'entrevista.

En la realització de les entrevistes es va buscar el màxim benestar de les persones entrevistades. Açò resulta d'especial importància en la investigació social amb persones joves atès que hi ha algunes relacions de poder que són especialment manifestes com ara la diferència d'edat, que pot generar reticències, reserves o incomoditat a l'hora de tractar alguns assumptes. A l'hora de dinamitzar les entrevistes qualitatives, la clau radica en permetre que la persona entrevistada articule un discurs narratiu sobre la seua experiència biogràfica amb el tema de referència de la manera més estable i amb la llibertat que permet la tècnica.

En el cas del treball de camp, es van utilitzar tècniques de dinamització de l'entrevista no invasives.

Les entrevistes es van realitzar de manera telemàtica a través de Google Meet o Skype. Aquesta decisió va estar motivada per, en primer lloc, la situació pandèmica en què es va realitzar el treball de camp durant la primavera i estiu de 2021 on, si bé les restriccions en la mobilitat no eren molt altes, la por al contagi continuava en el sentir col·lectiu. En segon lloc, el fet de tenir com a informants a persones joves acostumades a relacionar-se a través de les pantalles feia més senzilla la seua realització. De fet, al llarg del treball de camp hem comprovat com fer una entrevista a joves mentre estan a les seues habitacions davant d'una pantalla els resulta còmode, habitual i natural, la qual cosa facilitat especialment crear un clima de confiança, fet que no ocorre amb persones d'altres generacions. El que en

un principi pensàvem que podia ser una feblesa metodològica, va ser definitivament molt positiu.

No obstant això, també hi ha hagut limitacions com ara les interrupcions per part de pares o mares que, en algun cas, han intervingut en les entrevistes de manera autònoma i sense invitació, la qual cosa ha generat algunes entrevistes corals a persones adultes i joves on les relacions manifestes de poder de les mares sobre els fills i les filles han alterat la dinàmica de l'entrevista. Açò ha ocorregut en 4 ocasions, en totes elles quan la persona entrevistada era de la franja etària més jove (12 o 13 anys). Aquestes entrevistes han estat analitzades atenent a la dissimetria de poder i al context paternalista o d'infantilització en què es desenvolupen. No obstant això, també han estat productives per comprendre alguns dels posicionaments dels i les joves i han fet aflorar algunes de les preocupacions i visions dels pares i mares que emmarquen les vivències adolescents.

Així, en definitiva, s'han realitzat 22 entrevistes. 12 entrevistes individuals a persones joves, 6 a mares i pares i 4 entrevistes a joves on també han intervingut mares en algun moment.

A l'annex 1 està la taula resum dels perfils de les persones entrevistades que composen la mostra estructural per a la confecció de la qual vam tenir en compte variables com el tipus d'oferta festiva del municipi (nul·la, restringida); el gènere; l'edat (en grups de 12-15 i de 16-18); la comarca i el rol (jove/pare o mare).

Les entrevistes s'han transcrit literalment, tot garantit l'anonimat, amb l'ús de pseudònims, i amb la introducció d'el·lipsi sobre els elements que puguen identificar a les persones (noms de carrers, escoles o instituts, noms de pobles, etc.). El corpus transcrit s'ha sotmès a una anàlisi temàtica, atenent a emergents discursius

i, en una segona fase s'ha realitzat una aproximació a l'anàlisi sociohermenèutica dels discursos. L'anàlisi sociohermenèutic del discurs té com a principal missió d'anàlisi dels discursos des del seu nivell textual i contextual, de manera que la significació del text produït es pose en relació amb la el context social tot tractant de donar comte del seu sentit pràctic (Bourdieu, 1988; Alonso & Callejo, 1999; Alonso, 2013).

L'estudi va obtenir l'informe positiu de la Comissió Deontològica de la Universitat Jaume I de Castelló (expedient CD/87/2021) per considerar que aconsegueix amb les normes deontològiques exigides a data 16 de setembre de 2021.

3. Els discursos dels joves sobre l'oci i la festa a la ruralitat

L'ordre en que es presenta aquesta anàlisi guarda relació amb l'estructura de blocs que ha fet de guia a les entrevistes obertes, dividint-se en set: la percepció, l'ús i el moviment a l'espai rural; les mediacions digitals; anar de festa; identitat juvenil; famílies; sexualitat i, per últim, les modificacions sofertes per la pandèmia.

3.1. Percepció i usos de l'espai rural

Els espais van més enllà de les atribucions estrictament físiques que els caracteritzen i les percepcions que en tenim es doten d'una clara construcció social (Simmel, 1986). En aquest sentit, el poble es presenta idealment com un espai de familiaritat on tots i totes es coneixen, atorgant una percepció de seguretat tant a les mares i als pares com als joves. És un espai que es pot abastir, transitar lliurement sense la supervisió adulta dels pares, pròxim a espais naturals que recórrer amb bici o a peu.

Especialment les mares i els pares que resideixen als pobles aprecien l'avantatge que els ha suposat passar els moments més durs de la pandèmia, el confinament total, a un espai més tranquil, obert i disposant de cases amb zones exteriors que creuen que alleugeraven el pes d'aquesta situació mundialment roïna.

R.: (...) Però després, quan van dir que ja es podia eixir, que ací no teníem horari, no recorde com era perquè com ací no el teníem no sé dir-te, però recorde que mon pare, que viu a Alacant, dir "no, nosaltres soles podem eixir de 8 a 10", per exemple, perquè anava per rangos de edat ¿no? Doncs el que jo vaig fer amb els meus va ser, com tampoc teníem escola ni un horari estricte ni res, dic "mira, tot lo que no hem eixit en tres mesos, anem a eixir ara" i aleshores eixíem de dos a tres vegades al dia perquè ací ni es controlava, ni n'hi havia massificació, no n'hi havia res. (...) Aleshores jo amb això m'he sentit una família privilegiada de poder gaudir de la vida dins del caos que es va posar en aquell moment. Perquè no n'hi ha gent, clar, la contra de socialitzar, es a favor en este tipus d'altercat que se suposa que no van a tornar a passar, però és de veres que a nosaltres ens agrada la vida tranquil·la.

Rosa, mare de la comarca del Comtat.

Cobra una dimensió encara més positiva per al cas de la població flotant. Els que viuen a la ciutat el perceben en contrast amb la grandària de la ciutat, que per contra és hostil i suposa una sèrie de perills que al poble es tornen controlables.

L'emergència sorgida arrel de la Covid fa que la població flotant anhele més el contacte amb els seus pobles, on poder gaudir d'un menor risc de contagi i d'una sociabilitat més propera.

Aquest mateix escenari que resulta atractiu per a la població flotant es torna, per alguns informants, en contra: els pobles més menuts que han estat lliures de contagis per conoravirus temien l'exposició a la que es veien abocats per l'arribada a l'estiu de la població flotant, augmentant el risc de contagi al poble. Una tensió entre habitants de pobles i ciutats ja coneguda durant la grip 'espanyola' de 1918.

Alguns observen la major relaxació de la població flotant al poble visibilitzada per un menor ús de les mascaretes.

C.: Al poble, al principi, doncs estàvem asustats com tots i no podíem eixir de casa entones estàvem preocupats per l'altra gent també perquè ací som com una família tots, entones per si algu es ficava mal o alguna cosa, l'hospital tampoc està massa prop d'ací, entones teníem por per si passava algo. I després quan ja es va acabar, que bueno, ja es va acabar...ja...vam deixar d'estar en confinament, la gent de les ciutats va vindre molt al poble, entones també ens feia un poc de temor que pogueren portar la gent de fora ací el covid, perquè ací en tota la quarantena no va hi haure ningún cas.

Carla, 16 anys, comarca dels Ports.

C.: Home, evidentment que eixíem més, eixíem al carrer, però, i bueno, a l'estiu passat....però bueno a l'estiu passat era obligatòria la mascareta i ací anave tot el mon en la mascareta, i tots els contactes eren al carrer, no ere...I sí que tenies una mica més de temo, perquè vam estar, que començava a vindre gent de segona residència, de Catalunya, de Castelló, al poble,i donava temor que apareguera algú en el covid i en un descuido passara algo, però bueno.

C.: (...)sí que hem notat que la gent va una mica més relajá, i sobre tot en l'assumpte de les mascaretas. Veus gent que està poble i no se la fica ni un moment, si que es veritat que per anar pel carrer, però bueno, si xarren en algú s'apropen, pero bueno, en això si que he notat que la gent està una mica més relajà. Bueno, que si la vacuna, tal, bueno, que està ahí. Això si.[parlant en relació al darrer estiu]

Carme, mare resident a un municipi de menys de 100 habitants a la comarca dels Ports.

Alhora, per als que viuen al poble, l'arribada de població flotant també comporta més vida, més animació, majors possibilitats de socialitzar per als joves que a més apleguen en el moment en que solien ser les festes abans del covid. Per als flotants el poble suposa retrobar-se amb amics, ajuntar-se amb gent de diferents edats, estar més al carrer, menys controlats i a prop de paratges naturals. Per als joves que hi viuen tot l'any, suposa augmentar

el nombre de persones del grup d'iguals, més motius per eixir i conèixer gent nova. Açò afecta particularment als municipis més menuts, amb poca joventut i pocs joves d'una mateixa cohort. En aquests casos, l'arribada de població flotant comporta més joves de les mateixes edats amb els que aprofitar el temps de festa al calendari. Ja siga quan van a l'estiu o amb freqüència de cap de setmana, els vincles que es generen són forts.

C.: Está bastante bien porque yo tengo a las amigas de aquí de toda la vida del pueblo que vienen findes, verano, fiestas y es con las que estoy siempre pero luego yo voy al instituto y tengo otras amigas y algunas veces sí que me voy a Villar de fiesta o vienen ellas aquí y eso.

P.: Y las de toda la vida del pueblo, has dicho como que te ves en findes, en vacaciones, en verano...eh, como es eso, no viven allí?

C.:No, viven en Valencia toda la semana y los findes tienen una casa aquí, vienen y se quedan. (...) Tienen abuelos aquí, tíos, primos, tienen una casa aquí, vienen, pasan el finde y luego se vuelven a ir a Valencia.

Celia, 16 anys, comarca dels Serrans

C. mostra durant l'entrevista la importància d'aquestes amigues que considera del poble encara que visquen a València, defineix el lligam amb elles com les seues amistats més properes. La forma en que les adscriu al «ser del poble» ens indica fins a quin punt aquest llaç és significatiu

per a una jove que no té altre grup d'iguals al municipi.

Per altra banda, una jove de la comarca dels Ports, que viu a un municipi de menys de 200 habitants, ens fa veure la gran diferència entre moments com l'estiu i, per contrast, l'hivern, respecte a les dimensions del seu grup.

P.: M'has dit abans quants sou mes o menys?

C.: No, som a l'hivern deguem ser uns 8 o 9, o 10, i després a l'estiu si que en som mes i deguem ser 20, depèn, 25...per ahí

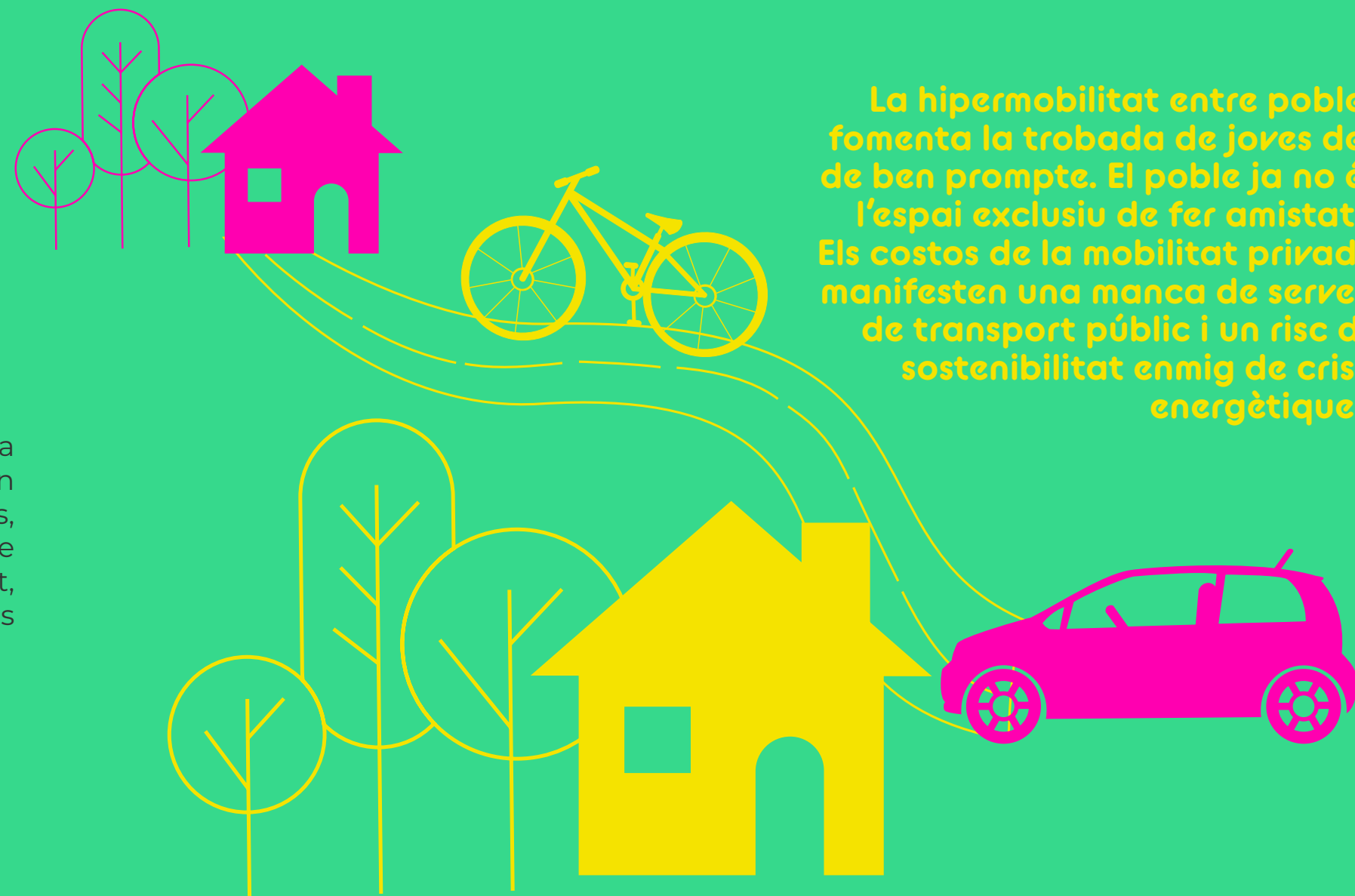
Carla, 16 anys, comarca dels Ports.

3.1.1. Hipermobilitat de la joventut rural

Els joves, especialment als pobles més menuts, tendeixen a fer amistats i passar temps amb elles a altres pobles a banda del que resideixen, començant per fer extraescolars a altres municipis més grans, seguint amb la necessitat de desplaçar-se per anar a l'institut on coneixeran a més joves d'altres pobles. Els

La hipermobilitat entre pobles fomenta la trobada de joves des de ben prompte. El poble ja no és l'espai exclusiu de fer amistats. Els costos de la mobilitat privada manifesten una manca de serveis de transport públic i un risc de sostenibilitat enmig de crisis energètiques.

desplaçaments que fan als altres pobles requereixen en general de que els pares els porten en cotxe, en alguns casos els pares s'organitzen per compartir amb altres pares la funció de dur-los i arreplegar-los. Així, un jove d'un poble menut es veu obligat a moure's dels seu municipi almenys cinc dies a la setmana, més si practica alguna activitat extraescolar i si vol eixir amb les amistats fetes a diferents municipis propers, oci que els pares assimilen com a cost de romandre al poble. De fet, les mares comenten que apunten als seus fills a extraescolars per a que es relacionen amb joves de diferents pobles abans d'arribar a l'educació secundària i, en part, reduir l'impacte que puga donar-se al canvi d'institut, on es troben amb amistats que han anat amb ells a aquestes

extraescolars.

C.: Home, ací des de...els que tenen xiquets a escoles xicotets, a vore, que clar, si va a futbol es perquè li agrada i vol anar, no es perquè li obligue ningú. Però bueno, ho ferem pa que els xiquets se relacionen en altres pobles, pues ell durant tots estos anys que ha estat jugant a futbol pues s'ha relacionat en xiquets (...) de molts pobles que sense el futbol no s'haguera relacionat. (...)

C.: Ara a l'institut son 19, però n'hi han dos classes, vamos que de la seua edat son 40, pràcticament. Però, o bé perquè ha coincidit en alguns que ja coneixia d'altre poble, o bé pel futbol, pues bueno dels 19 a lo millor en 10 ja tenia relació.

Carme, mare d'un jove de 12 anys de la comarca dels Ports

El futbol és la pràctica més comú com a extraescolar i cal assenyalar que el practica una majoria masculina, encara que, segons apunta la mateixa mare, a la comarca dels Ports comença a haver també participació de xiquetes a aquest esport. Tot i que potser ara n'hi haja un canvi de tendència, el que s'aprecia a la generació del seu fill, de 12 anys, és un panorama on un dels elements de socialització de fora del poble, abans de començar l'ESO, no arreplega a les xiques, accentuant la divisió de gènere en la formació de grups d'iguals.

Aquest fet era menys freqüent en l'època dels pares, que tenien quasi tota la vida social al poble de residència. Aquesta mobilitat és bàsicament proveïda pels vehicles de mares i pares, sota una

dinàmica que pot trobar entrebancs amb les crisis de carburants i energètiques.

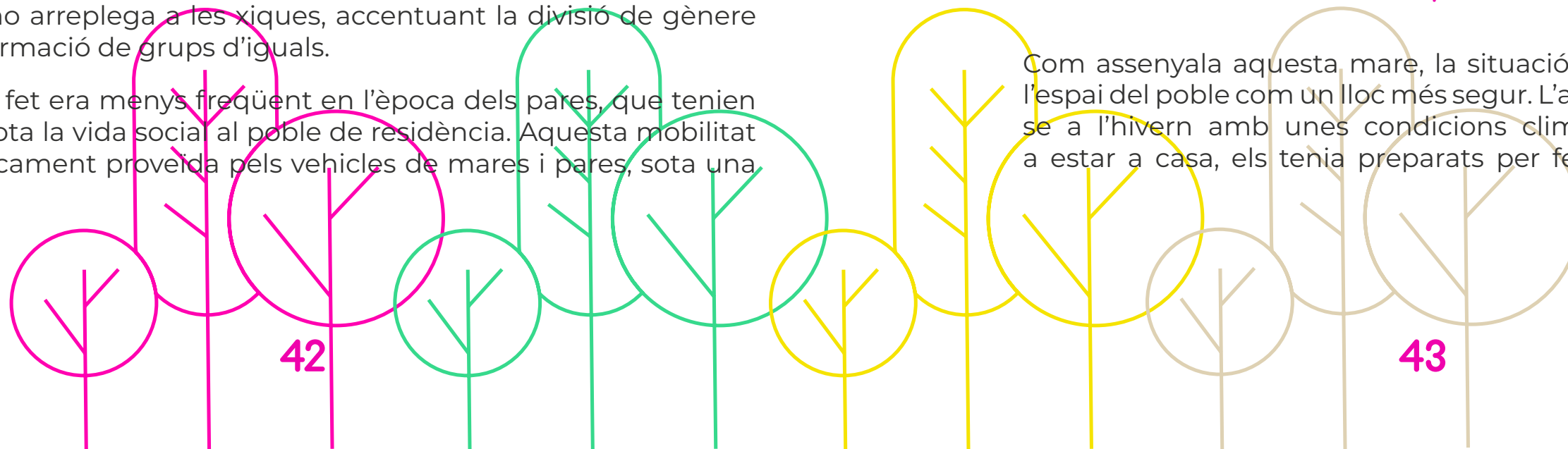
3.1.2. La natura com a valor

L'entorn natural, la llibertat de moviment i de trobar «el monte» prenen un punt més a favor per als pobles, tant per als que els habiten com per als que van i venen.

M.: Nosaltres al estar en un poble tan xicotet, la quarantena no ha estat tan dura com puga ser en una ciutat, sense voler...ja passem períodes que estem molt sols...quan neva, no podem eixir de casa, quan fa molt de vent, no podem eixir de casa ¿saps? Vull dir, ja no es com abans...(...) Es que clar, ací no es igual que a una ciutat, jo d'ací creue el carrer i veig monte ¿saps? jo ja tinc el monte obert només passar el carrer, no es lo mateix, jo no me podia creuar ningú, és impossible que n'hi haguera un contagi perquè es que no me trobava amb ningú, ni ningú tocava lo que jo tocava, perquè la porta és meua, no es la porta de tots ¿saps?

Maria, mare de la comarca dels Ports

Com assenyala aquesta mare, la situació pandèmica revaloritza l'espai del poble com un lloc més segur. L'aïllament que sol trobar-se a l'hivern amb unes condicions climàtiques que obliguen a estar a casa, els tenia preparats per fer front a l'emergència

sanitària. Les vivendes unifamiliars, la menor densitat de població i la proximitat amb la natura (espai no-habitat) atorguen una posició que es percep com privilegiada front a les ciutats. Tot i que la baixa població es tendeix a retractar com un fet negatiu, es torna positiu en un context d'emergència sanitària on la clau és reduir el contacte amb els altres.

R.: (...) clar, jo ací no podia queixar-me en eixe temps, perquè sabent que n'hi havia gent que vivia en 60 metres quadrats i que no tenia ni per asormar-se a prendre el sol. I jo, tots els dies eixint a la terrassa, anem a prendre el sol, anem a...

Rosa, mare de la comarca del Comtat

Poder viure moments com el confinament a les cases dels pobles els feia percebre's en una situació de privilegi front a les menors dimensions que solen tindre els pisos a les ciutats. Viure a cases amb espais exteriors, més grans i rodejats per un entorn de natura es contraposa a la concentració en pisos rodejats d'edificis.

Al seu torn, els que viuen a les ciutats visualitzen l'espai del poble com un lloc millor on estar i passar aquests moments de la crisi ocasionada pel Covid-19.

L.: Vale, y desde el covid, [subís] más, menos, lo mismo [al pueblo]?

R.: Más, bueno, sí, más, porque si nos confinan ahí en Xirivella...dicen mis padres que si nos confinan mejor que nos confinen aquí.

Ricard, 13 anys, flotant de la comarca dels Serrans

A més de la revalorització dels pobles com espais més segurs i propers a la natura, donada per la pandèmia, l'espai rural es concep com un entorn a recórrer, per fer rutes, per caminar, per gaudir...

R.: Vamos a la plaza, nos subimos a los molinos, hacemos alguna ruta con la bicicleta...

Ricard, 13 anys, flotant de la comarca dels Serrans

Un element que molts joves comparteixen i que pot atorgar major llibertat i coneixement del terreny és la bici. Pareix estar més present dels 12 als 14 anys i en els xics, tot i que ací també tenim l'exemple d'una jove dels Serrans que empra la bici habitualment i també comparteix aquestes voltes pedalejant amb el seu grup d'iguals.

L.: [Cuando se volvió a poder salir] qué tenias más ganas de hacer?

M.: Ver a mis amigos

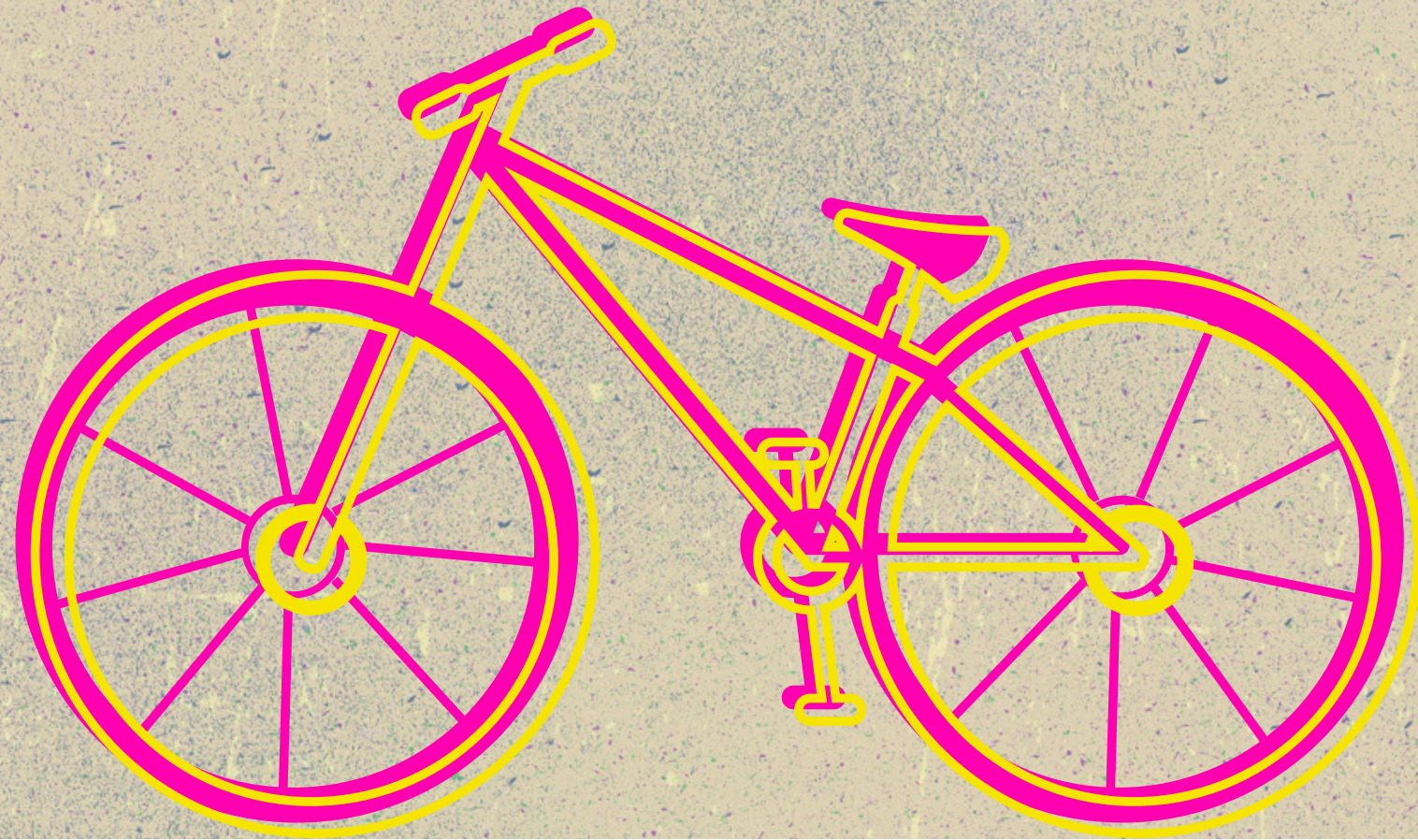
L.: Y qué hicisteis?

M.: Coger la bici, ir por ahí (...)

L.: Y en bici cuanto es lo más lejos que habéis llegado?

M.: A la Fuente del Pino, que también es como que hay unas huellas de dinosaurios y también hay...como se llama esto de las estrellas? Un observatorio para las estrellas que te dice cuando

La llibertat de recórrer el poble i fora del casc urbà remet també a la confiança en un espai reconegut on la bici es converteix en un transport desigual per a elles i ells per accedir als diversos punts del poble.

va a haber lluvia de estrellas o como son las estrellas.(...) Estará como a 5 o 6 km.(...).Es como una cuesta muy grande, que es muy empinada y cuesta un montón, porque todo el camino es como una rampa pero luego es recto, menos un tramo que ya es muy largo, que será 1km, el resto es todo cuesta, cuesta un montón. Y luego yo que me ponía a ver a los buitres porque me gustan los buitres y me entretenía mirando el cielo viendo los buitres.

Miriam, 12 anys, comarca dels Serrans.

Aquesta xica d'una aldea dels Serrans mostrava en diversos moments del seu discurs la importància de l'entorn natural on es trobava, el que li oferia, com ocupava i coneixia l'espai, movent-se tant en grup com a soles, valorant els animals i l'espai que comparteixen.

La bicicleta resulta una ferramenta útil que ajuda a conèixer el medi

que els envolta i a tindre seguretat respecte a ell, els concedeix major llibertat de moviment i el seu ús es veu diferenciat per gèneres. Un jove de la Vall d'Albaida ho explicava així:

J.: (...) si els meus amics sempre han eixit en bici. Es veritat que això en xiques no passa ¿saps? O siga, una vegada entres a la ESO, com a que les xiques es separen de la colla dels xics, que després tornen a ajuntar a la meua edat, vull dir, jo ara m'ajunte en tots, però en 1r d'ESO com que ens separem, i jo sempre que he eixit en els meus amics, sempre he agarrat la bici, sempre, abans de tindre la moto, me referisc. Però clar, però les xiques, no eixien en bici.

L.: No s'animaven en la bici?

J.: No, però no dic ja en nosaltres, si no per elles, quedar totes en bici? No.

Jaume, 17 anys, Vall d'Albaida.

J., feia al·lusió a que ara la seua colla sempre és desplaça amb moto per tindre la llibertat d'anar a qualsevol lloc que els apetisca i que abans, la forma de fer-ho era la bici. Aquest domini de l'espai i accés a altres llocs més enllà del poble no es produeix de la mateixa forma en les xiques, que no despleguen aquesta capacitat autònoma de desplaçar-se. En comptes d'açò, es queden al poble o recorren als xics per poder eixir del terme.

3.1.3. Divisió socio-espacial del poble

Un fet destacable és la divisió socio-espacial del poble a municipis que superen els 1000 habitants. El cas de Belén és rellevant en quant a que assenyala aquest ús diferenciat de l'espai que està determinat per edats i consums

R.: También subimos los fines de semana en invierno, en pascuas, en fiestas, sí. Cuando podemos, subimos.

L.: Vale, y desde el covid, ¿más, menos, lo mismo?

R.: Más, bueno, sí, más, porque si nos confinan ahí en la ciudad...dicen mis padres que si nos confinan mejor que nos confinen aquí.

Ricard, 13 anys, flotant de la comarca dels Serrans

B.: Mmmm...es que es com si diguérem, el parque de la piscina es com més, com per a xiquets més xicotets, després està el trinquet que van més les xiques de 2009, 2006, i això i després estem

nosaltres que anem allí a descansar al trinquet, i ja els més majors pues van al parque del costat de l'escola.

L.: I què fan allí en el parque, com es que no s'ajunteu?

B.: En els majors? pues perquè els que solen anar allí al parque és a fumar o a fer-se coses rares entonces nosaltres...

L.: Preferiu no participar, entenc

B.: Sí, perquè no sé si saps que ara s'ha posat de moda el clore

Belén, jove de 13 anys, comarca de la Vall d'Albaida

Belén i les seues amigues van al trinquet, a una part específica que té sostre on poden estar còmodes inclòs els dies de pluja, més refugiades. Allí passen les vesprades després d'haver donat una volta pel poble i haver-se comprat alguna cosa de berenar a la gasolinera. S'asseuen a una part del trinquet que és el seu puesto i passen l'estona xarrant. És l'espai que els correspon per a la seua edat, com ella mateixa deixa caure, ja que al parc es troben els majors, que acompanyen aquesta edat superior amb consums de substàncies. El clore és una droga que només ha aparegut a les entrevistes dels joves de la Vall d'Albaida, apuntant al que pot ser un consum emergent a considerar. Per a altra informant, l'espai del poble resultava hostil, afirmava no eixir massa pel poble sinó quedar-se a casa amb alguna amiga. Al seu discurs es veia de manera subjacent que no es sentia identificada amb l'oci del poble i que percebia amb cert rebuig el que feien els joves que es trobaven al carrer.

3.1.4. La paradoxa: entre l'oferta festiva de la ciutat i la llibertat al poble

Al discurs dels flotants, i parcialment al dels que viuen als pobles, es comenta la major oferta d'oci i festa de les ciutats, la capacitat de socialitzar per preferències i gustos amb altres iguals, en definitiva, un ampli ventall de possibilitats: llocs on anar, oci divers, gent diversa... Però aquesta àmplia oferta no es pot gaudir donat la gran quantitat de perills potencials que es troben a les ciutats: la inseguretat del desconegut o el major tràfic de cotxes, són pors que es troben presents a les formes de percebre la ciutat. Aquestes pors es concreten en una menor llibertat horària i de moviment dels joves que viuen a les ciutats. Passen menys temps al carrer i part del seu oci (exterior a la casa) ocorre a espais privats que fomenten el consum: centres comercials, tancats, amb seguretat privada, on poden veure una pel·lícula amb els amics (fets a l'institut), sopar o dinar junts a algun dels locals de restauració que el recinte ofereix. Tanmateix, als pobles, on l'oferta festiva en molts casos és nul·la i només ve donada per les festes majors del municipi o la que els joves organitzen pel seu compte, els joves es troben amb major llibertat per transitar la nit amb els seus iguals. És al poble on la joventut flotant habita els carrers de matinada per primera vegada, pot moure's pel seu compte a l'entorn rural, lluny de les pors que la carrega i limita a la ciutat.

A.: Para mí la fiesta, o sea, tengo mucho el modelo de fiesta que tenemos de los pueblos, o sea, porque yo, el ir de fiesta, aquí en Valencia, no lo tengo casi tratado, alguna vez, no sé, pero, así en fallas o tal , que hay ambiente en las calles, pero de ir de discoteca en Valencia o tal, a parte de que

El clore és una droga que només ha aparegut a les entrevistes dels joves de la Vall d'Albaida, apuntant al que pot ser un consum emergent a considerar

tampoco pintamos mucho, no lo tengo conocido, pero por ejemplo, allí en el pueblo, sí que sé, la fiesta que entiendo es ir, juntarse, encima vas con tu grupo pero siempre acabas con otro, acabas la noche con otro grupo. Te juntas con un montón de gente, no hay ni control por así decir de, yo que sé, a la hora de que te estén supervisando tal, o a la hora del alcohol, por así decir, nadie te está controlando...y no sé, es ir, estar allí, ir a la discote...bueno, discoteca, allí es a lo mejor te montan la música en un parque o en algún pabellón o tal, pero eso, o estar con tus amigos, depende luego también, si es a mitad verano, a lo mejor un sábado te vas a un parque, que hay varios grupos, ponen música, no sé, tengo ese concepto de fiesta, pero de...de los pueblos.

Alex, 16 anys, la Foia de Bunyol

Les característiques del poble, de viure a espais de baixa densitat o entesos com a hàbitats més dispersos, condicionen on poden arribar i cap on moure's les persones joves. Seran, doncs, més independents per eixir sols al carrer però més dependents per transportar-se als altres pobles on estan els amics o la festa. Un fet que remarquen tant pares com joves que viuen als pobles és la seguretat per poder eixir al carrer a soles des de ben menuts, jugar amb els amics fins tard, no passar pràcticament per casa a l'estiu... Però aquesta major independència i llibertat que presenten comparativament amb la joventut urbana té altra cara: requereixen de transport, de que els pares els duguen a activitats extraescolars i a socialitzar amb joves d'altres municipis. Son més

autònoms per eixir al carrer però més dependents per fer tot allò que va més enllà del poble. La mobilitat i les dependències de vehicles a motor mostren una estacionalitat també. És així que l'estiu pot ser més procliu a la bicicleta en espais de muntanya, alhora que les festes majors també demanden l'ús del cotxe per al transport.

Aquesta mobilitat necessària que condiciona la vida dels joves i implica als pares per als seus desplaçaments era ironitzada per un dels pares entrevistats, que feia al·lusió a que els pares es veien obligats a fer de «taxistes» dels fills. Feia el contrast amb l'experiència de la seua joventut, molt diferent a la de les seues filles adolescents.

R.: (...) perquè ací som pobles que estem prou junts uns d'altres pues en d'estiu, en agost tots els dies n'hi han festes en un poble o altre. (...)...[A] nàvem rodant. El temps ha passat, i en la meua època...en la meua època nosaltres anàvem en la moto, en la vespino que era la de nosaltres i anàvem pels pobles. Però és que ara, els xavals de ara, ni moto. No sé què passa ara que no volen ni moto, o siga, ara moto de 49 no en volen, ara té que ser ja la moto de 125, entonces, jo als 14 anys ja anava en la mobilet per ahi pegant bacs i érem quadrilles de vuit o deu xicons en motos, des de els 14 hasta els 18 pràcticament que tenies el carnet de cotxe ahí...això ara no n'hi ha perquè s'esperen als setze a tindre el carnet però després va en la moto de 125...total n'hi han dos o tres anys que abans nosaltres rodàvem en les motos per ací pel rogle, i hui això no es fa. Això ha canviat

ara, perquè els pares siguem tan consentidors que els acompanyem a tots els llocs. "Porta'm ací, porta'm allà", agarres el cotxe, el portes i el portes allà. En la meua època mon pare me deia "què no tens pa anar? no vages, i no anaves. Ara no, ara es que la xiqueta, "veges si anirà en fulano o no se què o no tot això, jo la portaré", llaç!, però si no ho faig jo m'ho fa l'altre pare, o l'altra mare, entonces...ells van, ells busquen.

Robert, pare de dos xiques adolescents, Vall d'Albaida

Per al cas de la Vall d'Albaida, així com altres comarques, la mobilitat entre pobles seguint les festes que cada municipi celebra, és una realitat viscuda per mares, pares i joves. El que Robert remarca és que aquesta mobilitat que també va viure a la seua joventut ara no passa de la mateixa forma. El record de la seua joventut implicava una mobilitat autònoma en motos de baixa cilindrada que conduïen ja amb catorze anys. Ell es queixa de com requereixen dels pares per moure's la joventut actual així com admet part de culpa en aquesta forma de resoldre els desplaçaments. Segons la seua percepció, aquesta generació son més consentits i, amb la mateixa lògica, els pares son més consentidors.

R.: (...)ells volen lo mateix que nosaltres però, vine tu i acompanyam, arreplega'm on jo te diga i deixam anar on a mi em dona la gana, ¿saps? eixa és la diferència. A les meues filles jo els ho dic "tu te'n vols anar allà? quan ella me diu es que volem anar a Benigànim a la caseta de no se qui, tens cotxe? no? pos no aneu! No aneu, es quedeu per

a sopar per casa i au, i sinò se'n aneu a peu, aneu caminant, que nosaltres a vegades ens ha tocat vindre per no trobar cotxe en Castelló i vindre-te'n a peu a casa pel camí, pues te tens que fer deu quilòmetres a peu, pues no passa res, però ara no, ara et toquen per telèfon i vine a per mi, pues no vaig a per tu, quedat a on estàs ¿pa que te'n vas? Pues jo d'això...elles voles lo de abans però amb la comoditat dels pares...es "papa, vine ací", "papa, açò, porta'm ací, arreplega'm allà"...

Robert, pare de dos xiques adolescents, Vall d'Albaida

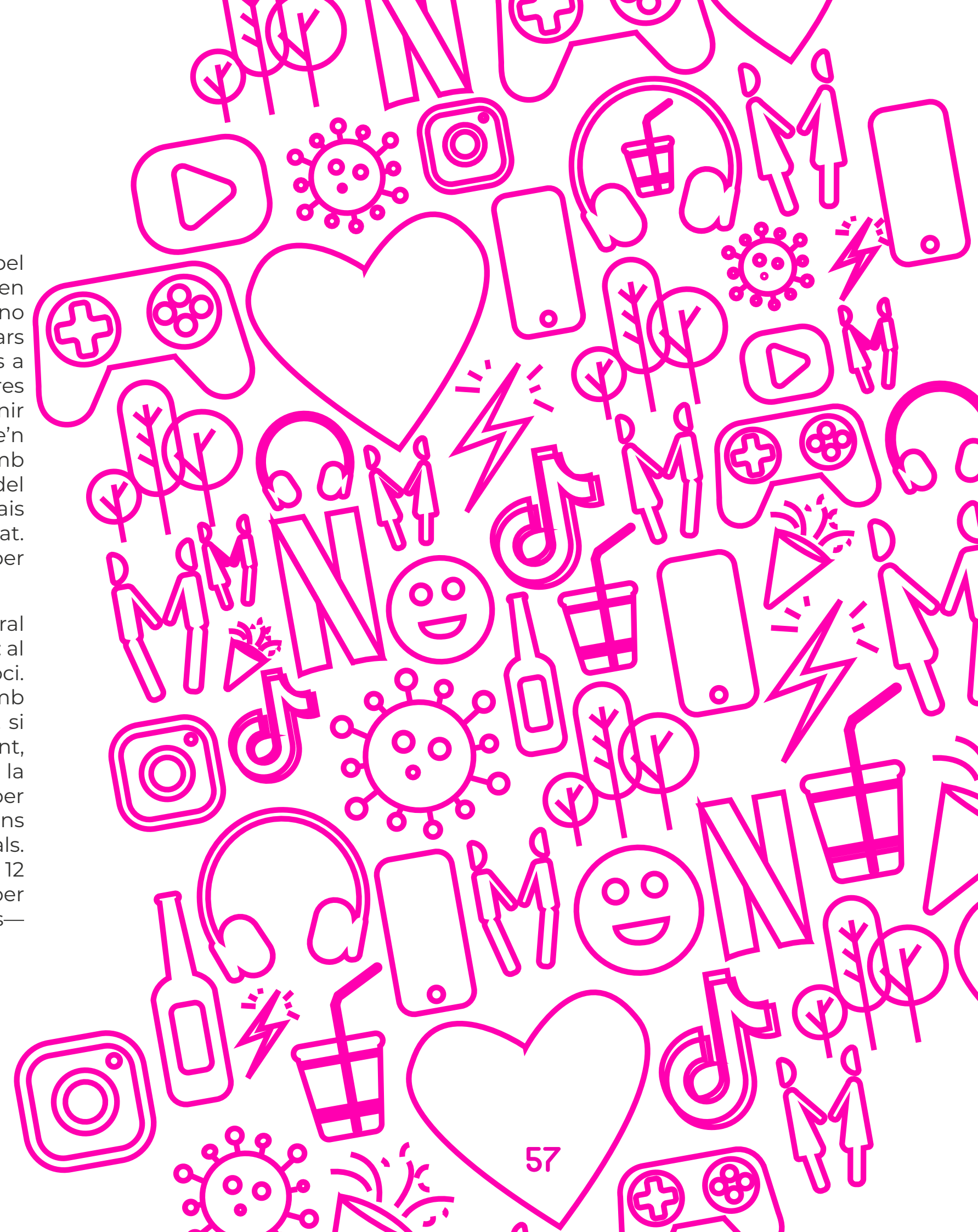
Com es pot apreciar, el mateix pare presenta contradiccions al seu discurs: mentre defineix la situació de la generació de les seues filles des del consentiment de mares i pares per dur-los a tots els llocs, assenyala com ell fica el límits d'aquestes eixides fora del poble, recalcant la seua dependència per desplaçar-se, com ell feia de jove, però emprant el recurs dels pares. D'alguna manera, des de la nostàlgia es construeixen espais idíl·lics que, pel fet de ser-ho, obvien elements com un més que possible augment exponencial del trànsit de vehicles de tota mena per les vies de connexió entre pobles o, d'altra forma, la escassíssima proliferació de vies més tranquil·les i segures, com ara carrils bici entre pobles propers.

3.1.5. Cerca d'espais propis per al benestar juvenil

Un fet a destacar és el contrast entre estacions. L'estiu concentra les festes i el moment de major socialització al poble, però un cop

arriba l'hivern, el poble es buida i els carrers són més inhòspits pel fred. A alguns pobles, a partir dels 15-16 anys, els joves disposen d'espais propis per reunir-se, però els més joves (12-14 anys) no en tenen. Es queden a casa o es reuneixen a les cases familiars amb els amics. També alguns pobles tenen festes importants a l'hivern que suposen un impàs. No obstant, molts joves i mares de joves remarcaven la falta d'espais per a que es pogueren reunir els joves a l'hivern, així com el buit que deixen els flotants que se'n van. Front al moment de major moviment i vida al carrer, amb més joves de totes de les edats, el contrast que deixa l'arribada del fred, el poble buit de població flotant. Aquesta demanda d'espais de trobada no es concreta en un model desitjat, o ben bé pensat. Però el buit sembla clar i queda també pendent la fórmula per imaginar-lo.

La construcció d'espais vius fets per i per a la gent jove del rural n'és una necessitat manifesta atesa aquesta lògica ambivalent: al poble es percep una major llibertat però una menor oferta d'oci. Açò es pot suplir durant l'estiu o els mesos de bon oratge amb l'espai natural com a recurs socioeducatiu de gran valor que, si més no, coincideix amb els moments de més aflluència i, per tant, de majors possibilitats de relacionar-se amb altres joves de la mateixa edat. Durant l'hivern l'escenari es fa més complicat per eixos dos factors: el descens de la població flotant i les condicions climàtiques que restringeixen l'aprofitament dels espais naturals. Aquesta situació vulnerabilitza especialment el grup d'edat de 12 a 14 anys, ja que encara no disposen de recursos materials per generar espais propis —colles, penyes, pallisses, locals, baixos— on poder estar de manera autònoma lluny de l'escrutini adult.

3.2. Anar de festa al poble

3.2.1. Festes majors/ patronals/ populars/públiques

Respecte a la festes populars o festes majors als pobles, les joves i els joves majoritàriament expressen la seua enyorança per les festes que no s'han pogut fer, mostrant un buit que en molt casos acaba provocant l'organització de festes pel seu compte. Ací hem arreplegat el discurs dels joves des del record que tenen d'aquestes festes.

Per començar, cal subratllar que les festes majors són un espai d'encontre: en elles es reuneixen persones de diferents edats, de diferents municipis i ciutats i es dona la possibilitat per als grups de joves no-mixtes de relacionar-se entre ells. Es produeixen a espais oberts, involucren al poble i són l'espai social ideal on es generen maneres de mostrar-se i relacionar-se.

La càrrega simbòlica de les festes està molt present al discurs de la majoria dels joves que viuen als pobles, cobrant especial rellevància la figura dels quintos, a pobles de les comarques de la Vall d'Albaida, Els Serrans i Els Ports, una tradició que també serveix per vertebrar a tota la cohort dels nascuts a un mateix any. Les diferents generacions de quintos són protagonistes de les festes al complir 18 anys, vestint-se a propòsit de l'ocasió, diferenciats de la resta, són el motiu de la festa, la seua majoria d'edat és l'objecte celebrat. L'acte festiu representa el seu pas a la vida adulta amb la sanció social de tot el poble.

S: Si... y también están los quintos, lo que pasa es que ahora por el coronavirus no se puede

hacer, pero los quintos son que cuando cumplen el año que cumplen 18 años, pues esos quintos, organizan ellos una fiesta, van pidiendo dinero por las casas, porque claro del pueblo después se tienen que ir a la ciudad para conseguir trabajo y todo, van necesitando dinero y pues eso hacen. Van por las distintas aldeas, van durmiendo en una aldea cada noche.

Silvia, 12 anys, comarca dels Serrans

Amb la interpretació de Silvia de la festa de quintos del seu municipi, es posa en relleu una necessitat material feta tradició: els joves adults necessiten diners per ser independents i la comunitat dona un ajut econòmic per a facilitar la seua marxa a la ciutat, com element de progrés al que han d'acudir les noves generacions.

La unió simbòlica que representen els quintos també serveix per establir fortes relacions socials entre ells, tant abans com després de la festa.

B.: Algun cap de setmana diuen pel grup [de quintes] ai, voleu que eixim a pegar una volta? I pues jo dic que sí clar, perquè jo sempre m'ajunte amb les mateixes i per un dia que vaja amb les amigues de tota la vida no passa res tampoc.

Belén, 13 anys, comarca de La Vall d'Albaida

El cas de Belén il·lustra molt bé la unió entre quintes i quintos, es troba present en la descripció de la seua sociabilitat al poble,

mostrant el grup de quintes com un element invariable amb el que no perd contacte encara que es relacione amb altres amigues per qüestió de gustos i proximitat.

El que podem observar de la població flotant respecte als quintos és que si existeix un llaç familiar al poble, han viscut amb anterioritat en ell o generen al poble una forta vinculació amb un grup de població flotant i del poble, també formen part del quintos participant de les festivitats.

Més enllà d'aquesta festivitat que els té com a protagonistes, les festes populars, com a espais sociotemporals especials, són els llocs simbòlics on es produeix part de l'aprenentatge per imitació del que és ser adult: estar al carrer fins tard, lligar o beure alcohol són elements que els joves perceben com rellevants a la festa. És a les festes on molts beuran per primera vegada, ballaran fins la matinada o es donaran el primer bes. Les festes dels pobles prenen molta importància per als joves flotants: igual que els joves que viuen al poble tot l'any, els joves flotants tindran les seues primeres experiències a

les festes dels pobles. Front a la ciutat, el poble és l'espai que perceben segur i que han après a percebre com a segur pels seus pares, que relaxen els límits a l'hora d'eixir dels seus fills front a règims més restrictius a les ciutats. Aquests límits, sumats a la situació restringida pel coronavirus, fan que en alguns casos el poble haja sigut l'únic espai de festa que han experimentat.

Sumat a una major llibertat associada al poble, Mireia, comenta com és d'important per a ella aquesta sociabilitat que troba al poble.

M.: Mmmm...pues, les festes per exemple, quan n'hi havien festes, es com que tens el record d'anar cap a les festes, que soni una cançó, veure totes les llums, és com un moment que dius...t'entra una felicitat de cop, que es que es com un hualaa, es inexplicable, veus allà a tothom ballant, al principi de la festa, tots els avis ballant els passo-dobles, i pues es un moment bastant maco. I ficar-te allà a ballar amb l'orquestra que toca, es....I llavors, en canvi aquí és com és altra festa, no sé.

Mireia, 17 anys, flotant de la comarca dels Ports

L'entorn festiu que es genera als pobles, com il·lustra Mireia, és intergeneracional: mares, pares, avis, joves, menuts...Es troben a un mateix espai públic que idealment ofereix calidesa i familiaritat. Aquesta familiaritat a la festa també es dona per una major implicació en la seua organització, el poble que viu la festa és també el que la fa, especialment als municipis més menuts.

N.: Pues fem danses en estiu, i assagem i pues per a setembre fem balls (...)

L.: I com se representa? Tot el poble participa?

N.: Els que vulguen, n'hi ha gent més major, n'hi ha gent més jove, perquè n'hi han categories com per a més xicotets i n'hi han com per a més adolescents i altres que son més complicats, per a adults.

Núria., 12 anys, comarca del Comtat

Bàsicament, Núria, ens reflexa la implicació del poble, de totes les generacions, en la festa. Així, tots comparteixen el sentit de la festa, que manifesta la unió dels que habiten o transiten el poble entre ells.

3.2.2. Les festes com a organitzadores del temps de vida

El temps es mesura esperant la festa següent (Ariño, 2006). A diferència del que suposa la festa a les ciutats, que es percep com

més buida, la festa al poble, concretada al calendari, serveix com a referència temporal. Als pobles, les festes patronals estan lligades a motius concrets, religiosos, de canvi d'estació o de canvi d'estat vital (com ara els quintos al complir 18 anys). És a dir, seguint a Ariño (1996) les festes oficials dels pobles venen donades per objectes a celebrar i subjectes celebrants, fet que es desdibuixa a les ciutats on la festa remet a la festa.

M.: A la ciutat és com bueno «un día cualquiera», ¿saps? Que t'en surts de festa, i ja està; no té com res d'especial, no té la xispilla que dius...bueno me'n vaig de festa amb els meus amics i, ja està. En canvi vas allà i dius, huala, s'ha d'aprofitar el temps perquè són com quatre dies de festa i s'ha de fer el màxim possible i clar, és un moment bastant, d'esto....per exemple les festes per mi era com un, entre quan anaves al cole i tal, de cop era un «vull que arribe ja l'estiu perquè siguin aquells quatre dies de festes», llavors l'únic que penses en tot l'any és en que arribin aquells dies de festes. Clar, llavorens és un sentiment allà....

Mireia, 17 anys, flotant de la comarca dels Ports

Com ho descriu Mireia, la forma en la que viu la festa a la seua ciutat difereix respecte a com percep que és la festa al poble. La festa al poble, concretada en uns dies específics, cobra més valor, sembla dotada de significat i implica a tot el municipi. Així, es converteix en un element vertebrador de la vida, que passa esperant i recordant les festes.

Front a la referència vital i temporal que suposen les festes, la

paralització de la vida en comú que ha suposat (i encara hui suposa) la pandèmia, deixa un buit que desemboca en l'organització dels objectes a celebrar per part dels joves de forma autònoma, prenent el sentit de les festes populars per a reproduir-les pel seu compte, açò és, autogestionant-se la seua pròpia festa.

3.2.3. Autogestió de la festa

La iniciativa pròpia, obligada per l'absència de festes a causa de la pandèmia, condueix a molts joves a muntar ells la festa de noves formes. En espais més apartats del poble, per poder fer soroll, ficar música i no molestar, s'han ajuntat molt joves i han fet la festa en alguns casos inclús més que abans del Covid-19.

Les festes més grans que s'han organitzat han sigut a propòsit de les festes oficials que es deurién d'haver realitzat en eixa data. En alguns casos soles es reuneixen diferents colles a beure, però en altres s'emula tota la festa oficial amb disfresses o el que escaiga al moment.

M.: Bueno, allà en si festes no vam poder fer, o sigui, bueno, legalment no vam dir a la comissió i tal, no va voler fer festes perquè tampoc els deixaven ni res, entoncs sí que les dos colles ens hem organitzat pues unes festes més o menys, sense organitzar res però si que era per exemple... aquest any moltes, moltes més que no pas l'any passat. Perquè nosaltres allà per exemple tenim un...tenim la Font que es diu, que està una miqueta més a les afores, llavors allà n'hi ha una font i tenim taules de pícnic i tenim com un miniespai i tal, llavors allà a les dos, primer fem una mica de prèvia al local i tal, les dos colles,

cadascú al seu local o lo que sigui, i allà a les dos diguem va, tots a la Font perquè així tampoc molestem als veïns ni res fent soroll amb l'altaveu i tal, aleshores agafem el cotxe, ens fiquem amb l'altaveu a tope i el posem allà. I així, pues, cada nit de festes, (...) clar, som dos colles i aquestes som les dos colles que ens hem ajuntat, que hem dit val, fem la festa com cadascú en la seua colla i després s'ajuntem, per exemple n'hi hagué un dia que ho vam fer la nostra colla, per exemple el dia que era el concurs de la paella pues vam fer un dinar, vam fer una paella, llavors per la nit sí que vam fer la nit que era la nit de mis i mister, pues a cadascú li vam donar una banda i pues sí que vàrem dir valé va, aquesta nit l'aterrarem una mica, no se qué (mig rient) i...sí, llavors pues eixos dies pues ens vam juntar totes les dos colles.

Mireia, 17 anys, flotant de la comarca dels Ports

Mireia, narra com van fer la seua versió de les festes de sempre, sumant esforços amb altre grup de joves majors, van fer cadascun dels actes festius que caracteritzaven al poble on estiueja. Van dotar de sentit a la festa generant aquest «objecte a celebrar» que l'articula, reunint almenys a la joventut, ja que la resta de població que normalment també forma part de les celebracions no participava donades les restriccions que la pandèmia imposava.

B.: Pues...no, això ho vam fer el divendres de danses d'enguany que sí que no es va celebrar, pues la gent eixia disfreçà, per la seua part,

anava al seu local i tot això i després al botellón.

Blanca, 16 anys de la Ribera Alta

A la comarca de la Ribera Alta, Blanca també expressa que, tot i que no es pogueren fer les festes oficials, la joventut del poble sí que es va reunir a un botellón improvisat emulant la nit gran de festes.

Aquestes festes, organitzades com a reflex de les festes oficials o sense cap motiu concret, s'han fet des de la cura de l'espai. El poble és un entorn on els joves son localitzables i fàcilment identificables. Lluny de l'anonimat que atorga la ciutat, la festa autorganitzada als pobles es fa a espais on no es moleste a les veïnes per poder posar música alta, consumir alcohol (i altres substàncies), eixir de la normalitat quotidiana per després deixar el lloc com estava, cuidant de no deixar rastre de la festa.

A.: Pues es una zona que hay una fuente, hay mesas de merienda, mesitas para comer en el campo, está en el monte, a 1 km del núcleo urbano, hay pinos, bancos de madera, paellers, una zona amplia, entonces, pues sí, para eso, está muy bien. Luego la verdad que siempre lo dejan, según dicen, bastante limpio y tal, aunque se ve que una vez no lo dejaron muy limpio, pero después de que lo han dicho sí

Antonio, pare flotant de la comarca dels Serrans

3.2.4. Espais propis, festes privades

En molts casos, els joves que viuen als pobles, tenen a la seua disposició casetes de camp, espais que es troben més apartats del poble i on poden reunir-se, posar música i inclòs passar la nit. Aquests espais han sigut més importants degut a que les festes oficials no es celebraven, les casetes han permés que els joves pogueren ajuntar-se amb la seua colla per compartir temps junts, fer dinars, sopars, passar el dia, banyar-se en piscines improvisades. Es generen, així, llocs de reunió i festa entre iguals

B.:Pues nosaltres es que per acá al poble no n'hi han moltes coses entonces, les cuadrilles arriben a una edat que ja comencen a alquilar locals

Blanca,16 anys, comarca de la Ribera Alta

A partir dels 15-16 anys comença a ser habitual que molts joves tinguen aquests espais propis, llocs de llibertat i reunió entre iguals, on es troben amb la colla (la quadrilla, els quintos, depèn de la zona) per compartir el temps junts i fer la festa.

J.: (...) entre els joves nosaltres sí que eixíem de festa alguna vegada, a casetes, el que t'he dit, però només els amics, no es lo de que venen quintos i quintes dels pobles veïns o simplement amics de diferents quintes...no, només érem el grup reduït, cada colla d'amics pues feia la seua festa, per a ser grup reduït.

Jaume., xic 17 anys, comarca de la Vall d'Albaida

Aquestes festes es fan en grups reduïts i en molts casos han suposat l'eixida principal front al buit deixat per les festes oficials que no s'han pogut celebrar amb la normalitat d'abans de la pandèmia. La socialització dels joves troba a aquest locals el seu espai, però no pot comparar-se amb el poder de convocatòria i la mescla intergeneracional que es produeix a les festes majors. Així, existeix una tendència —potser estructural— a una socialització en uns models determinats de grupalitat. Uns models que es defineixen a través d'uns espais grupals privats i que, en enfortir-se, marquen una dilució dels espais més públics de trobada, de forma molt clara durant les convocatòries festives.

3.2.5. Consum de substàncies i festa

C.: (se ríe) No, beber, siempre se bebe, viernes y sábado sobre todo, y...claro en [el pub del pueblo] no nos venden alcohol, porque somos menores. O nos lo compra alguien mayor de edad o te lo traes de casa en plan para después en el descampao. Pero en el bar no solemos beber porque no nos venden.

Celia, 16 anys, Els Serrans

A banda de dinars i sopars, les festes, tant públiques com privades, presenten l'alcohol com ingredient omnipresent. Alguns pares i joves, apunten a que sense festes o sense necessitat de que n'hi hagen festes específiques, es beu amb major freqüència (respecte a l'època pre-covid), sense un context de festa específic més enllà de l'espai del botellón, casetes i locals propis, on poder beure l'alcohol que no els vendrien a un bar o pub. Alba, mare

d'una jove de 16 anys reflexa la seua preocupació perquè sent que la joventut actual ix pel propòsit principal d'embriagar-se.

P.: Mucha bebida destilada, quizá, mucho cubata.

A.: Sí, y además, yo a veces le digo “pero cuando quedáis de botellón, todos bebéis en la misma botella?” y me dice “claro” y entonces yo digo “entonces para qué lleváis mascarilla, si luego bebéis todos de la misma botella?” y me dice “pero no vamos a llevar vasos!” digo “hombre, pero yo qué sé, si tiene algo alguien en la boca o lo que sea...” pero yo que sé, eso sí que veo que...a veces digo hombre, no se, o vasos para los demás....Sí que me preocupa un poco el tema del alcohol, que creo que van...Que nosotros también bebíamos siempre, o sea, bebíamos, pero estaba como más unido pues eso, a las fiestas o a lo mejor era pascua y se celebraba la pascua, pero no era todos los sábados, o yo no la recuerdo así. Y ellos sí que veo que sí, que es más quedar para beber.

Alba, mare resident de la Foia de Bunyol

Ací es barreja la por per un oci massa lligat a l'alcohol cada cap de setmana (en contrast a la joventut que ella recorda haver viscut) i l'absència de voluntat de controlar un possible contagi de covid-19 o de qualsevol altra malaltia infecciosa. Cal dir que encara que aquesta no siga la percepció de totes les persones entrevistades per a l'estudi, aquestes son actituds reconegudes al seu entorn. La

facilitat per parlar i per reconèixer el consum d'alcohol, substància en teoria vetada als menors d'edat, contrasta amb els silencis respecte a la seua vida sexual.

Respecte a l'alcohol, es presenten diferents formes de consum, mentre que els joves entrevistats o bé no beuen o bé asseguren fer-ho des d'una actitud responsable, la majoria (a partir de 13-14 anys) tenen exemples propers d'amigues i amics que s'excediren bevent i acabaren mal la nit, requerint atenció mèdica o la intervenció dels pares. Una pràctica que molts han observat és la de consumir una quantitat d'alcohol considerable en poc temps, coneguda acadèmicament com binge drinking (Prada et al., 2011). Aquest fenomen ha aparegut en més d'una entrevista, en alguns casos sota el context de tindre que tornar prompte a casa i haver de concentrar la festa en escasses hores. Mentre els demés es reparteixen l'alcohol al llarg de la nit, al que li deixen eixir menys hores pren la iniciativa de beure el mateix, d'haver-s'ho de passar tant bé com els altres. Concentrar la festa moltes vegades ix mal.

C.: Estábamos en el garaje este que te he dicho que yo tengo y claro, lo teníamos que dejar a las 12, entonces mi amiga empezó a beber, empezó a beber y de 10 a 11 ya se había acabado su parte de alcohol, entonces claro, se bebió todo tan rápido que luego no sabía ni donde estaba. Se cayó al suelo y no respondía, tuvimos que llamar a su madre y, pues eso. (...)sobre todo mis amigas, las que les ponen más restricciones digamos sus padres, no les dejan hacer muchas cosas, son las que peor acaban.

Celia, 16 anys, comarca els Serrans

Com es pot observar, el fet de beure alcohol ha sigut tractat amb relativa normalitat a les entrevistes, tant per al cas dels joves com dels pares respecte als seus fills. Pareix socialment acceptat que encara que siguin menors beguen “un poc”, algun glop d’un cubata. Front al tabú i la dificultat de parlar sobre sexualitat en la majoria dels casos, molts dels joves tenien alguna anècdota de mala experiència amb l’alcohol d’un amic/amiga que s’havia passat i havia tocat fins i tot cridar als pares o serveis mèdics.

Aquest consum, que en molts casos comença en el context de les festes patronals dels pobles, està associat al ser adult, és una pràctica adoptada entre grups de joves menors, en igualtat, per tal d’emular aquest consum vinculat al ser «major», a ser més que els altres que encara són xiquets. La pressió de grup compleix un paper important a l’hora d’animar als joves a beure.

J.: Desde primer de la ESO però en festes patronals, festes de poble ¿saps? festes de més caseta entre amics, no, entonces no. Era més festes públiques, per ¿perquè? per simplement la pressió social eixa de...entre a l’institut i ja eres com més major, superior als que tenen un any menys que tu, i simplement per fer-te el xulo, és així, però que jo recorde fer..no festes, sino, quedar entre els amics i mai n’hi havia alcohol, els caps de setmana de quan jo anava a 1 d’ESO.

Jaume, 17 anys, comarca de la Vall d’Albaida

Com apunta Jaume, l’alcohol és un element que acompanya el simulacre de ser adult, al cas del seu grup d’iguals, començaren a beure a les festes del poble quan passaren a 1r d’ESO, canviant

del col·legi a l’institut i reforçant les diferències respecte als més menuts.

A més de l’alcohol, definitori del concepte de festa dels joves, a les entrevistes han aparegut diverses substàncies que els joves usen en entorns de festa o a espais com els parcs.

C.: No, no, gente de mi edad que empezó a ser mi amiga pero luego ya hicieron esas cosas y ya... dejé de ser su amiga. Pero, yo conozco a muchas personas, algunas son mis amigas, que han tenido tres comas etílicos en un año.

P.: ¿La misma persona?

*C.: Se piensan que por fumar y por beber son más adultos o son más...no sé qué se piensan, como más adultos, más...pero no sé, no es así, tú eres adulto cuando maduras y no haces esas cosas por ser adulto, cuando eres más responsable, cuando ahí no tienes...Dejan los estudios, no estudian, no nada, deberes ni nada, y solo se dedican a **fa gestos de fumar i esnifar***

Clara, 13 anys, la Foia de Bunyol

Les pràctiques abusives que indica Clara, han d’entendre’s des de la seua perspectiva: ella es distancia d’aquests consums, que a més son practicats per persones amb les que al moment de fer l’entrevista no té una bona relació, rebutja el que fan, jutja la seua pretensió de maduresa per fer-ho i relaciona aquest consum amb la deserció escolar. Encara que hem d’agafar en compte les afirmacions que fa, demostra en diversos moments tindre un

coneixement prou acurat de la relació que el seu entorn té amb les drogues: alcohol, tabac, marihuana, pescado i cocaïna, són substàncies que cita com relativament habituals de la gent jove que coneix. De fet, assenyala que aquest ha sigut un motiu de pèrdua d'amistats. Pot ser, al seu cas, el fet de no cedir a la pressió social per fumar o beure, ha limitat les seues relacions amb el grup d'iguals. El que Clara ens relata ha estat un dels casos més greus observats al transcurs d'aquesta investigació. La freqüència de comes etílics i el ventall de drogues consumides per menors a partir dels 13-14 anys és quelcom preocupant i, si és cert el nivell d'afectació que ens conta, deuria requerir d'un pla d'intervenció sociosanitària per part de les autoritats competents.

Per la seua banda, els joves de la Vall d'Albaida entrevistats, a més de narrar un consum habitual d'alcohol, tabac i marihuana per una part de la joventut que els rodeja, també destaquen el consum d'una droga d'actuació ràpida que fins fa poc s'aconseguia a farmàcies sense recepta i que pareix estar més controlada pel seu consum recreatiu no recomanat: es tracta del cloretilo (conegut entre els joves com clore). Els seu ús està pensat com analgèsic local aplicat en forma d'esprai sobre la superfície a tractar. Els joves apliquen aquesta substància sobre la màniga d'una jaqueta o un teixit de tela per inhalar-la, segons es descriu al portal infodrogas té un efecte breu d'eufòria i excitació que dura uns segons.

B.: Sí, perquè no se si saps que ara s'ha possat de moda el clore

P.: El què?

B.: El clore, es com un spray que es posa ací [m'ensenya la monyica] i o has de xuclar i et pega un viatge astral super gran, però això realment, és per als deportistes que tenen algun

problema muscular, o per exemple les xiques...es com si fora el reflex, paregut i pues les xiques que volen possar-se molt de temps tacons, es com si diguérem que els adorm el múscul i no lis fa mal el peu per als tacons. però això a menors de 18 no ho venen, i a lo millor si t'ho han de vendre tens que tindre recepta, però clar, ho furten als pares o bé per internet, que per internet sí que ho venen.

Belén, 13 anys, Vall d'Albaida

J.: Ho conec i ho ha vist, no ho ha provat mai ni pense provar-ho t'ho ha de dir, pero si, si que ho ha vist, i en amics meus. No...això no apareix en festes entre nosaltres, això ja és més de festes més grans, amb més gent, no una festa de dissabte qualsevol, dissabte qualsevol em referisc entre amics i no, això ja és per algo més gran, per alguna celebració en concret...

Jaume, 17 anys Vall d'Albaida

Pel que remarca Jaume, els seus amics que consumeixen aquesta substància ho fan puntualment a festes grans, més enllà de les festes privades que organitzen cada cap de setmana, el clore té el seu espai a les festes públiques. Així, per a Jaume., el seu ús es defineix com a ocasional i requereix d'una celebració gran. En contrast, Belén, em parla del que ha sentit, del que ha vist de reüll i del que li han contat les seues amigues més majors. És interessant les vies d'accés al clore que apunta: furtar al pares

o internet, perquè a les farmàcies requereixen recepta o son reticents a vendre'l a joves.

No obstant, cal assenyalar que aquestes substàncies no es troben presents a la majoria de discursos dels joves. Sumat al consum més habitual d'alcohol, el tabaquisme i la marihuana pareixen els hàbits de major incidència als entorns de la major part de joves entrevistats, especialment a partir dels 14 anys.

3.2.6. La festa i la no-festa, el temps perdut

Un contrast evident en tots els casos és l'afectació de la pandèmia de covid-19 al calendari de festes així com a la festa en general o a les reunions entre amics. S'enyoren les festes passades abans de la pandèmia on no n'hi havien limitacions a l'hora de reunir-se, quan el contacte no estava condicionat per la possibilitat del contagi del virus que ha obert noticiaris, ocupat titulars i causat la mort de milers de persones. Les precaucions per evitar el contagi han modificat i limitat les formes de fer la festa, apel·lant a la responsabilitat col·lectiva, s'han modificat plans i s'han evitat contactes desitjats amb gent de fora del grup controlat.

C.: Sí, més por potser sí, perquè per exemple va hi haure un brot a [altre municipi més gran] i no volíem anar allí perquè dèiem, a vore si anem de festa i algú liga i mos peguen el covid, i llavors pues no vam anar eixos dies.(...) Vam dir tots "millor no anem" perquè ací al poble n'hi ha molta gent major i no volíem que ningú es ficara mal per la nostra culpa.

Carla, 16 anys, comarca dels Ports

La campanya de vacunació massiva efectuada als darrers mesos ha generat més seguretat, reduint la por cap al virus i el seu perill mortal.

E.: (...) Y ahora pues estamos, yo que sé, si te refieres a nivel, nosotros familiar, pues sí que nos hemos juntado con la familia y hemos hecho reuniones familiares pero cumpliendo la norma de las cosas. Ahora este mes de agosto hemos ido más tranquilos y más relajados, ya te digo, por lo de las vacunaciones de los adolescentes, pues eso.

Eva, mare de dos joves, Camp de Morvedre

Encara que continuen prenent-se mesures per evitar els possibles contagis, aquesta etapa és viu amb més relaxació i la visita als familiars majors no està tan marcada per la idea de dur-los la malaltia amb resultats fatals.

Respecte a la festa, la pandèmia ha provocat un buit per l'absència de les festes públiques dels pobles: la sensació de temps perdut que no es pot recuperar. Els quintos que compliren la majoria d'edat en aquests dos anys no han pogut celebrar la festa que els tindria de protagonistes. La situació d'emergència sanitària els ha deixat sense aquest moment vital enquadrat a la festa. A més, el període de temps i restriccions marcats per la malaltia a un moment vital clau en el que dos anys marquen molt la diferència, ha endarrerit el moment d'eixir de festa per primera vegada de molts joves. Alguns perceben aquest temps des d'una nostàlgia del que podrien haver viscut i no ho pogut.

M.: (...)per exemple ací se fa els quintos a una edat el..claro,tot açò s'està retardant entones, els que tenien que ser quintos fa dos anys, ja no han segut...entonces va passant i l'altre ho comentava, "¿que serè quinta quan tinga 24 anys, o quan?" clar es que es molt complicat això, i penses es que ja son dos estius que no se fa res, entonces...pero bueno, es lo que n'hi ha, porque a ells els va pillar que tenien que fer el viatge de quart de ESO, quan va passar açò i tenien tot pagat...no van poder anar.

Maite, mare d'una jove adolescent, Els Ports

Tanmateix, l'augment de festes privades en grups reduïts, els botellons i les festes autogestionades han sigut una eixida (en alguns casos reconeguda com a il·legal) per fer la festa que no estava oficialment permesa, però aquesta forma de fer la festa és més fragmentada per grups al contrari que les festes públiques, que generen moments de trobada a l'espai del poble per conèixer a altres grups, persones d'altres pobles o lligar.

3.2.7. Festa, por i violència

La festa també s'ha associat amb la perillositat, situacions d'inseguretat (tornar de festa) i, a una entrevista en concret, s'ha assenyalat la festa com el context en el que s'han donat lloc agressions i, concretament, agressions homòfobes.

P.: I com el tractaven els demás, me pots dir

un exemple de com es produïa este maltracte, abús?

J.: Pues insults, maricón, es com l'insult estrella, insults, agressions físiques en festes, estant en festes, et parle d'este cas, estant en festes el van agredir físicament pel fet de ser maricón i es com que...guau...

Jaume, 17 anys, comarca de la Vall d'Albaida

Jaume, explicava les carències que percebia al poble per viure amb llibertat la seua sexualitat i contava el cas d'una persona en concret que, sent obertament homosexual, va ser atacat físicament i estigmatitzat per ser home i sentir atracció cap altres homes. El mateix informant contava que després dels fets més forts ocorreguts a les festes patronals del poble, els agressors foren denunciats però es mostrava escèptic respecte l'efectivitat d'aquesta denúncia. El missatge que deixa aquest fet és la necessitat de no mostrar, d'amagar l'afecte i limitar-se a entorns privats per evitar l'estigma o inclús l'agressió física.

La percepció d'un entorn hostil o segur està desigualment repartida, segons gèneres i sexualitats. Així com veiem que segons quin afecte es manifeste, pot requerir o no de ser amagat front a la possibilitat d'atac, el gènere també afecta a la forma en que es gaudeix la festa i com es torna de la festa. Les xiques i les mares i pares de les joves, apuntaven de forma més accentuada a la por de que elles tornen soles a casa. Aquesta por, generada des dels discursos dels progenitors, al seu torn alimentada pels mitjans de comunicació, és arreglada i integrada a la forma d'eixir de les joves.

A.: Pues a veces yo creo que porque piensas, o a lo mejor estas muy influenciado por los medios de que va a haber violaciones, atracos, peleas... como si eso fuera lo que va a pasar, que no, no es así, pero sí que es cierto que eso yo creo que nos influencia a la hora de dejarles a lo mejor más libertades o también porque no sé...(...)yo volvía sola a casa y nunca tuve miedo, y nunca pasó nada, y en cambio ella no queremos que vuelva sola a casa. O la acompaña algún amigo, o incluso le dices "no, me llamas y te recojo" pero no queremos que vuelva sola. Y no es que... no tenemos antecedentes de que haya pasado nada

P.: Y crees que ella también tiene ése miedo, o sea, que de alguna forma lo debe de entender a ese punto, o no?

A.: Yo creo que también, que también tiene como... no sé, sí que es cierto que a lo mejor esas cosas siempre pasan pero a lo mejor no se difundían tanto en los medios y no lo sabías, pero como ahora pasa algo, parece que pasa en todo el país a la vez pues, yo creo que ella también percibe lo de..."no, yo sola a casa no vuelvo, de noche" Ella yo creo que también lo ve así, entonces, o bien porque le acompañan o porque nos llama. Y antes yo creo que no, no teníamos ésa percepción de peligro.

Alba, mare de xica de 16 anys de la comarca de la Foia de Bunyol

Aquesta mare, des del contrast amb la seua joventut, tracta la por com quelcom ordenador de la forma d'eixir de festa de la seua filla. No tornar a soles a casa és un requisit que la filla ha d'acomplir tot i que ella reconeix que en la seua joventut no recorda tindre aquest temor. Es tracta d'una por diferent i diferentment tractada que al·ludeix, en últim terme, a la violació. La jove, sinó pot tornar acompanyada, cridarà a la mare a l'hora que siga per a que vaja a per ella. La diferència de gènere és explicitada per un informant quan conta les limitacions i pors que han tingut els seus pares perquè ell isquera de festa i el que s'ha trobat la seua germana també adolescent i menor.

P.: No veus que siga igual que quan tu tenies 14 anys?

J.: No, clar que no, desgraciadament no, pues per eixa por de violació ¿no?

P.: Que tinguen por de que puguen violar-la si torna a soles

J.: Exacte, sí. Però ja te dic, en el meu cas, por a algun accident, a que em passe algo, no sé, jo diria por a un accident. Però en el cas de xiques sí que va més enllà, es per por a altres coses, no només a un accident.

Jaume, 17 anys, comarca de la Vall d'Abaida

Jaume explica com la por es regula diferent respecte a ell o respecte a la seua germana, assenyala directament la por a la violació, temor al que s'afegeixen altres que ell també viu o que

els seus pares també projecten sobre ell, com la por a tindre un accident anant amb la moto.

3.2.8. Reptes i possibilitats de les festes a la ruralitat

La importància que atorga el jovent a les festes populars que se celebren a la ruralitat n'és mostra dels diversos aspectes que s'hi articulen: les festes populars contenen els elements essencials de la recreació del vincle social on allò simbòlic, de pertinença i d'expressió grupal es condensen en celebracions que ancoren a l'espai i a la comunitat. El jovent entrevistat explicita el valor que li atorga a formar part de quelcom més gran que cobra sentit més enllà de passar-s'ho bé. A més a més, la gestió de les festes populars segueix encara en mans de les pròpies comunitats que organitzen en funció de tradicions i que innoven sobre aquestes. La participació de la població més jove n'és clau des de la lògica del protagonisme: tenir capacitat d'incidència i de decisió de com i de quina manera seran les coses.

No obstant això, en la recreació del vincle comunitari també es

produeix a partir de lògiques que exclouen. Les festes, com s'ha debatut en el primer capítol, també articulen coreografies de gènere que el (re)produeixen i, com hem vist ací, les persones LGTBIQ+ experimenten discriminacions en els espais festius. Una de les febleses de la nostra investigació és la poca diversitat d'origen, fet que ens obliga a fer-nos noves preguntes d'investigació, per exemple, com s'involucra la població migrada a les dinàmiques festives dels pobles o a les persones 'forasteres' o nouvingudes. Aquest és un repte clau per a la consolidació d'espais multiculturals i rics que pugen lidiar amb les dinàmiques racistes i classistes. I, alhora, és un repte crucial per al manteniment de les poblacions rurals.

3. 3. Mediacions digitals

La generació de joves tractada a aquest estudi és nascuda als 2000, ha crescut amb internet, ordinadors, tabletas i mòbils com elements habituals al seu entorn, ha après ràpidament el seu funcionament i guanyat en coneixements digitals als seus pares (Feixa, 1998). Quan estudien, quan parlen amb els amics, quan s'entretenen a soles, les pantalles estan presents. Seguint Amparo Lasén (2019), la seua vida es veu mediada per aquests elements:

el mòbil com a dispositiu estrella d'entre tots. La introducció d'un mòbil smartphone a les seues vides és un element clau en la forma en que es desenvolupen socialment. El moment en que els pares els donen el seu primer mòbil sol succeir amb l'entrada a l'institut. N'hi han casos en que aquest moment no el marca el primer curs d'ESO sinó el moment més prematur de la comunió. Veiem que, en tot cas, sembla precisar d'un esdeveniment de transcendència vital en el pas de la vida dels joves que justifique la seua aparició. Un cop tenen mòbil propi, el següent pas és l'obertura d'un perfil a xarxes socials. La primera és sempre Whatsapp, fonamentada en la missatgeria. La major part de joves de 12 anys que han participat d'aquest estudi no tenen més que aquesta xarxa, però la resta també estan presents a Instagram i a TikTok, observant una adhesió a aquestes xarxes de manera desigual però seguint el patró de passar per Instagram abans d'acabar a TikTok, aplicació que, segons alguns informants, molts es descarregaren durant el confinament estricte.

Abans d'introduir-nos al que els joves fan amb aquesta connexió a internet hem d'assenyalar que tots els joves tenien un telèfon smartphone al moment de l'entrevista.

La presència i l'ús de les xarxes no presenta diferències entre els joves que habiten els pobles i els flotants. Per contra, l'arribada del mòbil a les seues vides sí que es justifica per diferents motius vinculats a l'accessibilitat a serveis des del territori: per als joves que habiten als pobles menuts sense institut propi, el mòbil és una ferramenta per mantenir el contacte amb els pares quan estan lluny per a que en cas d'emergència puguin acudir on estan els seus fills. Per al joves que viuen a les ciutats o a municipis que disposen d'institut no n'hi ha cap justificació manifesta més que aquella que implícitament podem pensar: estar en contacte

amb els altres o no quedar-se arrere respecte al grup d'iguals que tenen mòbil.

3.3.1. Les xarxes en què es mouen els i les joves: gènere i usos

El món digital ha ocupat un espai central en les narratives de les persones joves que es mostren persones amb domini de les tecnologies digitals i amb capacitat per utilitzar cadascuna de les aplicacions d'una manera concreta, adaptant-se a diversos usos i audiències.

L'aplicació de Whatsapp és la que tots els entrevistats tenien, amb una funció comunicativa més pràctica, tant per quedar com per estar en contacte amb els pares. No obstant, a aquesta xarxa molts dels entrevistats ja apunten certes dinàmiques. La composició dels grups que formen a Whatsapp reflexa la divisió sexual que en molts casos es compleix a l'hora de socialitzar: quan es presenta el «grup de xiques» i «grup de xics» per separat, açò reflexa la dinàmica d'eixir xics per una banda i xiques per altra, encara que després s'ajunten a la nit, corresponent també al «grup de xics i xiques» de Whatsapp. Quan la socialització és mixta tendeix a reflectir-se en grups mixtos al Whatsapp i el criteri de la creació de grups més menuts a partir del grup gran obeeix al grau d'intimitat entre les persones. Mitjançant aquesta xarxa social es fan les quedades i també per on es parla més seriosament que a les altres xarxes socials, encara que, seguint a Lasén i el joc coreogràfic en el que tot s'interrelaciona, també per aquesta xarxa social és comparteixen continguts d'altres xarxes socials com vídeos de TikTok.

Instagram, per altra banda, és una finestra a la intimitat dels iguals. Les stories són l'element estrella d'aquesta xarxa: és un contingut efímer que mostra un moment de divertiment social o de bellesa. A través d'elles s'informa als altres de la vida pròpia que es vol mostrar, descrita sota el nom d'extimitat per l'antropòloga Paola Sibila (2008). Com és un contingut que no durarà més de 24h des de que es puja (a no ser que «es fixe») no sembla comportar tants riscos com una publicació que apareixerà sempre que es mira el perfil. Les persones entrevistades que gasten aquesta xarxa reconeixen consumir-la per «furonejar» la vida dels altres, el que els fa conscients de que els altres també seran espectadors de la seua vida. No obstant, alguns també veuen Instagram com una xarxa en la que seguir les coses que els interessin: futbolistes, esportistes, famosos, curiositats, Història...

Pel que fa a creació de contingut, els joves (prosumers) mostren als seus discursos tindre molta cura del que pugen al la xarxa, de fet, és comú que molts d'ells no tinguen cap publicació al seu perfil i es limiten a compartir stories d'altres persones. Aquest recel a l'hora de compartir contingut en part s'explica per que les mares i els pares controlen el que fan a internet, tot i que no és la realitat de tots els casos observats que no fan post a Instagram. La seua cautela ve més definida per tindre en compte la mirada potencial de la seua audiència a la xarxa social. Com diria Berger (1972), es veuen sent vistos, valoren el fet i decideixen no exposar-se. També poden triar qui volen considerar sota l'etiqueta «millors amics» a Instagram per a filtrar entre els seus seguidors a persones que senten més properes. Resulta contradictori com resolen el fet de tindre centenars de seguidors però sols voler ser vistos per uns pocs d'aquests, fet que pot explicar-se perquè el número de seguidors (i el saldo negatiu o positiu entre seguidors i seguits) és un valor en si mateix.

Molts dels joves informants coincideixen en que la forma de

comunicar-se a Instagram es basa en imatges, fotografies. Es parlen per fotografies del moment, del que estan fent, més que fer servir paraules construeixen narracions de les seues vides a través d'imatges efímeres, que sols es podran vore una vegada pel destinatari de les mateixes.

B.: Pues en Instagram sí que es veritat que el gaste un montó perquè les amigues tenim un grup en el que parlem per fotos.

Blanca, 16 anys, comarca de la Ribera Alta

J.: I es parla per fotos bàsicament a Instagram, es parla i es contesta a través de fotos. Sí, pues per exemple, vas al centre comercial, entres a una tenda, et proves una peça de roba i envies una foto al grup i dius "què opineu?" jo que sé, vos agrada, no...o simplement estàs estudiant biologia i envies una foto de l'ordinador, de una diapositiva, rotllo "ací estic, què feu?"

Jaume, 17 anys, comarca de la Vall d'Albaida

Un element important de la forma en que es mouen per aquesta xarxa és la privacitat: tenen comptes privats on poden regular qui els segueix i qui no, cosa que preocupa als pares i que ells diuen controlar. Seguint aquest discurs de gestió responsable de les seues xarxes, manifesten que soles els segueixen amics i coneguts, tot i que en alguns casos el nombre de seguidors pot ser, fins i tot, més alt que el nombre d'habitants que el poble on viuen. Aquest número també és indicador de prestigi social i els seguidors han de superar als comptes seguits.

C.: Sí, yo mis seguidores suelen ser amigos o amigos de amigos o gente que viene al pueblo y me sigue.

L.: Y, de cuántos centenares estamos hablando, más o menos?

C.: Tengo casi 700.

Celia és una jove de 16 anys que viu a un poble de menys de 400 habitants, comarca dels Serrans

La comunicació amb els iguals per aquesta xarxa social tendeix a ser diferent que la que es produeix a Whatsapp, en alguns casos poden arribar a mantenir dues conversacions diferents amb una mateixa persona per cadascuna de les xarxes. Les converses a Instagram estan més carregades d'imatges i no tenen una finalitat concreta per a quedar ni son tan compromeses com Whatsapp.

P.: I les conversacions, perquè igual tu a Instagram tens a una persona que no la vas a tindre en Whatsapp

B.: No, jo...no parle amb molta gent, perquè és més lo que es parlar per foto, que tu li envies a una persona una foto, pues jo parle més aixina pues en la gent que jo me junte, més cap allà d'allà, no. En la gent que tinc confiança, vamos.

P.: I què se compartiu per foto?

B.: No sé pues a lo millor una foto tu fent el tonto...o

una foto en lo que estàs menjant o si estàs fent deures o una cosa aixina.

Belén, 13 anys, comarca de la Vall d'Albaida

En la cita d'abans s'observa com la comunicació en aquests cercles «de confiança» es diferenciaria de la comunicació amb cercles més amples on hi ha una major exposició i, per tant, un major risc a ser vigilades i jutjades, no sols per persones adultes sinó també per les iguals.

Resulta especialment interessant com el jovent indica que «coneix la gent que em segueix» de manera que s'estaria recreant una col·lectivitat, un món d'amics i amigues conegudes que tindrien un correlat existencial en la dimensió física i presencial. Aquesta percepció caldria, però, sotmetre-la a comprovació empírica ja que els cercles de seguidors, amb poca exactitud es poden assimilar als cercles d'amistat.

També Tiktok requereix una breu mirada en aquest recorregut. És aquesta una xarxa social de més recent aparició i encara que molts joves entrevistats la tenen, pocs són els que pugen contingut. La finalitat principal que li donen a la xarxa és la de consumir el contingut que ofereix i que va acostant-se més als seus gustos conforme més la consumeixen i millora l'algoritme. El consum d'aquesta xarxa social tendeix a ser per cobrir estones d'avoriment i arriben a passar més temps del que esperaven mirant-la «sense donar-se compte».

Al ser vídeos que no duren més de minut i mig i haver un scroll infinit que no deixa d'oferir nou contingut resulta fàcil que acabe encadenant-se un vídeo darrere l'altre i perdent eixa noció de temps. Per altra banda, la possibilitat que presenta la plataforma

a l'hora d'editar i mesclar àudio i vídeo és estimulants: els que tenen TikTok fan vídeos provant aquestes ferramentes o imitant fenòmens virals de la xarxa però el que fan es queda a la categoria «borradors» (esborranys), i així els tenen i retenen per a elles. Si pugen algun vídeo, fet més bé insòlit, és el que fan amb amics.

Hi ha una major tendència de les xiques joves a l'ús de TikTok front als joves xics. En grup, elles practiquen coreografies imitant el que han vist a la xarxa mentre ells solen estar absents o «jugar» a molestar-les per a que els isca mal el vídeo

De forma menys rellevant i amb menys dedicació, alguns joves també eren presents a xarxes socials com Twitter, Snapchat, Twitch o Wattpad.

3.3.2. El joc online

A.: Exacto, sí. Por ejemplo...yo porque tampoco tengo un montón de juegos, lo que te digo, no me...entre que no le he dado mucho uso y que la tengo poco, yo jugaba a fFortnite y porque es gratis, porque tenerlo es gratis, entonces eso era lo que jugábamos, cuando jugábamos todos, jugábamos al Fortnite.

L.: Y todos son todos y todas o todos?

A.: Son todos, sí, sí, sí, son chicos.

Alex, 16 anys, flotant de la Foia de Bunyol

Per últim, es segueixen reproduint rols de gènere a internet: qui més ús fan de les xarxes socials són les joves i els que més

juguen a videojocs online són els joves. Tant xics com xiques estan presents a xarxes socials, encara que elles pareixen més actives i atentes al que allí ocorre. Per contra, el món dels videojocs és predominantment masculí amb excepcions de xiques que hi participen, també és cert que algunes sí que expressen jugar a jocs online però juguen a jocs diferents.

3.3.3. Coreografies digitals

P: I parles amb la mateixa gent en les diferents xarxes socials que tens?

M.:Sí, per exemple, Whatsapp i Instagram, puc estar parlant d'una cosa per Whatsapp amb una amiga i per Instagram amb la mateixa parlant d'una altra cosa totalment diferent. Pero en sí son les mateixes persones per Whatsapp o per Instagram. Jo que sé, per Instagram potser li passo un vídeo xorra i llavors, ella em reacciona i això, en canvi per Whatsapp ja tenim més la conversa més normal.

Mireia, 17 anys, Els Ports

El que ens il·lustra Mireia és sols una mostra de la multitud de formes en que els joves estan connectats a través de xarxes diferents, dispositius diferents, responent a codis comunicatius diferent que dominen i, seguint la metàfora proposada per Amparo Lasén (2019), participen i coneixen amb major o menor perícia d'aquestes coreografies digitals.

(...) Estas prácticas son actuaciones intermitentes y coreográficas, donde 'bailan' personas, grupos, tecnologías, objetos, y otras materialidades, siguiendo distintos guiones, esto es, normas, expectativas, obligaciones, hábitos y rutinas, en contextos más o menos institucionalizados.

3.3.4. Connexió, desconnexió i avorriment

P.: I per a què diries que gastes cadascuna d'estes xarxes?

B.: El Whatsapp, per parlar amb les amigues i els amics, el Instagram pues un poc per escodrinyar a la gent lo que puja i pues el TikTok per desavorrir-me.

Belén, 13 anys, Vall d'Albaida

El temps que els joves passen connectats a internet, a qualsevol de les xarxes que s'han comentat, jugant, escoltant música, fent deures, veient vídeos a YouTube, sèries o pel·lícules a alguna plataforma de streaming, és, en general, difícil de mesurar, es tracta d'un continu i ací no té massa sentit preguntar per una mesura quantitativa del temps que hi són, perquè encara que en un precís moment no estiguen cara a una pantalla, la co-presència al mòbil els manté connectats. Així, resulta més fructuós preguntar per la percepció del temps que inverteixen en aquestes activitats/ consums a internet i si es marquen (o els marquen) temps de

desconnexió. Una de les principals justificacions del temps gastat a internet és l'avorriment, com apuntava Belén referint-se a Tiktok. El seu cas és comú, i és que front a altres formes d'invertir el temps d'oci, els pobles buits a l'hivern, el confinament a casa, la impossibilitat d'eixir a les ciutats, el recurs de les pantalles es presenta com l'opció més fàcil i il·limitada.

Molts dels joves consideren que passen massa temps a les xarxes socials i es qüestionen a sí mateixos. En alguns casos, aquesta presa de consciència els du a marcar-se moments per desconectar, ja siga per valorar el seu temps o per tindre una major concentració a l'hora d'estudiar.

A.: Procuro, o sea, si tengo que leer, procuro leer una hora al día aunque sea, de decir, tengo mi hora para leer, para estar un rato leyendo y desconectar del móvil, desconectar de todo. O sea, hago ejercicio también, pero hago ejercicio y me pongo clases en la tele, entonces ya estoy... bueno, a parte de cuando salgo, lógicamente, de cuando quedamos los amigos y tal, eso ya es otra cosa, porque ya te digo, yo salir o estar con el móvil, una pérdida de tiempo total. Emmm...eso, cuando salgo un fin de semana o eso, el móvil lo intento dejar a parte, y luego, impuesto pues mi hora de lectura.

Alex, flotant 16 anys, Foia de Bunyol

L.: Alguna vegada apagues el mòbil?

J.: Sí, jo la veritat és que això solc controlar-ho molt i quan estudie jo em pose en modo

concentració, jo no vull saber res de ningú. Des de l'any passat, que es com que m'interessava les notes que jo treia, era conscient de que jo gaste molt el mòbil i això és així i ho dic, i per tant jo em posava el mòbil en modo concentració i me'l posse quan estic estudiant, i una vegada ja acabe o considere que ja...o mentres sope, jo que sé, ja el lleve i me pose a vore lo que han pujat, les xarxes socials bàsicament.

(...)

J.: Sí, sí, sí, però tinc un control de no estar connectat durant les hores d'estudi, però com t'he dit, abans de dormir, sempre, o casi sempre, mire les xarxes socials, o siga, mire el mòbil en general

Jaume, jove de 17, Vall d'Albaida

Aquest contrast resulta interessant: mentre Alex. «desconnecta» per treure temps per a estudiar i per a aficions com llegir, Jaume només es procura aquest espai per a l'estudi, reconeixent que no pot evitar fer un repàs de les xarxes socials un cop es troba al llit abans de dormir. Ambdós tenen la percepció de que el mòbil els comporta molt de temps de les seues vides que no dediquen a altres coses però la resolució del primer es limita a la concentració de per l'estudi.

També és comú que jutgen d'excessiu el temps invertit al mòbil sense desenvolupar cap mesura per canviar-ho.

P.: Però gastes temps mirant TikTok...

B.: Sí.

L.: Molt de temps?

B.: Més del que deuria.

Blanca, 16 anys, Ribera Alta

(Per a la franja d'edat dels joves de 12 a 14 anys, si existeix un control sobre el temps que passen a internet aquest es presenta en forma de mesures per part de les mares i pares, a vegades amb consens amb els joves i d'altres per imposició.

P.: I estàs prou de temps a TikTok?

E.: No ho sé, és que com no fique "l'activitat", com a l'Instagram...

P.: Com? Lo de l'activitat?

E.: Que tinc "l'activitat" i no ho sé, pero cada dia... entre setmana, no res, però els fins de setmana a lo millor si estic un poc avorrit, el miro mitja hora o 15 minuts, o 45 minuts, o 10 minuts, o 5 minuts... Pero normalment els caps de setmana el miro més que entre setmana, que entre setmana quasi no miro el mòbil porque...

L.: Per què no te deixen? Tens algun control tant del temps de jugar com del mòbil?

E.: Sí, sí que n'hi ha control, sí.

Emili, 12 anys, Els Ports

A totes les franges d'edat s'observa la tendència clara a reomplir els buits de temps lliure en general amb el mòbil o alguna altra pantalla. Mentre que el cas de Alex, retrata un esforç per fer altres coses, han aparegut alguns casos, de joves de 12 anys, s'aprecien situacions on eixe temps s'utilitza d'altra forma i el mòbil no es valora com a font d'entreteniment.

R.: Ella quan s'avorrix, què te dic?

N.: Ves-te'n a pegar voltes.

R.: Te dic es perfecte que t'avorrisques, ara ja pots fer lo que vullgues. Perquè està bé que sàpiguen lo que es l'avorriment, però no tinc que tapar-lo, perquè sinó el dia que siguen adultes, imagina't una persona que en tota la seua infantessa no s'haja avorrit, quan siga adulta i se trobe en això, por entrar en una crisi d'ansietat impressionant, o siga, no...Pues això es l'avorriment, carinyo; li dic "pues pots avorrir-te en silenci" li dic també, com dient es que te vas a avorrir perquè ara toca avorrir-se. N'hi han moments que en el confinament van ser molt avorrits. Però és que...

Rosa (mare) i Núria (12 anys), el Comtat

P.: Vale. Y entonces como medio entretenido las clases, pero cuando no había clases, deberes... qué hacías?

M.: Pues...o veía la tele o me ponía a dibujar o también jugar a un juego que son aquabits, que no son juegos [online], que son como unas bolitas

que las pones y puedes crear formas, les echas un spray, esperas 10 minutos y ya tienes la forma.

Miriam, 12 anys de la comarca dels Serrans

Ací s'observen altres usos dels temps al marge del mòbil, però els propicien diferents circumstàncies. Al primer cas, la mare expressa que evita defugir l'avorriment de la seua filla amb la finalitat de que desenvolupe ferramentes útils per la seua vida adulta quan haja d'afrontar aquests buits per sí mateixa. Al segon exemple la jove en qüestió no disposava en eixe moment de mòbil propi ni cap altre aparell on poder cobrir l'avorriment i això la du a enginyar altres vies d'entreteniment que impliquen la seua creativitat personal. No obstant, mentre al primer cas aquesta forma de resoldre l'avorriment és una elecció, al segon és una condició material que arribà, fins i tot, a dificultar l'accés de la jove a les classes on-line.

Tanmateix, bé siga per tindre temps per altres activitats, per concentrar-se a l'estudi o per una impossibilitat de fer altra cosa, els joves no semblen tindre moments de «no fer res», el temps que no es passen connectats se'l passen «entretinguts» amb alguna activitat. Només la mare de la comarca del Comtat apuntava l'avorriment com quelcom desitjable. Aquest fet és destacable atès que els moments de «no-res», d'avorriment, poden esdevenir el caldo de cultiu de la reflexivitat i la creativitat, sempre que es compte amb els recursos materials, culturals i simbòlics per fer-ho.

Els trànsits de l'estar i no estar connectat, se'ns mostra una tensió des del fet de fer coses percebudes com a d'interés (llegir, fer esport) front a una concatenació de vídeos al TikTok o d'altres

constants visites al terminal mòbil que generen un visible malestar. El malestar s'identifica i hi ha joves que tenen ferramentes d'auto-control per gestionar-ho, tot i evidenciar que el malestar tampoc queda resolt, més bé roman a la seua vida quotidiana.

3.3.5. Estar a xarxes per estar present

L.: I elles també estan a Instagram, TikTok...

B.: Sí, totes

L.: Tens algú del teu entorn que no estiga?

B.: No

Belen, 13 anys, Vall d'Albaida

Una idea que subjau sobre la presència a les xarxes de les joves i els joves és que estar en elles és un requisit social no escrit. Molts dels informants al·leguen haver-se fet alguna xarxa social «perquè tots hi eren». Aquesta no sembla una opció del tot lliure ¿què comportaria que no estigueren a cap xarxa? Els menys connectats són els joves de 12 anys, que en general només tenen Whatsapp. Un d'aquests joves comentava que no estava a cap xarxa social més enllà de Whatsapp encara que les seues amistats sí que estaven a Instagram i TikTok, però que els altres «no tenien cap problema», molts l'havien animat a que s'obriera alguna d'aquestes xarxes però ell no li trobava cap finalitat ni interès.

R.: Me dicen que me lo cree, pero como no me lo quiero descargar, no me lo descargo. Y mis amigos como me entienden, pues no me obligan.

Ricard., flotant, 13 anys, els Serrans

Aquestes paraules que descriuen com opera la seua forma d'estar connectat respecte a la resta, indiquen que n'hi ha una obligatorietat implícita que a ell li perdonen, no l'obliguen. La seua no presència a aquestes xarxes també es veu compensada per la connectivitat que l'uneix als seus iguals quan es sincronitzen per jugar a la play on-line, moment en el que a més de jugar parlen entre ells sobre com estan, clau de comunicació al confinament de Ricard, per mantenir el contacte amb els amics.

P.: I què te motiva a tu fer una storie?

C.: A mi, sincerament, que la fan tots, les fan i pues per no quedar-te de “esta no penja res mai” pues per fer lo que fan els demes ho fas tu també.

Carla, 16 anys, els Ports

Remarcant la necessitat d'estar a les xarxes per estar present es troba Carla, que sense mostrar un entusiasme per les xarxes socials, hi participa per no quedar-se al darrere, per no deixar en buit la seua presència, mostrar-se abans de ser considerada sospitosa o marginal pels seus iguals.

Altra jove de 13 anys també presentava una connectivitat diferent al seu entorn: per a ella, estar sempre present a les xarxes s'havia tornat un problema i havia reduït dràsticament el temps dedicat a elles. Amb una aplicació de control de temps, la mare controlava que sols dedicara hora i mitja al dia per estar connectada, temps que augmentava als caps de setmana i festes. La jove percebia aquesta mesura com positiva i també feia al·lusió a que les seues amigues «ho entenien».

Després del que s'ha exposat a aquest apartat, podem concloure que estar o no estar connectat no és una opció per als joves, més bé una obligació respecte als iguals per poder participar amb normalitat de la vida social. El cost social d'una no-connexió total podria implicar l'aïllament social, el desconeixement d'element bàsics que vertebraren la cultura dels joves actuals.

3.3.6. Reptes i ambivalències de la vida en les xarxes socials

D'una banda, els i les joves es presenten com a persones expertes coneixedores de la tecnologia on, a més a més, són capaços d'adreçar-se de manera competent i diferenciada a través de les diverses xarxes socials i en funció d'uns públics diferents. Al mateix temps, els i les joves demostren les seues habilitats per utilitzar les diverses aplicacions tecnològiques. D'altra banda, però, l'espai digital i l'ús de les tecnologies és també una font d'inseguretats i incerteses que, més enllà de l'accés, té a veure amb els modes de presentació del self i de construcció de la identitat digital on les estructures misògines, homòfobes, racistes i classistes entre d'altres operen en el mode que es jutga i s'escrutinen les vides (Banet-Weiser, 2021).

En els discursos de les persones joves el món dels seguidors, follow back, amics d'amics... construeix tot un univers en què el jovent mira, es mira, es compara i, en definitiva, també es valora. A través de l'activitat digital es pot guanyar prestigi, situar-se com a líder o enquistar-se com a pària. La presència a les xarxes socials i, sobretot, la reputació que es percep a través de les interaccions genera un ventall de reaccions emocionals que van des de l'orgull fins a la humiliació.

Tal i com explica Deborah Lupton (2016), al marc de l'economia digital, les dades personals estan revestides de valor comercial i gerencial. Les dades personals han esdevingut mercaderia i estan incardinades en els cercles comercials de diverses maneres: les dades s'utilitzen per part de les companyies per conèixer les preferències i hàbits dels consumidors i consumidores; però també aquests aporten 'voluntàriament' les dades a canvi de guanyar punts o premis a través de la lleialtat amb la marca o la companyia. En el marc de l'economia celebrity, en les dades també està la 'rendibilitat' personal. Les personalitats o influencers rendibilitzen els seus likes i follows mitjançant la inserció de publicitat als seus continguts de manera monetaritzada. De manera no monetaritzada, es guanya reputació i posicionament a partir de la notorietat. El 'valor' personal, econòmic i moral es juga en les situacions socials mediades digitalment en què participem i, com adverteix Amparo Lasén (2019), ni sols afecta youtubers i influencers.

Per a Amparo Lasén, les (re)presentacions quotidianes del jo que operen en la xarxa estan mediades per dimensions estètiques i ètiques (Lasén, 2019: 321). A través de la creació de continguts ens presentem en la vida digital, igual que ens presentem en la vida quotidiana (Goffman, 1993) en la qual tractem d'embellir i estetitzar les actuacions o performances interactives per oferir una impressió idealitzada, sincronitzada amb els hàbits i expectatives, tot afavorint una definició idealitzada col·lectiva de la situació amb un fort caràcter ritual marcat per la repetició quotidiana.

La idealització de la quotidianitat té un caràcter repressiu: control expressiu col·lectiu i coreogràfic que implica un treball de selecció dels continguts que es publiquen en funció, també de les audiències i el tipus de xarxa. La gestió de la impressió que es

dona a les altres persones, no obstant, sempre és fràgil i pot veure's alterada tant per problemes tècnics com per les expectatives de gènere, etnicitat, classe o edat.

La inscripció digital del jo té un caràcter de gratificació personal, que justifica i estabilitza la identitat: el treball digital reporta el plaer de la socialització, l'obtenció de reconeixement i l'estilització per esdevenir un 'personatge' (individu) identificable —com a convencional o com a radical o subcultural— fet que ajuda a comprendre l'èxit de les pràctiques digitals donat que permet 'alleugerir el pes de la individualització': emplaça la particularitat, incertesa i inestabilitats individuals en quelcom més ample, com poden ser les convencions socials, les modes o les regles no escrites dels grups de pertinença i de referència (Lasén, 2019: 322).

Com a contrapartida apareix, però, l'angoixa i el temor a semblar inapropiades o a obtenir respostes inesperades. 'Optimisme cruel' és la denominació encunyada per Berlant (2011) per referir-se a com la fantasia de pertinença pot trontollar amb les controvèrsies i vergonyes provocades per l'exposició pública de les imatges digitals i la impossibilitat de saber amb certesa qui són o seran en un futur les nostres audiències i com reaccionaran a les nostres publicacions.

En la recerca sobre l'ús de la telefonia mòbil durant la pandèmia, Rosalind Gill (2022) recull algunes de les experiències més comunes entre la joventut, especialment verbalitzades per dones: la impossibilitat de semblar perfecta i alhora real; l'experiència de mirar i vigilar; el sentiment de sentir-se jutjades constantment i la por palpable de fer-ho malament en publicar: "posting was an intensely anxious endeavour. Once an image was posted, many described how fear and doubt would eat away at them, how they would refresh the app multiple times to "make sure it was ok"

and to see if it was getting likes and comments" (Gill, 2022: 4).

En la nostra investigació el control del rastre digital n'és una bona mostra d'aquesta ansietat, por i angoixa que genera les expectatives de reacció a l'activitat digital i que tenen com a conseqüència el desenvolupament de múltiples estratègies d'autovigilància i monitoreig. Resulta crucial com el concepte de "seguretat a l'Internet" pren una dimensió molt diferent en el cas dels i les usuàries: no és seguretat contra possibles delictes informàtics, de suplantació d'identitats, etcètera sinó de seguretat en la seua autorepresentació.

3. 4. Identitat juvenil

El fet comú que comparteixen els joves és estar eminentment connectats, a banda d'açò, les diferències respecte als gustos o respecte a la forma en que es connecten és el que els caracteritza.

3.4.1. La música

Les formes de consumir la música, compartir-la i generar una adscripció identitària entorn a estils, cantants o grups de música s'han modificat amb la irrupció d'internet. El model de producció i distribució de la música també ha sofert molts canvis que transcendeixen l'objecte d'aquest treball però que sens dubte ha influït en com els joves la consumeixen.

Les joves i els joves que han participat amb aquest estudi presenten diferents graus d'identificació amb estils i artistes. La forma que

tenien de respondre a aquest punt és desigual, oscil·lant des de d'una resposta clara de la seua predilecció per cantants o grups fins a haver de dedicar una estona a pensar què és el que lis agrada o en quin estil es defineixen.

P.: Què t'agrada a tu?

C.: A mi, no sé, tota la música

P.: Pues si t'agrada tota la música hauràs de coincidir amb algú?

C.: Sí però es que a lo millor les cançons que senten uns amics, són més...a vore, com ho dic, més de gent, no sé...es que...de pop.(...) Pues a mi m'agrada el reggaeton, a lo millor als meus amics també li agrada, però diferents cançons.

P.: Cançons o artistes?

C.: Diferents artistes, això.

P.: Però diries que en general a tots els agrada el reggaeton, per exemple?

C.: Sí.

Carles, 13 anys, comarca de la Ribera Alta

P.: M'has dit que t'agrada molt la música i que ho comparteixes amb amistats, quina es la música que més t'agrada quin estil o estils t'agraden?

J.: Pues jo diria que el pop, des de luego, el pop, sobre tot la indústria musical femenina, estic completament enamorat de totes, no per ser dones, perquè es que...o sí, jo diria que si perquè es que no sé, m'encanten. No se si saps qui es Billi Eilish, m'encanta, Natalia Lacunza, Rosalia també...pues solc sentir més a dones que a homes, de fet jo diria que un 80% dones. I és clar que el meu estil és pop, tot dins del pop, tot. Pop-dance, indie també un poc, però si, jo l'spotify el creme literalment.

Jaume, 17 anys, comarca de la Vall d'Albaida

Més que sentir discos sencers, els joves actuals senten cançons soltes i això col·labora a que el pes de l'artista en concret siga menor i a escoltar diferents estils. El punt d'arribada a la música són tant les xarxes socials, youtube, spotify, com els amics, també mitjançant aquestes plataformes.

La tendència comuna és la de no decantar-se per cap estil en concret i relacionar gèneres amb situacions concretes. Així, conceben el reggaeton com a música de festa. Encara que en general no transmeten un fort entusiasme pel gènere i alguns diuen que no és música que escoltarien a soles, entenen aquesta música com la que més li escau a la festa o es resignen a que és el que escolta la majoria.

A.: (...)[Y]o digo que no me gusta un género, me gusta la música en general, o sea, la buena. Ponme buena música y me gustará. Pienso que el reggaeton o sea, lo tengo ya tan aborrecido, y es lo que te digo, me parece tan banal, tan...no sé, para lo que te digo, fiesta y eso, perfecto, pero

para una noche, no para...o sea, yo no me voy a la ducha y me pongo reggaeton.

Alex, 17 anys, comarca de la Foia de Bunyol

TikTok resulta una entrada de cançons que escolten els joves a través dels seus vídeos que es fan virals (trend), sense que sembla rellevant la lletra, simplement per la música. Clara em relata que li agrada també a vegades sentir algunes cançons de música electrònica i em mostra l'exemple:

C.: (...) También escuchamos electrónica.

P.: Electrónica como gente que pincha, o algun artista en concreto?

C.: Artista en concreto no, pero por ejemplo una de las que más se ha hecho famosa de la electrónica y que nos gusta mucho es la de “decapitamos a una gallina”.

P.: ¿Decapitamos a una gallina, has dicho??

C.: Sí, la canción es: “decapitamos a una gallina, la llenamos de pastillas y de cocaína, la metimos en la cocina, puso huevos en la tarima, nos comimos a la gallina, fuimos a la disco y lo primero que hemos visto es a la gallina”; eso es lo que dice, básicamente mira, si quieres te la voy a poner para que la escuches, es que es muy brutal, lo que mola es el ritmo(...). Pero es lo que te digo, es música que lo que mola es el ritmo, no...la letra.

L.: Y eso es como un género? Pero escucháis

mucho música electrónica que tiene letra así?

C.: No, no bueno...solemos escuchar reggaeton, pero si escuchamos electrónica escuchamos o esta, o...por ejemplo hay algunas de Kid Keo que están muy chulas que son de electrónica. O...no sé, otro, pero sí, suele ser con ese tipo de letra.

Clara, 13 anys, La Foia de Bunyol

En aquest moment de l'entrevista, em parlava dels seus gustos musicals i, tot i que destacava el nom d'un artista (Kid Keo), el fragment escollit obri una finestra a la forma d'escoltar música i com es modulen els seus gustos. La cançó «de la gallina» a la que fa referència es va fer tendència a TikTok no correspon a cap artista conegut, però milers d'adolescents han tractat de reproduir el fragment que sona i es balla a TikTok. De fet, altra informant m'explica que encara que no faci mai res a la xarxa, aquesta cançó els va fer gràcia als seus amics i es gravaren el vídeo corresponent. En definitiva, les formes en que els joves consumeixen música són mediades per xarxes socials com TikTok, on senten música que serveix de fons per a vídeos que duren segons on es mostren coreografies milions de voltes reproduïdes.

3.4.2. Plataformes d'entreteniment audiovisual

A més de les formes de consum de música exposades, la majoria de les persones entrevistades tenia a casa a la seua disposició almenys una plataforma de streaming (Netflix, Amazon Prime Video, HBO...) que es podia visionar en diferents pantalles de la vivenda: a una tablet, mòbil, smart TV, ordinador...

Els joves consumeixen sèries en família i individualment. Quan ho fan de forma individual es poden arribar a veure tants capítols com per acabar-se una sèrie. El mode en que la plataforma mostra el contingut també afavoreix aquest model de consum: la reproducció automàtica de capítols i el llançament de temporades senceres disponibles en un mateix dia incentiva aquest fenomen anomenat en anglès binge watching (Álvarez, 2016).

Aquest fet pot ser un element de construcció identitària que es comparteix amb altres joves, especialment quan es tracta de sèries que acaben considerant-se de culte, generant fans fidels que consumeixen el seu merchandising i que romanen a l'espera de la pròxima temporada.

C.: De hecho, Stranger Things, sigo esperando la 4a temporada, tengo el pijama, mira tengo su Funco, el Funco de Eleven, y tengo un montón de cosas de ella, tengo la que tiene xxx de stranger things, pijamas, la sudadera, mira, te voy a enseñar todo lo que tengo de Stranger Things. (treu una sudadera amb el nom de la sèrie i un dibuix estampat) la tengo así en negro y otra que está en gris que me la he puesto esta mañana de hecho, pero me la he quitado. Y tengo una camiseta corta también de Stranger Things que es larga así, que es de manga corta pero es larguita y tengo todavía más cosas pero no me acuerdo.

C.: (...) con mi mejor amigo, barra, el que me gustaba, sí. Y fue así como inesperado porque yo no sabía que eso le iba a gustar, y de repente hizo la voz de Dustin... ¿sabes quién es Dustin, te has visto Stranger Things?

P.: Me vi la primera temporada.

C.: Dustin es este que está medio mellao, que habla afí, y entonces él empezó a hacer como su voz y dije “uy! mira! si te gusta Stranger Things!” y dice sí, claro” y yo digo “ooooh mira, en éso coincidimos!!”. Tengo también un chándal, me acabo de acordar.

Clara, 13 anys, la Foia de Bunyol

Clara, exemplifica acuradament aquest punt: presenta una forta identificació amb la sèrie, ha adquirit molts productes que la promocionen i conèixer que compartia aquesta afició comuna amb el xic que li agradava l'emociona profundament perquè suposa una connexió real amb ell des d'un gust que ella du per bandera.

Sense demostrar tanta implicació com aquesta informant, molts joves presenten uns gustos específics per l'audiovisual, destacant alguna sèrie com la seua preferida. En diverses ocasions, la sèrie que indica du molts anys emetent-se o fa ja anys que es deixà d'emetre. Com exemple de les sèries que els adolescents han mencionat trobem Prison Break, Breaking Bad, Pretty Little Liars o la sèrie televisiva espanyola La que se avecina. Aquest gust per un contingut audiovisual que no els és contemporani, per sèries de llarga durada, implica un compromís a l'hora de consumir-lo per la simple dedicació de temps de cara a la pantalla, de seguiment d'una trama. Pot ser els gustos més específics al camp audiovisual suposen actualment formes d'identificació de la joventut que abans estaven més lligades a la música i al compromís al voltant d'un estil musical en concret.

3.4.3. Etiquetatge, classificació i diferenciacions estètiques

Al transcurs de la investigació, han aparegut diferents termes per etiquetar estètiques i pràctiques associades a estils en que els joves defineixen als altres joves. La divisió principal en la que coincideixen la majoria es la de «cayetanes i canis». Les cayetanes o els cayetanos entesos també com pijes i pijos correspondrien a joves amb una estètica cuidada, pantalons vaquers, camises, roba cara de marques. Escoltarien reggaeton, com tota la seua generació, però també música més pop, cantants amb lletres de contingut romàntic (Beret).

Els canis, «de calle» o m.d.l.r., etiquetes amb les que han sigut nomenats a les entrevistes, es caracteritzarien per anar sempre amb xandall i dur renyoneres. La música que escoltarien seria el reaggeaton però també drill, trap o rap. Molts joves afirmen que dur aquesta estètica o escoltar música com el drill no té perquè anar en relació a un consum de substàncies com la marihuana o a cert estil de vida. Tot i això, també afirmen que encara que no siga una relació necessària sí que es pot trobar amb freqüència que joves etiquetats d'aquesta forma fumen tabac, fan ús recreatiu del cannabis i passen més temps al carrer. Les segles m.d.l.r. venen importades del francès, es vinculen al drill i signifiquen «mec de la rue» que es pot traduir com xic del carrer. L'artista Morad és el màxim exponent hui en dia d'aquest gènere a l'estat espanyol, les seues lletres tracten diferents temàtiques relacionades amb el barri, l'odi a la policia, el tràfic de substàncies, la presó i la importància dels amics i la família.

Més enllà d'aquesta divisió en dos categories, de forma menys freqüent, han aparegut etiquetes com «otakus». Els joves els

destaquen per una forta definició estètica amb pentinats de colors i roba cridanera imitant a les sèries d'anime i els personatges dels còmics japonesos que consumeixen. La música que més escoltarien és la que sona a les sèries d'anime i el K-pop, la forma en què s'ha anomenat al pop característic de Corea del Sud.

En general, els joves que han participat a aquest estudi no s'identifiquen fortament en cap d'aquestes etiquetes, en ocasions s'autodenominen a si mateixos com «normals» i descriuen l'estètica marcada de la resta. Tanmateix, als pobles més menuts, la diferenciació d'aquests estils o subcultures és difusa, la tendència que impera és la de no tractar de diferenciar-se massa, almenys estèticament.

C.: Jo crec que sí que n'hi han però no n'hi han tants com a la ciutat perquè, som menos gent, entonces jo crec que sí que n'hi han diferents grupets però són bastant menuts i solen ser tots de normal, solem anar tots bastant pareguts, però sí que hi ha gent que té un estil diferent o uns grupets que tenen un estil diferent i ells sí que van diferents.

Carla, 16 anys, Els Ports

Carla, remarca que als pobles menuts no es troben tant aquestes diferències per les que se li pregunta, fent un contrast amb la ciutat. Ella no parla en termes de normalitat, sinó d'una similitud entre la majoria de joves.

C.: Ahora se lleva lo de cayetanas y canis.

P.: Y cómo definirías una cayetana?

C.: Pues la típica pijita, pantalones campana, bolsito, camisa, camisa con un jersey atada...

P.: ...y los canis entonces, ¿cómo irían?

C.: Pues con la gorra, el chandal, riñonera, zapatillas....

P.: Tú, ¿cómo te identificarías?

C.: Normal, un punto intermedio, arreglarse un poco pero entre semana vas con chándal y esas cosas.

Celia, 16 anys, els Serrans

Per contra, aquesta darrera informant sí es classifica com a normal i delimita clarament aquestes dos categories estètiques. Ambdues viuen a pobles de menys de 1000 habitants però presenten discursos diferenciats en aquest camp. La diferència entre elles pot recaure en que les amistats de la jove dels Ports són fonamentalment joves del mateix municipi on resideix, mentre que la jove dels Serrans no té relació amb joves del poble on viu, sent que les seues amigues més properes són les que van des de València al seu poble o les amistats que ha fet a l'institut d'un municipi més gran on ha de desplaçar-se.

3.4.4. Moltes més possibilitats i les mateixes limitacions

L'estudi de les identitats juvenils continua sent un espai complex d'abordatge. Des del punt de vista de les persones joves, en

demanar-los que aborden què és ser jove, n'és habitual la seua identificació per separació, pel que no són: no són infants ni adultes. Eixa manca d'indefinició té, des del punt de vista de les ciències socials, problemes de calat en la construcció social del jovent a través de les lògiques de l'alteritat. Així, n'és habitual les referències a les persones joves de manera arquetípica. D'una banda vinculats a moments vitals idíl·lics sobre el futur, la diversió, l'autenticitat i tots els elements simbòlics que tant ha aprofitat la publicitat que, definitivament, ha usat la joventut com a reclam comercial —jove com a sinònim de la bellesa, l'energia, el descobriment... D'altra, identificats com a malvats, com a persones que no respecten la convivència, egoistes, ganduls o com a mostra de la decadència de la humanitat amb una marcada mirada apocalíptica que situa el jovent com a paradigma de l'alienació: expoliats per la cultura de consum, les noves tecnologies,

amb escassa presència fora de casa i amb una creixent pressió per ser exitosos als estudis de manera que es construeix un relat d'infantesa i joventut “en risc” (Nayek i Kehily, 2013).

No podem oblidar, doncs, que la joventut i l'adolescència o la infantesa són construccions socials contingents i que les vides joves també dialoguen amb els relats socials que hi operen en cada context i que, per suposat, interaccionen amb la classe, el gènere i l'etnicitat. També resulta difícil entendre o llegir la joventut fora de les forces del mercat ja que “qualsevol idea significant sobre la infantesa i la joventut en la modernitat avançada s'ha d'entendre a través dels diversos compromisos complexos amb la cultura de consum, les compres i els mitjans globals”.

Rituals, tribus urbanes, subcultures i contracultures són vies de renegociació de les pròpies vides, són intervencions proposades i,

malgrat que de manera fragmentària i fràgil, el consum identitari també té una força de recreació del vincle social (Mafessoli, 1995). És per això que l'accés a recursos culturals com ara la música o la cultura audiovisual ha d'analitzar-se com a espais de possibilitat a l'exploració i la construcció de les identitats que, si més no, requereix de recursos per al seu aprofitament. Així, l'accés a un infinit de productes culturals no assegura la diversificació dels gustos o l'exploració en pràctiques culturals diverses. Un clar exemple és eixe gust manifest del jovent per la sèrie *La que se avecina*, sèrie televisiva amb escassa voluntat d'innovació representacional que usa i abusa de clixés i estereotips de gènere i classe en les seues trames. Una sèrie que, si més no, no estava creada per a consum juvenil. La popularitat d'aquesta en el nostre estudi apunta, doncs, al pes que té la diversitat de les pràctiques culturals desplegades a les llars i, sobretot, la necessitat de recursos per navegar en les produccions audiovisuals infinites que s'obrin al consum de sèries a través de plataformes audiovisuals. De la mateixa manera, l'escassa presència de la menció de les tribus i subcultures a l'estudi apunta a com en la tensió entre 1) la cerca de la autenticitat, del jo individual i de la pròpia trajectòria i 2) la normalitat, encaixar, no destacar, ser normal, la segona estaria pesant especialment en les narratives juvenils.

3.5. Famílies, normes i control

Les famílies són un element clau per comprendre la forma en què les joves i els joves comparteixen el temps, com fan la festa, com aborden la connectivitat dels fills o com es mouen pel poble, per la ciutat o a altres pobles.

Les mares i els pares tenen diferents posicionaments respecte a la presència dels seus fills a les xarxes socials així com de la forma que tenen de connectar-se. Per contra, aquestes mediacions digitals que els seus fills mantenen sí són una preocupació comuna a tots els progenitors entrevistats. Les estratègies de les famílies al respecte varien molt: les més restrictives empenen el control parental i vigilen periòdicament (o diàriament) l'activitat online dels seus joves.

P.: ¿Y conoces más o menos las redes sociales que tiene tu hija?

L.: Sí, más aparte no... no...le prohíbo que tenga eh...¿cómo se dice? Privacidad a la hora de pedir un código, yo lo sé todo, su móvil, todo, todo, todo.

Lorena, mare d'una jove adolescent, Baix Segura

Lorena, expressava mantindre una forta vigilància respecte al que la seua filla feia a internet, control que també es reflexa als altres àmbits de la vida com el fet d'eixir al carrer o la negació de la festa. Aquest cas on es pretén el control total de l'activitat de la filla a internet és el més accentuat dels que s'han observat a la investigació present. La mare narrava una supervisió estricta de l'activitat de la filla (15 anys) a xarxes socials. No obstant, en cert moment es manifestava la impossibilitat de conèixer tots els moviments de la filla.

L.: (...)y luego hacer lo del Whatsapp, el Whatsapp se lo reviso TODO, todo, porque no tengo ganas de ponerme con los mensajes, hay un mensaje que se malinterpreta, suelen haber peleas entre

chiquillas...y le dije que no....el móvil...es más, ella cuando llega a casa lo primero que hace, el móvil, lo pone a cargar, a la vista, o sea, en la cocina, donde yo puedo supervisarlo todo, a no ser que ella me borre algo, ¿no? pero puedo supervisar TODO.

Lorena, mare d'una jove adolescent, Baix Segura

En aquest punt la mare reconeix la possibilitat de que, per defugir al seu control, la filla haja esborrat conversacions de Whatsapp abans de tornar a casa de l'institut.

El desconeixement que molts pares i mares tenen de les xarxes pot fomentar la por al que puga passar en elles. La possibilitat de que tinguin una audiència mundial, la facilitat que existeix a l'hora de falsejar un perfil i que un adult es faça passar per un adolescent, que puguen circular imatges de contingut eròtic... La forma en la que alguns pares s'acosten a aquesta realitat que viuen les seues filles i fills és creant-se comptes a les mateixes xarxes socials per entendre el funcionament i de pas participar de la vida dels seus fills. Aquesta fórmula els ajuda a comprendre què fan allà i a desdibuixar la por sobre les xarxes. En la part més laxa es troben els pares i mares que no participen de les xarxes socials dels seus fills ni tampoc controlen el que fan amb elles, critiquen el temps que inverteixen el joves però confien en que l'educació impartida a casa servisca per previndre d'actuacions irresponsables a les xarxes.

La vida digital dels pares succeeix a altres xarxes socials on no estan els seus fills, principalment a Facebook encara que alguns també tenen Instagram. La generació dels pares no és aliena a les mediacions digitals, però la forma en la que ells es relacionen per elles i els codis que comparteixen son diferents als dels fills.

3.5.1. Sense mòbil com amenaça major

El temps de confinament representà a moltes cases una treva respecte a la regulació de l'ús de les tecnologies i l'accés a internet. Com que havien d'estar tant de temps sense poder eixir de casa, les famílies compartiren o, fins i tot, fomentaren l'entreteniment a través de les xarxes socials i les plataformes de streaming. Per una banda, a les entrevistes s'ha vist remarcant l'oci individual a internet, però també s'han compartit familiarment el visionat de sèries i pel·lícules entre mares, pares, fills i filles, o per fer un vídeo conjunt.

3.5.2. Què significa confiança?

Alguns pares insistien en que «tenen confiança total en els seus fills», destacaven la seua maduresa, però al mateix temps descrivien múltiples estratègies de control cap als joves. Això ens feia arribar a la conclusió que la confiança per a ells estava definida per la major informació obtinguda de la vida dels seus fills. És a dir, la confiança que tenen en les seues filles i fills no es tradueix en concedir-los una llibertat d'acció en la qual demostrin l'exercici de la responsabilitat, sinó que ve donada per la seua supervisió acusadora sota la que actuen com ells esperen.

L: No, eh... luego, ya le compré uno ya cuando... aparte, mi hija es muy madura, a su edad, pasó por una serie de cosas donde la niña maduró muy temprana, entonces confío completamente en ella. Yo le compré su móvil, más...aparte ella tiene en el correo electrónico del móvil, cuando

te haces la cuenta, tiene el correo electrónico de mi marido, o sea que todo lo que haga o lo que... va a llegar al correo de mi marido. O sea que está completamente supervisada y dijimos de hacérnosla y nos la hicimos las dos, a la misma vez, era pues venga, pues vamos a hacerla y la cuenta de Instagram nos la nos la hicimos las dos a la vez.

Lorena, mare d'una jove adolescent, Baix Segura

Aquesta mare representa un exemple clar d'aquesta forma d'entendre la «confiança» o la «maduresa» de la seua filla a un context de vigilància. Altres pares i mares empraven diferents estratègies de control de la vida dels fills menys invasives.

R: Jo no escodrinye mai el mòbil. De fet, si veig a escodrinyar-lo li dic, ara hem vingut del viatge i dic R., dona'm obri'm el d'això que anem a compartir-se les fotos del google fotos, les carpetes i això, una carpeta compartida, val, ara me'l trau i "pren fes-te-ho tu", vull dir ella mateixa te l'ofereix, això vol dir que no n'hi ha res raro, per lo menos aixina ho entenc jo. Tampoc les veig preocupades, qui veja preocupat, o veja d'això, entonces ja dirà ie a vore què passa, deixa'm això, ¿m'entens?

Robert, pare de dos xiques adolescents, Vall d'Albaida

Aquest pare empra l'observació de la seua filla: veient com reacciona respecte al mòbil interpreta si passa alguna cosa de la que no vol que ell se n'adone. El pare, per la seua banda, nega

tindre un control respecte al que les seues filles fan a internet i comenta que sense ser aquesta la seua intenció, ha tingut accés al mòbil d'elles per iniciativa d'elles mateixes, fet que li ha atorgat confiança en el que elles fan.

Els casos de major vigilància que s'han trobat a aquesta investigació són protagonitzats per les joves. Elles ixen menys, fan menys esport i carreguen amb una por major per part de les mares i els pares que en moltes ocasions els impedeix tornar a soles a casa. Aquest discurs de la por, que circula al voltant de les xarxes socials i al carrer, els afecta especialment a elles encara que s'ha fet més explícit als discursos de mares i pares. Les normes més restrictives i els temors estaven més presents quant es referien a les joves:

A.: (...) [Y]o volvía sola a casa y nunca tuve miedo, y nunca pasó nada, y en cambio ella no queremos que vuelva sola a casa. O la acompaña algún amigo, o incluso le dices "no, me llamas y te recojo" pero no queremos que vuelva sola.

Alba, mare de jove adolescent, la Foia de Bunyol.

Així, Clara també ens contava en què consistia per a ella «eixir»:

C.: Es que es lo que te digo, quedamos en casa nos vamos a la casa de alguien y quedamos allí, o si no, pues nos vamos a dar una vuelta por aquí pero...no solemos hacer eso, solemos quedarnos en casa y ya está.

Clara, 13 anys, la Foia de Bunyol

Els moviments de Clara estaven marcats per la por al carrer, en gran part induïda pels pares. La seua sociabilitat quedava delimitada a les xarxes socials i a les cases de les seues amigues.

C.: (...)o sea, antiguamente no habían móviles, a ver, entonces dices “es que antiguamente hacían otras cosas que no era en el móvil pero es que no habían” vale, pero es que antiguamente, podías salir a la calle, perfectamente, sin que te atropellen coches, o sea, por así decirlo, ¿no? pero ahora es como un complemento más que todo el mundo tiene que tener, pues es un complemento más en el que estás todo tu rato ahí.

Clara, 13 anys, la Foia de Bunyol

3.5.3. La joventut que recorden els pares i la que viuen les noves generacions

A les entrevistes amb les mares i pares s'han comentat els canvis i les continuïtats entre la joventut que ells i elles visqueren i el context en el que es desenvolupa la joventut de les seues filles i fills. Com s'ha mencionat més amunt, els progenitors flotants cresquen al poble on ara van amb els seus descendents per passar caps de setmana, vacances i festes. Així, tant per als qui viuen al poble tot l'any com per als qui hi acudeixen en aquestes ocasions, la joventut recordada a l'espai rural coincideix. Les transformacions socials generals i les específiques dels pobles afecten el record de la seua joventut. Respecte al poble, coincideixen a recordar-lo amb més joves, en alguns casos contenen com n'hi havien més joves de la seua mateixa edat i això els permetia fer vida al poble sense

necessitat de desplaçar-se a altres municipis. La seua joventut també anava en molts casos acompanyada de locals dedicats a la festa com bars, pubs i discoteques, que en bona part dels pobles han desaparegut. Per als seus fills, especialment els que habiten els pobles més menuts, la possibilitat de relacionar-se amb joves de la seua mateixa edat s'ha reduït dràsticament o, fins i tot, ha desaparegut. La forma que han tingut els pares de compensar-ho ha sigut mitjançant extraescolars a altres municipis, el que els obliga a desplaçar-se per tal de garantir la socialització entre iguals dels fills. En qüestió de festa, encara que no sempre de bon grat, mares i pares s'organitzen per dur-los a altres municipis a que gaudisquen de l'oci en comú. Respecte a la forma de fer la festa, els canvis que perceben no van molt més enllà de la necessitat de desplaçament en alguns casos. En general, tendeixen a identificar-se amb els fills amb les seues formes d'eixir, tot i que n'hi han puntualitzacions com l'anotada a l'apartat «anar de festa» on una mare destaca per la seua preocupació al voltant de la finalitat de la festa que ara fa la filla amb el seu grup d'iguals. El que sí es destacable és la sensació d'alguns pares a l'hora d'eixir al carrer: ells eixien més entre setmana del que ho fan els seus fills i no tenien presents les mateixes pors pel que fa a la nit i al carrer. Ara les joves i els joves estan ocupats per les vesprades entre setmana amb els estudis, alguna extraescolar i el mòbil, sempre accessible per ocupar els buits de temps en els que podrien avorrir-se.

Les mediacions digitals que operen a la vida dels seus fills són un dels factors de major diferenciació generacional. Els seus fills han nascut amb una tecnologia i una connectivitat que ells no han conegut fins a l'edat adulta. Sinó fan un esforç per comprendre els usos que els seus fills fan a internet, les xarxes socials i els videojocs online, la incomprensió pot ser enorme i així una bona part dels pànics morals se centra en l'ús d'Internet.

3.6. Sexualitat

La sexualitat continua sent un tema tabú entre els joves i els pares, es fan intents per trencar aquestes barreres (especialment per part d'algunes mares) i donar confiança als fills i filles per possibilitar una comunicació i una ajuda. No obstant, els règims familiars en quant a aquest tema difereixen entre sí, mentre unes mares improvisen classes d'educació sexual a casa, per conèixer els mètodes anticonceptius i es preocupen per a que la vida sexual de la seua filla siga en un context còmode i informat, altres opten pel reforçament del tabú i la negació dels seus fills/es com a persones sexuals.

A.: Vale, ella, con los años que tiene, no nos consta que salga o haya salido con alguien así de forma un poco regular, sí que, en algunos... cuando a lo mejor algunas amigas empezaban a tener novio y yo, es que a veces soy muy bruta, entonces yo le preguntaba “pero tal ya tiene sexo con su novio?” “sí, sí, claro, mamá” entonces, a lo mejor tenían 14, iban a cumplir 15, entonces, a parte de que ellos, ellos han dado sexualidad en el cole, yo sí que en casa, sí que se le dice “si necesitáis cualquier cosa, incluso yo una vez, se rieron un montón las amigas, porque les dije, mira venimos un día, nos traemos un calabacín, o una zanahoria, y vemos como se pone bien un preservativo y todo eso ¿vale? si... A ver, se habla, no es que se hable siempre pero un poco...lo de decir, pues eso, si necesitáis cosas o si necesitáis información, pues eso, empezar a ir al ginecólogo,

a revisiones, todo eso, sí, se habla. O sea, no es que se hable todos los días pero sí hay yo creo que libertad para hablarlo.

P.: Igual con la cosa del ginecólogo, con la primera regla y tal, un buen momento para hablar del tema.

A.: La verdad que lo empezamos a hablar pues al saber que sus amigos sí que tienen pareja, y sí que tienen pareja con la que mantienen relaciones sexuales, ahí sí, sí que llegó el momento de tratarlo.

P.: Pero a ti no te consta ni de que haya tenido relación con nadie así...no te has enterado, si ha pasado.

A.: No, desde luego si ha pasado, no sabemos. Sí que he notado o he sabido de algún chaval que le gustaba, pero si ha pasado algo más, la verdad es que no lo sé. Aunque yo a veces sí que le “a ver L., si vas a tener sexo con alguien, que no sea en un coche o un bar, lo hablamos y, pues que sea un momento más cuidado, eso” y entonces ella se pone roja, se ríe y se va.

Alba, mare de xica adolescent, Foia de Bunyol

Alba, admet no saber amb exactitud si la seua filla ha tingut relacions sexuals, però relata com ha tractat de naturalitzar el sexe a casa, posar sobre la taula eines útils de cara a la seguretat de les pràctiques. Reconeix la dificultat d'establir una comunicació fluïda sobre sexualitat amb la seua filla i la seua estratègia passa per sondejar si les amistats d'ella son sexualment actives. Per contra, F., que comenta que el seu fill major està actualment en una relació estable amb una xica, reconeix no abordar el tema a casa, així com pensa que hipotèticament aquest fill major parlarà amb el menut sobre relacions sexuals. A més, aquest pare censura la comunicació d'índole sexual que el seu fill menut ha pogut tindre amb una jove de la mateixa edat, qualificant-la d'obscena. També equipara el sexe amb l'alcohol com elements negatius i fa al·lusió a que és millor no tractar-los directament per no generar eixes idees en els seus fills i que es senten justificats de fer alguna cosa de la que ja se'ls ha acusat.

A.: (...) Una chica que le escribía a él, en particular, que le dijo cosas que con trece años no nos parece bien que le diga esas cosas le dijimos que no hablara con ella. Claro, tiene trece años, y ella también, entonces claro, esas cosas...no sé. Más que todo lo revisamos por eso.

Sí por que claro, que con esa edad, le diga...cosas un poco así... obscenas, pues... (...)

A.: (...) son conversaciones genéricas, dejamos caer el mensaje y, pues lo mismo, es decir, "si dan por hecho que lo hago..." entonces son conversaciones genéricas, pero no así específico de "con tu novia..." no. Pero si, el mensaje dejándolo caer en muchas conversaciones, más rutinarias. Que si sale en una conversación y tu

ya con la intención de que le quede el mensaje grabado, pero que él no lo perciba de que se lo estás diciendo tan directamente. Y el pequeño pues no sé, yo creo que el mayor le enseña al pequeño cosas, porque yo la verdad no he tenido conversaciones de eso, solo al mayor cosas genéricas, pero es que nunca me he puesto a hablar con él de nada sexual.

Antonio, pare flotant de dos adolescents de la comarca dels Serrans

3.6.1. Lligar i no lligar: de la plaça del poble a Instagram

Com la resta d'aspectes de la realitat, el flirteig també es troba mediat per les xarxes socials, en concret per Instagram. El funcionament de la xarxa, la forma en la que presenta la informació de les persones i les formes en que permet generar contingut, han dut als joves a configurar codis a través dels què s'entén que una interacció és d'amistat o bé busca atreure l'atenció de l'altre en un sentit afectivo-sexual. A l'entorn de les festes majors dels pobles on es troben joves de diferents generacions i municipis, es demanen o donen el compte d'Instagram. Igual que abans es demanava el telèfon, després el Facebook, ara es demana l'Instagram. Donar el compte d'Instagram pot considerar-se de menor vulnerabilitat que donar el número de telèfon mòbil a un desconegut/desconeguda ja que a Instagram es pot acceptar o rebutjar a la persona així com regular el contingut que es vol mostrar.

Un cop s'accepta el seguidor/a, n'hi han determinades accions

que componen el flirteig, un codi compartit per denotar que la persona «els agrada». Contestar a les stories, especialment amb la icona que representa la flama, és indicatiu del flirteig i, per la forma en que es presenta la missatgeria a la xarxa, inicia una conversa privada. Altre signe de flirteig és quan es dona «m'agrada» a una publicació antiga de la persona, fet que indicaria l'interès que es té per ella en haver visitat el perfil (stalkejat el seu perfil) fins aplegar a eixe punt.

J.: (...) Per exemple, moltes de les coses que indiquen que una persona vol lligar amb tu, es que per exemple siga un nou seguidor i et done un like a una publicació de que ja fa temps que tu has publicat, com que te stalkeja, o que reacciona a una història, perquè sí, ¿saps? Són com detalls que indiquen que la gent, la finalitat és lligar. Que a mi també m'ha passat però jo directament no faig cas, ja et dic que sóc un poc diferent en açó, i si sóc jo el que vull fer això, pues faig això que t'he dit. Abans s'estilava molt, de xicotets, vull dir 13-14 anys, això del "punto y digo si me lio o no" que puge a stories punto y si me lio...

Jaume, 17 anys, Vall d'Albaida

Jaume, també ens explica que la forma en la que es lliga a Instagram canvia amb l'edat, fent al·lusió a unes «tècniques» que gastaven quan tenien 13 anys que més endavant comenta haver-les vist també a perfils de joves d'eixa mateixa edat a l'actualitat. L'exemple que ací es veu consisteix en la publicació d'una storie en la que es veja una foto de la persona que publica, un paisatge

o, fins i tot, la pantalla en negre i la frase «punto y digo si me lio» superposada. Si algú està interessat a liar-se amb la persona que fa la storie deu contestar simplement amb un punt (la grafia «.») i, de forma privada, serà resposta. Jaume entén que aquest recurs dels joves més menuts té més la finalitat de sondejar fins a quin punt poden ser desitjats o no abans que per lligar en sí. Cal apuntar que la comunicació que es produeix a aquesta xarxa social seguint els codis del flirteig específics és establerta entre joves que es coneixen o que tenen amics en comú, són de la mateixa zona i n'hi ha altes possibilitats de conèixer-se. En cas de que no coneguen a la persona que sol·licita seguir-les a Instagram es procedeix a fer un sondeig passant una captura pel grup de Whatsapp compartit amb els amics per preguntar si la coneixen.

3.6.1. Pressió social per tindre relacions sexuals

Un element que ha aparegut a algunes entrevistes és la pressió social per tindre sexe. Amb 13 o 14 anys (en alguns casos inclòs als 12) n'hi han joves que comencen a tindre relacions sexuals. No sembla ser una qüestió majoritària, però està present als discursos entre iguals com quelcom que s'ha de fer per ser gran o que els delata com a infants si no s'ha fet.

C.: (...) porque yo soy virgen, aún no quiero perder la virginidad, de hecho, tengo 13 años, casi 14... mmmm...."despacito mi niño", y me dijeron "¿qué quieres llegar virgen a la boda?" y yo pues no, pero con 13 años no quiero perder la virginidad ¿sabes? (...) pero la verdad es que la mayoría de las personas son vírgenes, solo que no lo dicen, pero la mayoría de las personas no han dado

ni su primer beso ¿sabes? Pero mira...no tienen personalidad, porque no tienen personalidad, si tuvieran un poquito de personalidad dirían “no, es que no quiero porque no quiero y aunque me juzgues pues me da igual, tú eres así y yo soy así, y yo no quiero ser como tú”, pero mira...

Clara, 13 anys, comarca de la Foia de Bunyol

La realitat que viu Clara és aquesta, com bé explica. Ella opta per mantenir-se al marge: ni vol tindre relacions sexuals encara ni vol mentir dient que ja les ha tingut, encara que això li puga reportar un cost social.

3.6.2. La norma, el que és normal i la normalització de la diversitat sexual

Tant els pobles com les ciutats són espais on l'heteronormativitat (Rich, 1980) és la realitat més visible, però cal assenyalar que els pobles, com espais de sociabilitat més propera i major familiaritat, presenten major coerció a l'hora de viure una sexualitat que divergisca d'aquesta heteronormativitat en la que s'assumeix que tots són heterossexuals. Els espais de festa, tant públics com privats, on es donen les situacions de desinhibició i de lligar, estan marcats com a heterossexuals i els encontres que es donen, les mostres d'afecte i atracció homosexuals, han de passar fora de les mirades de la majoria suposadament heterossexual, i, en alguns casos, quedar en secret fins i tot per al grup d'iguals.

L.: O siga, tu, per exemple, si t'agrada un xic i és a festes, això no va a passar

J.: No, jo diria que no, no de forma pública. Jo sé de persones, de xics que han fet coses amb altres xics i que els han demanat per favor als altres que no digueren res ¿saps lo que vull dir-te? per a que això no es faça públic. I això passa. I sé de casos ací en el meu poble, de coneguts.

Jaume, 17 anys, Vall d'Albaida.

Aquesta invisibilització facilita que el que siga etiquetat com a normal per certs joves deixe fora de la definició a persones LGTBIQ+. Allò que es suposa ja està assumit. La cita que segueix, d'una informant de 16 anys que viu a un poble menut, dona comte de l'heteronormativitat assumida, amb una xicoteta puntualització pel que fa a la bisexualitat femenina que més endavant tractarem dins d'aquest apartat.

L.: ¿Cómo está digamos la diversidad sexual en el entorno pues más reducido y en el grande de tus amistades, cómo se vive o no se vive o...?

C.: Sí, en plan, yo por lo menos tengo mucho respeto en esas cosas, aunque sin conocer, y mis amigas prácticamente lo mismo pero tampoco tenemos en nuestro entorno de amigas...no hay nadie que sea lesbiana, igual bisexual sí, pero... siempre lo mismo no hay nadie que sea digamos fuera de lo normal, entonces, no se lleva mal porque no hay conflicto por estas cosas.

P.: Ni siquiera en el grupo grande o....

C.: Es que igual hay alguien que no lo ha dicho, porque yo igual tengo sospechas de que alguien puede ser, me han dicho... pero, de normal, se supone que no, pero no lo sé.

Celia, 16 anys dels Serrans

En contrast amb aquest discurs trobem el d'un jove de 17 anys, que assenyala una realitat encara desigual per canviar de cara a normalitzar la diversitat sexual que existeix al poble; però que no obstant això, ja veu diferent als joves més menors en comparació amb la seua experiència.

J.: Pues he vist un canvi en lo que t'he dit perquè fa cinc anys, si jo, per exemple, em pose com a exemple, sentia, no sé, és que no es sentia, perquè això és ser o no ser ¿no? però com que m'atreia alguna persona del mateix sexe, i eixa persona no ho deia públicament ¿saps? però et conte açò perquè ara sé casos de persones de 14 anys que ha dit al seu entorn que són el que són sense tindre cap problema, cosa que fa cinc anys, això era inimaginable. A vore, n'hi ha de tot, n'hi ha persones que sí que ho diuen, orgulloses d'això, però n'hi ha altres que no, com ha passat tota la vida i com passarà sempre fins que no es normalitze.

Jaume, 17 anys, Vall d'Albaida

Per a Jaume, les generacions més joves del seu poble estan vivint més obertament la seua sexualitat, no tenen por a anunciar el que els agrada i és positiu. Ell parla des del record (només cinc anys enrere) d'un panorama hostil al que s'enfrontà per no ser com els demés. De fet, ell reconeix que els seus gustos musicals ja el marcaven com a xic que no és normal respecte als altres i conta com van llançar-li insults homòfobs només pels seus gustos musicals, abans, fins i tot, de tindre cap definició respecte a la seua pròpia sexualitat.

J.: No sé si en ciutat serà igual, serà diferent, si allí la gent és més oberta de ment, però ací és com que eres diferent i ja eres com la oveja negra ¿no? eres diferent en algo, simplemente en els gustos musicals i ja eres com la oveja negra del teu poble, digne d'insults, que no són insults, com per exemple la paraula "maricón" i qué vols, sí, vale i què? que després eixa gent que ha servit per a la burla de certa gent, pues eixa gent gasta este insult entre cometes, pa, jo que sé... simplemente per...no sé com dir ho, per sentir-se bé en u mateixa.

Jaume, 17 anys, Vall d'Albaida

Com ja s'anunciava abans, la bisexualitat, especialment la bisexualitat femenina, ha estat un element present a diferents entrevistes. Dos dels joves entrevistats (un xic i una xica de 17 anys) s'identifiquen com a bisexuals. Un d'ells viu a un poble i explica els tabús i la condemna social que ha rebut i percebut al seu entorn, tant cap a ell com cap a persones que eren obertament homosexuals o bisexuals. La xica viu a una ciutat i no va declarar

cap experiència negativa entorn a la seua sexualitat, més bé al contrari: conta com en el grup del poble la diversitat és normal i més enllà del comentari d'alguna persona major no han entrat en cap conflicte. No obstant, assenyala que al grup de la seua germana, de 25 anys, no existeix aquesta diversitat i apunta a experiències més negatives que el seu grup o la seua generació ha superat. Una de les informants percebia la bisexualitat com una moda més.

P.: ¿Por qué dices que tu prima dice que es bisexual pero tu dices que hay que verlo?

C.: Porque...a mi prima le gusta mucho la moda y, sinceramente, ahora la moda es ser bisexual, a ver, parece que yo no, pero...

P.: ¿En chicos y chicas?

C.: Chicos y chicas, sí, ahora la mayoría tú vas allí y te dicen "soy bisexual, soy bisexual" y mi prima va siempre a la moda. Entonces...creo que lo hace más por moda que por otra cosa, porque además...los chicos y las chicas aún no ha salido con ninguna, bueno, no, acaba de salir con una pero no es su novia-novia, ¿sabes? pero no sé, conozco a mi prima y creo que es por moda.

Clara., 13 anys, Foia de Bunyol

El que Clara anomena moda pot ser corresponga a una major acceptació social de la diversitat sexual. Ara no s'oculta de la mateixa forma i apareixen més persones que declaren tindre

gustos diferents dels heterosexuals o simplement el cost social d'experimentar amb la pròpia sexualitat és menor. No obstant, diferents informants percebien la bisexualitat femenina com més estesa o acceptada que la masculina, sense tindre massa explicació al respecte.

J.: (...) sóc bisexual, estic parlant de xics, que és bàsicament lo mateix per a una xica, bueno crec que no està normalitzat en les xiques però crec que en els xics encara menys, soles que un xic bisexual es com "ui, no t'arrimes a mi" per lo que puga passar, això no és així, a vore, si tu eres heterosexual i tens a una xica al costat no li dius "ves-te'n d'ací" simplement perquè no t'agrade. Vull dir, es que, les coses no tenen sentit.

Jaume, 17 anys, Vall d'Albaida

Jaume percep que la bisexualitat masculina, junt amb l'homosexualitat, suposa més condemna social que la femenina. Admet que cap dels casos està encara normalitzat al seu poble però que el rebuig que s'expressa cap als homes que son susceptibles de que els agraden altres homes és més patent.

D'una forma indirecta retracta com l'estigma és propagat per homes heterosexuals que no reaccionen igual depenent de si es tracta d'un xic que li agraden el xics com d'una xica. La seua visió, marcada per la seua experiència, il·lustra especialment l'homofòbia per part d'homes heterosexuals, apuntant a la por que subjau en els heterosexuals.

Malgrat de la major acceptació de la diversitat sexual, així com de l'expansió de les identitats no binàries i gender queer (Risman, 2018),

el marc heteronormatiu i la lgtbifòbia és ampliament identificada i llegida per la població jove i, sobretot, experimentada. En altres investigacions hem vist com les persones que bé s'identifiquen fora del marc binari en la dimensió identitària com aquelles que tenen una orientació sexual no heteronormativa pateixen, no sols algunes expressions de discriminació o odi sinó una tensió quotidiana fruit d'haver d'explicar i argumentar contínuament que no són heterossexuals o estan fora del marc binari d'entendre el gènere.

3.7. Els canvis que ha portat la pandèmia

L'ordenació que ha operat la pandèmia de covid-19 encara hui condiona i delimita l'ocupació dels cossos a l'espai i el temps: la mascareta és un símbol pandèmic que roman als espais tancats però també resten les pors i les absències. Al context de pandèmia i post-pandèmia, esdeveniments multitudinaris com són les festes majors, no es poden pensar sense l'alerta sanitària i les implicacions negatives a les que s'exposen. El temps de vida, especialment la percepció del temps que tenen els joves, queda marcat per expressions com «abans de covid i després de covid», «confinament, post-confinament i quarantena». Ací emprem l'expressió més acurada de les esmentades: al confinament i al post confinament.

3.7.1. Confinament en pantalla

J.: En ma casa només n'hi ha Netflix, però sí, des de quarantena.

Jaume, 17 anys, comarca de la Vall d'Albaida.

M.: Sí bueno tinc Netflix, Amazon, HBO i Movistar. (...)

M.: Bueno, la meva sèrie preferida és Prison Break i me la vaig tornar a veure sencera ehm (riu), després, bueno crec que m'he vist quan va sortir Élite, La casa de papel, emmm, bueno Gambito de Dama crec que va sortir més tard...No sé, la veritat que n'hi havien sèries que me les mirava i al cap d'una setmana dic no sé quines series m'he vist, en plan aquelles sèries que són com curtes i te les mires en un dia, però molt, molt.

P.: Com que t'empatxes i després igual ja no saps.

M.: Sí.

Mireia, 16 anys, flotant, Els Ports

El temps de confinament, amb les eixides i el contacte extern de la casa totalment restringit, va implicar en la major part dels casos un augment de la connectivitat a internet i del temps invertit en l'entreteniment. La durada indefinida del confinament va propiciar que a moltes cases es recorreguera a l'oci on-line, famílies que no disposaven de plataformes d'streaming van començar a pagar per aquest servei. Per la seua banda, joves que abans no

tenien TikTok, s'obriren un compte i trobaren a aquesta xarxa social una font d'entreteniment front a l'avorriment. Per als pares, va ser un moment de relaxar el control sobre la connectivitat dels seus fills que, a més, havien d'estar connectats per rebre classes, estudiar i fer deures. En alguns casos, açò desembocà en el que molts joves han considerat un ús excessiu de les xarxes socials i/o del temps de jocs en línia com Fortnite. Tanmateix, els joves no qualifiquen d'excessiu el temps invertit en vore sèries (cosa que sí que passa amb les xarxes socials) però molts reconeixen que en miraren moltes a aquest moment en que era un imperatiu romandre a les cases. La pràctica del binge watching ha sigut comú, tant en família com en solitari, molts reconeixen haver vist sèries senceres o molts capítols d'una sèrie d'una estacada. En positiu, per compensar l'aïllament exigit per l'emergència sanitària, comenten com mantenien el contacte amb les amistats mitjançant videotrucades grupals o individuals.

B.: Emmm...jo crec que el fet de què ha canviat, al principi jo i les meues amigues era com que passejàvem un montó i ara ens hem tornat super vagues, que no ens apeteix casi caminar, i al fet d'altra gent més fora de mi, jo crec que molta gent s'ha clavada en drogues, molta gent que d'ella no t'ho esperaries, o també de gent que ha passat d'eixir molt a no eixir, o gent que no eixia i ara ix una barbaritat...la gent ha canviat i jo crec que ha canviat moltíssim amb això del covid.

Belén.,13 anys, Vall d'Albaida

3.7.2. Reflexions post-confinament

Alguns dels informants comenten canvis en la forma en la que valoren els seu temps i el temps que comparteixen amb els altres

J.: (...) de valorar les coses que trobem normals però d'ací deu anys tirarem en falta, i jo pues per exemple, en els 'uelos, pues jo simplement, jo que sé. Per exemple, jo tinc els 'uelos en una residència i abans del covid era com que anàvem totes les setmanes a vore-los i per exemple, a les 6 havia quedat amb els amics, pues a les 6 menys 10 jo ja estava "va no, per favor, que he quedat amb els amics, ara, no, vull dir, a fer la mà els amics, tal qual, vull dir, preferisc estar dos hores més en la residència amb m'abuelo i amb m'abuela que estar dos hores amb els meus amics ¿saps? i ixes xicotetes coses m'han canviat, no només amb els uelos sinó en tots, també amb els amics, pel simple fet de "i si passara algo?" i si em deixara coses per...que senc per eixa persona sense poder-les dir?

Jaume, 17 anys comarca de la Vall d'Albaida

Com veiem, aquest jove reconeix que el pas de la pandèmia ha suposat replantejar-se valors i prioritats que abans de la irrupció del virus operaven en la seua vida. Tal i com ell exposa, sembla que la consciència de la mort ha suposat un gir a l'hora de percebre les seues relacions, tant familiars com d'amistat. Així, hauria passat de tindre actituds més egoistes, enfocades en el seu bé individual de divertiment o gaudi (la festa amb els amics els divendres),

per a conferir més importància en el que dona de sí al altres i la transmissió del valor dels altres per altres per a ell.

Seguint aquesta línia, altra informant comentava que després del confinament, havien augmentat les mostres d'afecte a l'encontre quotidià: més abraçades, més mostres d'afecte cap a amigues que tornarà a veure a l'endemà. És un nou hàbit adquirit amb el retrobament que va succeir després de la progressiva obertura, la vacunació i l'alçament de les restriccions per la covid-19.

P.: I ara amb la vacuna això ha canviat un poc?

B.: Molt.

P.: En quin sentit?

B.: Pues jo crec que abans del covid no era com tan carinyosa i ara per exemple quan solc despedir-me de la gent, quede amb unes amigues i pues sempre que me'n vaig i a lo millor se vem a l'endemà ademés, no sé, és com necessari abraçar-les, no sé, és com ja un hàbit.

Belén, 13 anys, Vall d'Albaida

Eixir del confinament: tímidament, amb por i cura. Les persones que han participat d'aquest estudi narren moments de neguit i desconcert que marcaren l'eixida al carrer després dels mesos de confinament total. Per una banda, volien tornar a vore als seus

familiars i amics després d'aquest espai de temps tan incert, però per altra, temien la possibilitat de contagi i, en el cas dels joves, sobre tot la possibilitat de contagiar, fet que també es va reportar a l'estudi de la joventut de València ciutat (Eixam, 2021). Els discursos mediàtics i el que es deia a casa, desconcertaven als joves. Volien eixir però al mateix temps carregaven amb la responsabilitat de ser els potencials contagiadors de la família, el temor de contagiar especialment als majors prenia força al discurs dels joves.

Aquest temor arriba a estar tan present que alguns joves contenen com tardaren a eixir, i, de fet, algunes mares també expliquen com hagueren de forçar als seus fills a eixir al carrer. No obstant, un cop començaren a eixir al carrer i ajuntar-se de nou amb els amics i amigues, molts relaten com augmentà la freqüència i els temps que passaven al carrer.

P.: Com va ser eixe desconfinament?

B.: Pues els de la meua quadrilla eixíem tots els dies, bevien també casi tots els dies, i estaven des de que eixien de casa hasta...estàvem 6 o 7 hores per ahí, i després ja se'n tornàvem a casa, però se passàvem el dia pel poble.

Blanca, xica, 15 anys, comarca de la Ribera Alta

De primeres, isqueren amb por per la pandèmia però poc a poc aquesta por s'anà desfent i les mesures preses per evitar el contacte es relaxaren.

4. Conclusions

Tant l'oci nocturn com les festes populars dels pobles valencians s'han vist retractats als relats del joves per les limitacions en que es troba el rural: l'escassa oferta festiva, d'espais de lleure, l'estacionalitat de la festivitat i els desplaçaments entre pobles per aprofitar tant la festa com el reduït nombre de joves que viu a cada poble. A aquestes limitacions s'ha afegit un nou factor restrictiu: l'emergència sanitària provocada per la Pandèmia. Aquest ha sigut un element disruptiu, de paràlisi de les vides de totes les persones, que ha marcat els discursos dels joves residents i flotants, així com de les mares i pares que han participat a la recerca present.

No obstant, el punt d'inflexió que ha suposat la Covid-19, també ha fet emergir noves formes de fer la festa i posar en valor els pobles com llocs més segurs front a la densitat de població que s'acumula a les ciutats. Els joves flotants desitjaven estar als seus pobles de referència per tal de poder gaudir d'espais de llibertat on la por a contagiar-se, però sobre tot a contagiar, es trobava mitigada. Aquesta mirada, sobretot urbana, cap als pobles, no es trobava als discursos del joves residents, que es debatien entre les ganes de fer la festa, de trobar-se als carrers, de viure les festes populars, i a l'hora tindre cura de les persones de risc del seu voltant. El repte pandèmic ha desembocat en una autoorganització festiva: les dates claus on cada poble celebrava les festes populars que havien estat cancel·lades, han sigut aprofitades pels joves, emulant els mateixos actes, sols que desplaçats a altres indrets del poble i sense comptar amb el conjunt de la població: el jovent ha fet

pròpies les festes populars, sent elles mateixes organitzadores i protagonistes. Sense oficialitat i amb els recursos de què disposaven, allunyant els perills i les pors del virus de les places principals, han celebrat la festa a descampats i altres indrets perifèrics dels pobles. Si bé el respecte per la resta població motivava aquest desplaçament, també ho feia la necessitat de defugir del control i les mirades adultes.

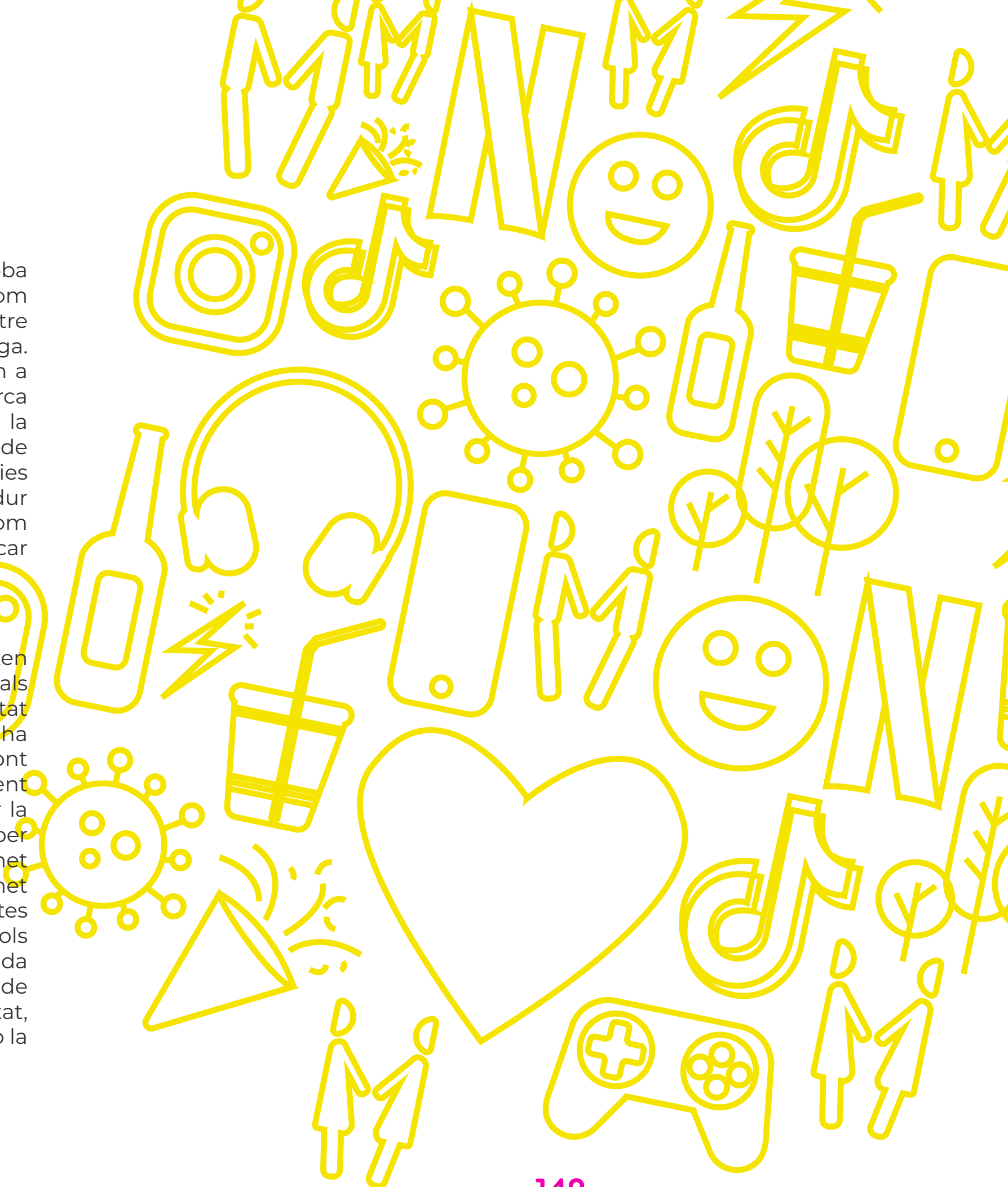
Front a les transformacions socials que posen l'accent en l'individualisme, vegem en les festes populars una implicació col·lectiva plena de significat i identitat pels qui la duen a terme, fent-se més necessària encara amb la seua supressió oficial com a mecanisme de control del virus. Als pobles on les i els joves han fet la festa de forma autònoma, ha faltat l'encontre intergeneracional als espais de sempre. L'enyorança es trobava amb major o menor grau a tots els discursos, però prenia

més rellevància als discursos dels pares i mares que, amb preocupació, parlaven de la pèrdua de vivències dels seus fills i filles. Entre els 12 i els 15 anys es trobava el major buit respecte a la vivència de les festes, de les que no havien pogut participar a causa de la supressió experimentada als darrers dos anys marcats per la Pandèmia.

A banda d'aquesta disruptió que ha sumat una nova por a l'hora de relacionar-se, trobem molts elements que sempre han estat al punt de mira de l'oci nocturn: el consum de drogues i el sexe. L'alcohol és un consum assumit de forma general com a normal i l'abús d'aquesta substància és el més freqüent. Com s'ha comentat, algunes persones joves apuntaven ingestes d'importantes quantitats d'alcohol al seu entorn en temps reduït i assenyalaven horaris de festa més restrictius com a possible causa. No podem fer afirmacions

rotundes al respecte, però sí sabem que el jovent, que es troba en un no-lloc, que no són infants però tampoc considerats com adults, desenvolupen actituds atribuïdes al món dels adults entre els seus iguals per tal de remarcar aquesta identitat que se'ls nega. Les mirades adultocèntriques que els assenyalen i infantilitzen a parts iguals contribueixen a l'estigma de la joventut en la recerca d'una identitat pròpia. Açò no implica idealitzar la festa i la sociabilitat que en ella es dona: també és un espai on els rols de gènere tradicionals esperonats per l'alcohol i altres substàncies poden desembocar en violències de diferent caire, així com dur implícita la por o l'exclusió de persones que no hi encaixen. Com hem vist, el desmarcament de l'heteronormativitat pot implicar conseqüències violentes.

La violència i les formes d'estar del jovent, tant els qui resideixen als pobles com els flotants, també es fa visible a les xarxes socials on totes i tots han de ser per tal d'existir socialment. La sociabilitat intensa que ja es donava en línia abans de la pandèmia, s'ha vist incrementada pel confinament que es va decretar. Front a l'aïllament social, trobar-se a les xarxes o cobrir l'avorriment d'estar tot el dia a casa, ha sigut una realitat compartida per la joventut. Però aquesta forma d'estar no era igualment viscuda per totes les persones: les diferències de recursos, d'accés a internet (pobles sense fibra òptica, famílies contractant més internet per tindre tots cobertura...) i de gènere han marcat aquestes vivències. En aquest punt, és important comprendre que no sols la dimensió de l'oci o la sociabilitat amb els amics està mediada per l'ús de la tecnologia i internet, sinó que la vida sencera de totes es veu travessada: les classes, els deures, l'oci, la sociabilitat, la família... Tractar de diferenciar on-line d'off-line és difícil amb la

incorporació dels smartphones que permeten una connectivitat constant així com conviden a que aquesta connectivitat siga constant. Mares i pares mostren la seua preocupació, facilitada també pel distanciament generacional, però les joves i els joves també jutgen críticament el seu consum d'internet i l'ús que fan de les xarxes.

La connectivitat a les xarxes socials dels joves media, remedia i premedia la forma d'estar amb qui estan en el lloc i en el moment en el que estan (Lasén). Les relacions físiques, virtuals, immediates i en diferit es donen en un joc coreogràfic que és necessari investigar per saber com s'entén i es viu la festa. La frontera entre el que és digital i el que és físic es veu desdibuixada per aquestes mediacions que es donen a la vida quotidiana així com també s'esborra la diferenciació entre el que es defineix com a temps d'oci i temps d'estudi/treball. Les formes de projectar i concebre el futur estan premediades en la cultura digital dels joves fins arribar a la seua projecció biogràfica. El panorama d'incertesa cara al futur de les generacions que han crescut sota la inestabilitat econòmica i social de la crisi del 2008 s'ha vist novament agreujat per la crisi del COVID-19, condicionant les seues vides des de la planificació del dia a dia fins a la configuració dels seus futurs.

5. Bibliografia

Alcañiz, Mercedes., & Querol, Vicent A. (2016). Jóvenes y trayectorias a la vida adulta. Desigualdades, retos y nuevas formas en un contexto de crisis. *Recerca : Revista De Pensament i Anàlisi*, (16), 7-12. 10.6035/Recerca.2015.16.1

Aliano, N. (2021). La reinvencción de lo cotidiano en tiempos de pandemia. Aislamiento, usos de la casa y estrategias de ordenamiento de las rutinas en hogares de clase media en Argentina. *Revista Brasileña De Sociología De Las Emociones*, 20(58), 21-34.

Álvarez Ávila, A. (2016). *Cultura e identidad frente a la globalización. La cultura en función del trabajo comunitario*. Barcelona (España): Editorial Académica Española.

Ariño Villarroya, Antonio (1998). Festa i ritual: dos conceptes bàsics. *Revista d'etnologia de Catalunya*, ISSN 1132-6581, N°. 13, 1998 , pàgs. 8-17.

Ariño Villarroya, A., & García Pilán, P. (2006). Apuntes para el estudio social de la fiesta en España. Anduli. *Revista Andaluza de Estudios Sociales*. N°6, pàgs.13-28

Ariño, A. (1996). La utopía de Dionisos. Sobre las transformaciones de la fiesta en la modernidad avanzada. *Antropología*, (11), 5-19.

Baldaquí-Escandell, J., Llorca, F. X., Ponsoda Sanmartín, J. J., & Saragossà Alba, A. (2010). La consciència del prestigi lingüístic entre els joves: una aportació a l'estudi descriptiu de la inseguretat

lingüística formal al País Valencià. Caplletra 48, pp. 9-46

Bauman, Z. (2004). Amor líquido: sobre a fragilidade dos laços humanos. Editora Schwarcz-Companhia das Letras.

Berger, J. (1977). Ways of seeing. 1972. London: British Broadcasting Corporation and Penguin Books.

Bjarnason, T., & Thorlindsson, T. (2006). Should I stay or should I go? Migration expectations among youth in Icelandic fishing and farming communities. Journal of Rural Studies, 22(3), 290-300.

Borja, J., Castells, M., Belil, M., & Benner, C. (1998). Local y global: la gestión de las ciudades en la era de la información (Vol. 5). Madrid: Taurus.

Bock, B. B. (2016). Rural marginalisation and the role of social innovation; a turn towards nexogenous development and rural reconnection. Sociologia Ruralis, 56(4), 552-573.

Bourdieu, P. (2008). El sentido práctico. Siglo XXI de España Editores.

Büscher, M., & Urry, J. (2009). Mobile methods and the empirical. European Journal of Social Theory, 12(1), 99-116.

Cabanas, Edgar i Illouz, Eva (2018) Happycracia. Cómo la ciencia y la industria de la felicidad controlan nuestras vidas. Paidós.

Calvet, C. C., & Beltrán, A. M. (2020). La respuesta del movimiento feminista a la violencia sexual en el espacio público. La agresión sexual múltiple en las fiestas de San Fermín de 2016 como punto de inflexión. Anuario Del Conflicto Social, (10)

Cantalejo García, M., & Herraiz Martínez, S. (2007). La llengua

catalana al País Valencià: perspectives de futur. Universitat Jaume I: Jornades de Foment de la Investigació

Castells, M. (2004). Globalització i identitat. Una perspectiva comparada. IDEES.Revista De Temes Contemporanis, (21), 17-28.

Connell, R. (2009). Gender. Polity Press

Consell de la Joventut de València (2020) Impacte de la Covid-19 en la joventut de la ciutat de València, Estudi exploratori novembre 2020, Eixam estudis sociològics.

Cuenca Cabeza, M. (2011). El ocio como ámbito de Educación Social. Educación Social: Revista De Intervención Socioeducativa,

De Mattos, C., & Iracheta, A. (2008). Globalización y territorio. Centro-H, (2), 99-110.

Echevarría, I. C. (2018). Recursos para la participación y el ocio de la juventud rural. Revista De Estudios De Juventud, (122), 189-205.

Fabelo-Roche, J. R., Iglesias-Moré, S., Gómez-García, A. M., Quiñones-Colarte, R. E., León-Pérez, T., UCMH, A., & UCMH, C. G. Exacerbación de mitos relacionados con el uso indebido de drogas y otras prácticas adictivas durante la pandemia de COVID-19 Exacerbation of myths related to drug abuse and other addictive practices during the COVID-19 pandemic.

Feixa, C. (1998). El reloj de arena: Culturas juveniles en México [The hourglass: Youth cultures in Mexico]. Mexico City, Mexico: Causa Joven.

Folgar, M. I., Rivera, F. F., Sierra, J. C., & Vallejo-Medina, P. (2015).

Binge drinking: conductas sexuales de riesgo y drogas facilitadoras del asalto sexual en jóvenes españoles. *Suma psicológica*, 22(1), 1-8. doi:10.1016/j.sumpsi.2015.05.001 Retrieved from <https://dx.doi.org/10.1016/j.sumpsi.2015.05.001>

Galzacorta, M. A., Blanco, A. V., & Gutiérrez, E. A. (2014). Jóvenes conectados: Una aproximación al ocio digital de los jóvenes españoles. *Communication Papers*, 3(04), 52-68.

Ginés Sánchez, X., & Querol Vicente, V. A. (2019). Construcción social de lo rural y Nueva Ruralidad. Una aproximación al marco de interpretación de lo rural de agentes políticos y sociales. *Economía Agraria Y Recursos Naturales*, 19(1), 37. 10.7201/earn.2019.01.03

Gisbert i Gràcia, V. (2011). Feminidades y masculinidades en la fiesta de Moros y Cristianos de Alcoi. *Prisma Social: Revista De Investigación Social*, (7), 12.

Goffman, E. (1993). La presentación de la persona en la vida cotidiana. *Amorrortu*

Gómez, D. (2020). Jóvenes y desigualdad digital: las brechas de acceso, competencia y uso. *Centro Reina Sofía Sobre Adolescencia Y Juventud*,

González Cangas, Y. Óxido de lugar: ruralidades, juventudes e identidades

Han, Byung-Chul. (2020). La desaparición de los rituales: una topología del presente. *Herder Editorial*.

Han, Byung-Chul. No-cosas. (2021) *Quiebras del mundo de hoy*. Taurus.

Infodrogas: información y prevención sobre drogas (15 de octubre

2021) <https://www.infodrogas.org/drogas/cloretilo> Cloreto: Información y orientación sobre cloreto (Cloruro de Etilo D.C.I.)

Kardelis, S. K., Gómez, D. C., & Ortí, A. S. (2021). Educación y brecha digital en tiempos del COVID-19. Perfiles y problemáticas experimentadas por el alumnado juvenil para continuar sus estudios durante el confinamiento. *Revista De Sociología De La Educación-RASE*, 14(1), 63-84.

Lasén D., A. (2020). Ocio digital juvenil: en cualquier momento, en cualquier lugar. In *Ocio y juventud: sentido, potencial y participación comunitaria* (pp. 61-80). Universidad Nacional de Educación a Distancia-UNED.

Lazcano Q., I., & Ortuzar, A. M. (2016). El valor del ocio en la sociedad actual. Paper presented at the *La Marcha Nocturna: ¿Un Rito Exclusivamente Español?* 15-33.

Lupton, D. (2016). The diverse domains of quantified selves: self-tracking modes and dataveillance. *Economy and Society*, 45(1), 101-122.

Maffesoli, M. (1995). *The time of the tribes: The decline of individualism in mass society*. Sage.

Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social (2020) *Informe Juventud en España 2020*, Gobierno de España.

Nayak, A., & Kehily, M. J. (2013). *Gender, youth and culture: Young masculinities and femininities*. Macmillan International Higher Education.

Parada, M., Corral, M., Caamaño-Isorna, F., Mota, N., Crego, A., Holguín, S. R., & Cadaveira, F. (2011). Definición del concepto de

consumo intensivo de alcohol adolescente (binge drinking). *Adicciones*, 23(1), 53-63.

Pascoe, C. J. (2011). Resource and Risk: Youth Sexuality and New Media Use. *Sexuality Research & Social Policy*, 8(1), 5-17. 10.1007/s13178-011-0042-5

Pavón-Benítez, L. (2020). Sobre prácticas de ocio juvenil y consumos de drogas en áreas rurales con perspectiva de género. *Rev.Esp.Drogodepend*, , 69-85.

Querol, Vicent A. i Ginés, Xavier (2021) Festivales en el territorio y acceso a la cultura. Análisis de los festivales culturales como elemento de desarrollo territorial en la provincia de Castellón. *RES. Revista Española de Sociología*, 30 (2)

Rich, A. (1980). Compulsory heterosexuality and lesbian existence. *Signs: Journal of women in culture and society*, 5(4), 631-660.

Risman, Barbara (2018) *Where the millenials will take us. A new generation wrestles with gender structure*. Oxford University Press.

Rodríguez-Pascual, Iván (2020). ¿De invisibilidad a estigmatización? Sociología del adultismo en tiempos de pandemia. *Linhas Críticas*, 26.

Sibilia, P. (2018). *La intimidad como espectáculo*. Fondo de cultura económica de Argentina, S.A..

Simmel, G. (1986). *Sociología II. Estudios sobre las formas de socialización*. Madrid: Alianza.

Sobre Drogas, O. E. (2019). *Encuesta Sobre Uso de Drogas en Enseñanzas Secundarias en España (ESTUDES) 1994–2018*. PNSD:

Madrid, Spain,

Teixidó-Compañó, E., Sordo, L., Bosque-Prous, M., Puigcorbé, S., Barrio, G., Brugal, M. T., Belza, M. J. J., & Espelt, A. (2018). Factores individuales y contextuales relacionados con el binge drinking en adolescentes españoles: un enfoque multinivel. *Adicciones (Palma De Mallorca)*, 31(1), 41. 10.20882/adicciones.975

Tilleczek, K. C., Bell, B. L., & Munro, M. (2019). Youth well-being and digital media. In *Youth in the Digital Age* (pp. 39-59). Routledge.

Tsaliki, L. (2015). Popular culture and moral panics about ‘children at risk’: revisiting the sexualisation-of-young-girls debate. *Sex Education*, 15(5), 500-514. 10.1080/14681811.2015.1022893

Urry, J. (2007). *Mobilities*. Cambridge: Polity Press.

6. Annexe

id	pseudònim	gènere	edat	comarca	resident/ flotant	jove/ mare/ pare
1	Jaume	home	17	Vall d'Albaida	resident	jove
2	Miriam	dona	12	Els Serrans	resident	jove
3	Albert	home	12	Els Ports	resident	jove
3	Lildia	dona	40-50	Els Ports	resident	mare
4	Núria	dona	12	El Comtat	resident	jove
4	Rosa	dona	40-50	El Comtat	resident	mare
5	Silvia	dona	12	Els Serrans	resident	jove
6	Alba	dona	40-50	La Foia de Bunyol	resident	mare
7	Clara	dona	13	La Foia de Bunyol	resident	jove
8	Blanca	dona	16	La Ribera Alta	resident	jove
9	Arnau	home	12	Els Ports	resident	jove
10	Celia	dona	16	Els Serrans	resident	jove
11	Carles	home	13	La Ribera Alta	resident	jove

id	pseudònim	gènere	edat	comarca	resident/ flotant	jove/ mare/ pare
11	Sonia	dona	40-50	La Ribera Alta	resident	mare
12	Antonio	home	40-50	Els Serrans	flotant	pare
13	Robert	home	40-50	Vall d'Albaida	resident	pare
14	Alex	home	16	La Foia de Bunyol	flotant	jove
15	Rocard	home	13	El Serrans	flotant	jove
16	Maite	dona	40-50	Els Ports	resident	mare
17	Carla	dona	16	ElsPorts	resident	jove
18	Lorena	dona	40-50	Baix Segura	resident	mare
19	Belen	dona	13	Els Ports	flotant	jove
20	Mireia	dona	17	Els Ports	flotant	jove
21	Eva	dona	40-50	Camp de Morvedre	resident	mare
22	Emili	home	12	Els Ports	resident	jove
22	Carme	dona	40-50	Els Ports	Resident	mareszz

